

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖÇ ARAŞTIRMALARI ANA BİLİM DALI**

**KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİMİ SAĞLAYAN
İLETİŞİM GÖNÜLLÜLERİ:
GÖÇMEN ÇOCUK DİL ELÇİLERİ
(KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Aysel ÇELEM**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Tülay ATAY**

Hatay-2023

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖÇ ARAŞTIRMALARI ANA BİLİM DALI**

**KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİMİ SAĞLAYAN
İLETİŞİM GÖNÜLLÜLERİ:
GÖÇMEN ÇOCUK DİL ELÇİLERİ
(KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Aysel ÇELEM**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Tülay ATAY**

Hatay-2023

ONAY

Aysel ÇELEM tarafından hazırlanan “KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİMİ SAĞLAYAN İLETİŞİM GÖNÜLLÜLERİ: GÖÇMEN ÇOCUK DİL ELÇİLERİ (KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **GÖÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

13/11/2023

Jüri Üyeleri	İmza
Dr. Öğr. Üyesi Tülay ATAY (Tez Danışmanı-Başkan)	
Doç. Dr. İsa KALAYCI (Üye)	
Doç. Dr. İlker ÖZDEMİR (Üye)	

Aysel ÇELEM tarafından hazırlanan “KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİMİ SAĞLAYAN İLETİŞİM GÖNÜLLÜLERİ: GÖÇMEN ÇOCUK DİL ELÇİLERİ (KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Doç. Dr. Sinan ERDOĞAN

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (13/11/2023)

Aysel ÇELEM

ÖNSÖZ

Çocuk dil elçiliği, yakın zamana kadar pek bilinmeyen bir kavramdır. Bunun nedeni ise göçmenler ile göçmen çocukların, toplumlar içerisinde düşük statülerde yer almaları ve fazla ön planda olmamalarıdır. Dil elçiliği, Kanadalı çeviri araştırmacısı Harris'in 1973 yılında çocuk çevirisinin önemini açıkça tanımlaması ve bu kavramı hem belirli bir başlık hem de daha teorik bir bakış açısıyla tanımlamasıyla literatüre geçmiştir.

Ülkeden ülkeye ve kıtalar arasında sürekli olarak artan bir göç hareketine tanık olan küresel dünyada, dil konusunda sıkıntı yaşayan bireylerin sağlık, sosyal ve kamu hizmetleri gibi işlemlere erişimlerini kolaylaştırma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Birçok ülkede göçmenler için merkezi ve yerel yönetimler tarafından sağlanan topluluk tercümanlığı sayesinde bu kişiler, birçok ihtiyacını karşılama imkânına kavuşmuştur.

Bu çalışmanın amacı profesyonel olmayan çocuk tercümanlık görevinin ne olduğunu ve çocukların bu süreçte edindikleri tecrübeler hakkındaki gerekli bilgileri ortaya çıkarmaktır. Ayrıca ülkelerindeki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli çocukların iki farklı dile sahip topluluk arasındaki iletişim engelinin kaldırılması sürecinde yaşamış oldukları olumlu ve olumsuz durumlar hakkında bilgiler de örneklerle ortaya konulmuştur. Göç sürecinin görünmez kahramanı olan çocukların yapmış olduğu bu görevin ne kadar önemli bir iş olduğu ve çocukların bu görevi yaparken kendi dil öğrenme ve kültürleşme süreçlerine yapmış oldukları katkılar da çalışmada belirtilmiştir.

Türkiye'de profesyonel olmayan çocuk tercümanların günlük yaşamda yapılan iletişim aktarıcılığı göreviyle ilgili çalışmaların literatürde fazla yer bulmaması nedeniyle bu çalışmada göçmen çocuk dil elçiliği görevi araştırma konusu edinilmiştir. Bu çalışmaya ihtiyaç duyulmasının nedeni göçmen çocuklar konusunda yapılan çalışmaların daha çok eğitim ve entegrasyon gibi alanlarda yapılmış olması, dil konusunun ise ihmal edilmiş olmasıdır. Çalışmada göçmen çocukların yaşamış oldukları duygu değişimlerine yer verilmesi ve bu görevin onlara toplum içerisinde kazandırdığı rollerin ele alınması da ayrıca bu araştırmayı önemli kılmaktadır. Çalışmada bu görevi üstlenen çocuklarla birebir görüşülmüş olması ve onların da yaşamış oldukları tecrübeleri kendi cümleleriyle yapmış olması da çalışmanın önemini ve özgünlüğünü oluşturmaktadır.

Bu araştırma, ülkelerindeki iç savaş nedeniyle aileleriyle birlikte Kilis'e göç eden Suriyeli göçmen çocukların, aileleri adına yapmış oldukları profesyonel olmayan tercümanlık görevi sürecinde yaşamış oldukları deneyimleri ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında Suriyeli göçmen çocuklar ile ailelerinin eğitim, sosyal ve kültürel durumları değerlendirilmiş; çocukların, aileleri adına yapmış oldukları tercüme faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma konusunun belirlenmesinde ve araştırmanın her safhasında desteklerini benden esirgemeyen, bilgi ve tecrübesi ile her konuda beni yönlendiren; zorluk anlarımdaki desteği ve geri bildirimleri ile araştırmanın en iyi şekilde sonuçlandırılmasını sağlayan değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Tülay ATAY'a en içten duygularla teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez jürisinde bulunan kıymetli hocalarım Doç. Dr. İsa KALAYCI ve Doç. Dr. İlker ÖZDEMİR'e göstermiş oldukları yakın ilgi ve yönlendirmelerinden dolayı teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde Suriyeli aileler ve çocuklar ile yapılan görüşmelerin öncesinde ve görüşmelerde yanımda olan Suriyeli öğrenci sevgili Kamar ABDULLAH'a ve çalışmalara katılarak değerleri görüşlerini paylaşan çocuklar ile ailelerine katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans eğitimim boyunca beni destekleyen, karşılaştığım güçlükleri moral vererek aşmamı sağlayan aileme çok teşekkür ederim.

Aysel ÇELEM

**KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİMİ SAĞLAYAN İLETİŞİM
GÖNÜLLÜLERİ: GÖÇMEN ÇOCUK DİL ELÇİLERİ
(KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)**

Aysel ÇELEM

Göç Araştırmaları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tülay ATAY

ÖZET

Kendi şehrinden veya ülkesinden ayrılarak başka bir yere yaşamak için giden kişilere göçmen denir. Bu durum bazen zorunlu sebeplerden kaynaklanırken bazen de kişisel tercih olarak gerçekleşebilmektedir. Göçmen terimi genellikle daha rahat bir hayat yaşamak, sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirmek amacıyla başka bir ülke ya da bölgeye giden kişi için kullanılmaktadır.

Göç süreci aile için zor ve meşakkatli bir süreçtir. Göçmen aileler gittikleri ülkelerde (beslenme, barınma, çalışma, eğitim, sağlık, kültürleşme ve o ülkede konuşulan dili öğrenmek gibi) birçok problemle karşılaşmaktadırlar. Aileler geçim derdiyle uğraşırken, çocuklar ise dil öğrenmeye yatkın olmalarından dolayı gidilen ülke veya şehirde iletişim kurma görevini aileleri adına üstlenmektedirler. Böylelikle çocuklar aile ve toplum arasında elçilik yapmakta ve ailenin yükünü bir nebze de olsa hafifletmektedirler.

Çocukların yaptıkları bu görev bazen ebeveyn-çocuk arasında kültür çatışması yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu süreçte anne-baba kendi değerlerine sahip çıkarken çocuklar ise gittikleri ülkenin kültür değerlerini benimseyebilmekte ve bu durum da kuşak çatışmasına neden olabilmektedir.

Kilis şehri, Suriye ile kara sınırı bulunmasından dolayı Suriye’de ortaya çıkan iç savaştan sonra birçok Suriyeli vatandaşın Kilis şehri sınırlarına göç etmesiyle karşı karşıya kalmıştır. Gelen sığınmacılar arasında kadınlar ve çocukların sayısı ön planda yer almaktadır. Bu çalışmada Kilis ilinin merkezinde yaşayan 20 Suriyeli çocuğun yerel halk ile kendi aile ve akrabaları arasındaki iletişimi sağlama sürecinde yaşadıkları tecrübeler aktarılmıştır.

Bu çalışmanın ana amacı ülkelerindeki iç savaş nedeniyle Türkiye’ye gelmiş olan Suriyeli çocukların, iki farklı dile sahip topluluk arasındaki dil engelini kaldırılması sürecinde yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumları ortaya koymaktır.

Bununla birlikte bu çalışmayla profesyonel olmayan çocuk tercümanlık görevinin ne olduğu ve çocukların bu süreçte edindikleri tecrübeler hakkında da gerekli bilgiler verilmiştir. Yine bu çalışmayla göçün görünmez kahramanı olan göçmen çocukların yaptığı bu önemli görevin görünür kılınması sağlanmış ve çocukların bu görevi yaparken dil öğrenme ve kültürleşme süreçlerine ne derece katkı sağladıkları da örneklerle ortaya konulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEK

İletişim, Çeviri, Göç, Çocuk, Aile, Kilis

**COMMUNICATION VOLUNTEERS THAT PROVIDE INTERCULTURAL
INTERACTION: CHILD LANGUAGE BROKERS
(THE CASE OF KİLİS CITY)**

Aysel ÇELEM

Department of Migration Studies, Master Thesis, 2023

Supervisor: Assist Prof. Dr. Tülay ATAY

ABSTRACT

People who leave their own city or country to live elsewhere are called immigrants. While this situation is sometimes caused by compulsory reasons, sometimes it can happen as a personal preference. The term immigrant is used for a person who goes to another country or region in order to improve their social and economic conditions in order to live a more comfortable life.

The migration process is a difficult and grueling process for the family. Immigrant families are exposed to many responsibilities in the countries they go to (such as nutrition, shelter, work, education, health, acculturation and learning the language spoken in that country). While families are struggling with their livelihoods, children undertake the task of communicating on behalf of their families, since they are inclined to learn languages. In this way, children act as ambassadors between the family and society and relieve the burden of the family.

This task of children can sometimes cause culture conflict between parent and child. While the parents own their own values, the child can adopt the values of the culture. This can cause generational conflict.

The city of Kilis has faced the migration of many Syrian citizens to its borders due to the civil war that broke out in Syria due to its land border with Syria. The number of women and children is at the forefront among the incoming asylum seekers. In this study, the experiences of 20 Syrian children living in the center of Kilis province in the process of establishing communication between the local people and their families and relatives were conveyed.

The aim of this study is to reveal the positive and negative situations experienced by Syrian children who came to Turkey due to the civil war in their country during the process of removing the language barrier between communities with two different languages. This study aims to provide necessary information about

what the task of non-professional child interpreter is and the experiences of children in this process. With this study, it is aimed to make visible this important task of immigrant children, who are the invisible heroes of migration. In addition, with this study, it is aimed to show how much children contribute to the language learning and acculturation process while doing this task.

KEY WORDS

Communication, Translation, Migration, Child, Family, Kilis

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
EKLER.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Göç Nedir?	5
1.2. Göç Çeşitleri.....	5
1.2.1. İç Göçler.....	6
1.2.2. Dış Göçler	6
1.3. Göçmen.....	8
1.4. Göçün Nedenleri	8
1.5. Göçün Sonuçları	8
1.6. Göç ve Çocuk	9
1.6.1. Göçmen Çocuk Dil Elçiliği.....	11
1.6.2. Göçmen Çocuk Dil Elçiliği ve Kültürleşme	13
1.6.3. Göçmen Çocuk Dil Elçiliği ve Ebeveynleşme.....	15

İKİNCİ BÖLÜM
KİLİS İLİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE DEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİ

2.1. Coğrafi Konum	20
2.2. Tarihçesi	20
2.3. Genel Ekonomik Durumu	21
2.4. İş Gücü ve İstihdam	21
2.5. Demografik Göstergeleri	21
2.6. Kilis ve Göç	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
PROFESYONEL OLMAYAN GÖÇMEN ÇOCUK ÇEVİRMENLİĞİ

3.1. Profesyonel Olmayan Çevirmenliğin Tanımı ve Kullanıldığı Alanlar	26
3.1.1. Dil Elçiliği Yapılan Alanlar	28
3.2. Çevirmenlik Görevi Çeşitleri	29
3.3. Dil Elçiliği Görevinin Toplum İçerisindeki Bazı Etkileri	29
3.4. Çeviri Yaparken Karşılaşılan Genel Sorunlar	30
3.5. Dil Elçiliği Görevinin Göçmen Çocuklar ile Aileleri Üzerindeki Etkileri	31
3.5.1. Dil Elçiliğinin Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkileri.....	31
3.5.2. Dil Elçiliğinin Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	33
3.5.3. Dil Elçiliğinin Aileler Üzerindeki Olumlu Etkileri	34
3.5.4. Dil Elçiliğinin Aileler Üzerindeki Olumsuz Etkileri	36

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Kapsamı	38
4.1.1. Araştırmanın Konusu	38
4.1.2. Araştırmanın Amacı.....	39
4.1.3. Araştırmanın Önemi.....	39
4.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	40
4.2. Araştırmanın Yöntemi.....	40
4.2.1. Kuramsal Çerçeve	40
4.2.2. Araştırma Tekniği	47
4.2.3. Verilerin Analizi	47
4.3. Bulgular ve Yorumlar	48
4.3.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	48
4.3.2. Katılımcıların Yaş Durumlarına Göre Dağılımı	48
4.3.3. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	49
4.3.4. Katılımcıların Doğduğu Yere Göre Dağılımı	49
4.3.5. Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	50
4.3.6. Katılımcıların Ebeveynleri İle İlgili Bilgiler.....	50
4.3.7. Çocuk Dil Elçilerinin Türkiye'ye Göç Etme Sebepleri	52
4.3.8. Göç Öncesi ve Sonrasında Aile İlişkilerinde Değişim Yaşanıp Yaşanmadığına Dair Bilgiler.....	53
4.3.9. Göçmen Çocukların, Türkçe ve Türkçe Öğrenimi Hakkındaki Düşünceleri.....	53
4.4. Göçmen Çocukların Dil Elçiliği ile İlgili Görüşleri ve Kendilerine Yöneltilen Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar	58
4.4.1. İletişimi Sağlama Görevinin Katılımcılara Neler Hissettirdiğine Dair Görüşleri.....	58

4.4.2. Bu Görevin Aileleri İle İlişkilerini Nasıl Etkilediğine Dair Görüşleri	59
4.4.3. Katılımcıların “Unutamadıkları Olay Olup Olmadığı” Sorusuna Vermiş Oldukları Yanıtlar.....	60
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	63
KAYNAKÇA	67
EKLER.....	77

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 <i>Yıllara Göre Türkiye'ye Geçici Koruma Kapsamında Gelen Suriyelilerin Sayısı</i>	23
Tablo 2 <i>Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı</i>	48
Tablo 3 <i>Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı</i>	48
Tablo 4 <i>Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı</i>	49
Tablo 5 <i>Doğduğu Yere Göre Dağılımları</i>	49
Tablo 6 <i>Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Dağılımı</i>	50
Tablo 7 <i>Katılımcıların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Ait Bulgular</i> ...	51
Tablo 8 <i>Anne ve Babaların Eğitim ve İş/Meslek Durumlarına Ait Bulgular</i>	51
Tablo 9 <i>Suriyeli Göçmen Çocuklar Tarafından Kilis İlini Tercih Etme Sebepleri ve Göç Sonrasında Aile İçerisindeki Görev Dağılımlarına Yönelik Sorulara Karşılık Verilen Cevaplar</i>	52
Tablo 10 <i>Aile İçerisindeki İlişkilerde Kimin Ön Planda Olduğuna Dair Soruya Karşılık Verilen Cevaplar</i>	53
Tablo 11 <i>Türkçe İle İlgili Sorulara Karşılık Vermiş Oldukları Cevaplar</i>	54
Tablo 12 <i>Aile ve Toplum Arasında İletişimi Sağlama Görevini Yaptığı Süreye Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar</i>	54
Tablo 13 <i>Ailede İletişimi Sağlayan Başka Birinin Olup Olmadığına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar</i>	55
Tablo 14 <i>Aileleri İçerisinde Kimler İçin İletişimi Sağladıklarına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar</i>	55
Tablo 15 <i>Çevirmenlik Görevini Nerelerde Yaptıklarına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar</i>	56
Tablo 16 <i>Çeviri Yaparken Hangi Alanda Kolaylık ve Zorluklar Yaşadıklarına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar</i>	57

EKLER

EK 1: HMKÜ Etik Kurul Onayı, Görüşme Formu ve Sorulacak Sorular.....	77
EK 2: Kilis Valiliği Onay Yazısı.....	80
EK 3: Göç İdaresi Başkanlığı Onay Yazısı	81
EK 4: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Onay Yazısı.....	82

GİRİŞ

Göç, bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesindeki yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketlerini içeren eylemler bütünüdür. Ozankaya (1980: 56), göçü bireylerin ya da toplumsal kümelerin yerleşmek üzere bir yerden başka bir yere gitmeleri şeklinde tanımlarken Akkayan (1979: 21) ise “kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, tamamen veya geçici bir süre için bir mekândan diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayı” olarak açıklamıştır. İlhan Tekeli (2008: 42), göç olgusunu tanımlarken onun ‘iradi’ olması gerektiğinin altını çizmektedir. O’na göre göç “belli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanında yaşayanlardan, kendi iradeleriyle, yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanı dışına taşıyanların sayısıdır”. Bu tanım daha ziyade modern insan toplumları için yapılmış bir tanımdır ancak konu edindiğimiz Suriye’ den çeşitli ülkelere doğru gerçekleşen nüfus hareketleri tamamen gayri iradi olarak gerçekleştirilmiştir. Nitekim göç denilince öncelikle daha müreffeh bir yaşam sürmek gibi ekonomik sebeplerle, daha gelişmiş bir ülke ya da bölgeye giden insanlar akla gelse de yoksulluk, çatışma, baskı ve zulüm gibi nedenler de günümüzde göçün diğer gerekçelerini oluşturmaktadır.

Hızlı toplumsal değişimin yaşandığı bir dönemde, giderek artan sayıdaki insan kümeleri ulusal sınırları aşarken, çağdaş göçle ilgili sorunları anlama biçimimizi yeniden tanımlamamızı gerektiriyor. Çünkü bu, göçmenlerin uyumlarını ve yerleştikleri toplumlarda aidiyet hislerini şekillendiren sosyokültürel bağlamın akıcılığını anlamamıza ve uyum sağlama ihtiyacına yol açacaktır. Ayrıca bu kritik süreçler, göçmenlerin kültürel kökenlerini sürdürmeye çalışırken aynı zamanda maruz kaldıkları yeni kültürlere uyum sağlama çabaları ile kültürel uyum arasındaki ilişkinin aydınlatılmasına yardımcı olacaktır.

Dil ve kültür arasında yakın bir ilişki bulunmakta ve bu da bir arada yaşamakta olan iki veya daha fazla farklı grubun (birden çok dil konuşulan kültürler ile toplumlar için) özel sosyal sorunlarının çözülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu tür bir sorun, göçmen gruplar ile ailelerin, ev sahibi ülkedeki kurumlarla hem resmi hem de gayri resmi düzeyde nasıl iletişim kuracakları ile ilgilidir.

Dil aracılığı faaliyetleri genellikle aile düzeyinde gerçekleşmekte ve çocuklar, ailelerine özellikle de ebeveynlerine yardımcı olmak amacıyla dil aracılığı

faaliyetlerinde bulunurlar. Bireyler ve ailenin tamamı için yeni bir çevreye gidildiğinde hayatlarını sürdürebilmeleri için öncelikle kalacak yer ile geçimlerini sağlamaları için iş bulunması önceliklidir. Çocuklar için ise eğitimlerini alabilecekleri imkânların bir an önce oluşturulması ilk sırada yer alır. Aile üyelerinin sağlık, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının çözümlenmesinde gereken ana etmen ise yeni bir dil öğrenilmesidir. Dil öğrenme sürecinde çocuklar, ebeveynlerine göre daha hızlı bir şekilde olmak üzere her iki dilde ve kültürde daha sağlam bir temel geliştirebilirler ve öz-yeterlilik duygularını artıran etnik kimlik duygusunu keşfedip çözebilirler. Bu durum göz önüne alındığında da genellikle çocukların, ebeveynleri ve aileleri adına tercümanlık yapmaları beklenmektedir. Bu bağlamda, dil araçlarının çeşitli bağlamlarda ve durumlarda çeviri yapmaları zorunlu bir durum halini almaktadır.

Bu şekilde dil aracılığı yapan çocuklar, aslında küçük yaşta korunmaları gereken durumlarla karşı karşıya kalırlar. Bu çocuklar tarafından üstlenilen rol ve sorumluluklar, aile ilişkileri üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir, aynı zamanda kültürleşme ve öğrenme süreçlerini etkileyebilir. Dil aracılığı rolü, özellikle ikinci nesil göçmenlerde kendi ana dil ve kültürleri ile ebeveynlerinininkine karşı tutumlarını etkileyebilir. Bu durumda göçmen çocukları, ailelerinin hikâyeleri ve daha iyi bir gelecek için yaptıkları fedakârlıkların etkisiyle dil araçları olmaya motive olurlar. Göçmen çocuklar, ebeveynlerinin beklentilerini karşılamaya çalışırken, aynı zamanda bu durum onlar için bir baskı unsuru halini alabilmektedir.

Aileleri ve arkadaşları için dil aracısı olarak görev yapan göçmen çocuklar, eğitilmiş profesyoneller olmasalar da edindikleri çeşitli becerileri de kullanarak çevrelerindeki yaşam ortamını daha da geliştirebilirler. Çocuklar doğal dil aracılığı becerileri sayesinde ise ev sahibi topluluk içerisinde yetersiz veya hiç dil yeterliliği olmayan diğer göçmenlerin hayatlarını kolaylaştırabilmektedirler.

Profesyonel tercümanlar ve dilbilimciler gibi uzmanlar da aile tercümanlarının kullanımını genellikle olumsuz bir uygulama olarak görmektedirler. Fakat buna rağmen iki dilli ikinci nesil göçmenler, sıklıkla aileleri ve arkadaşları için tercümanlık yapmaktadırlar. Tercümanlık hizmetlerinin eksikliği, yetkin olmayan hastalar ile tıp uzmanlarının iki dilli aile üyelerini tercüman olarak kullanmaya zorlamaktadır (Meyer vd., 2010: 297).

Walichowski (2001), dil araçlarının sigorta formları veya iş başvuruları gibi her türlü belgeyi anlama noktasında daha yüksek bilişsel özelliklere sahip olduklarını ve yaşanabilecek problemleri çözme yeteneklerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. İki

dilli olmanın böyle durumlarda çocuklar için bir gururlanma yarattığını söyleyen Walichowski, dil aracılığı faaliyetlerinin genellikle olumlu sonuçlar ortaya çıkardığını ancak bazı zamanlarda da araçlar için üzerlerinde bir takım hayal kırıklıkları oluşturabildiğini belirtmiştir (Meyer vd., 2010: 303).

Tse, dil elçiliği yapan çocuklarla yapmış olduğu görüşmede çocukların en az yarısının arabuluculuk faaliyetlerinde bulunmalarından hoşlandıklarını ve bunun, onlara birinci ve ikinci dilleri hakkında daha fazla şey öğrenmelerine fırsat verdiğini ifade etmektedir (Tse, 1996).

Weisskirch ise dil elçiliği konuda olumsuz bir durumdan bahsetmektedir. O'na göre aile ilişkileri sorunlu olan çocuklar, arabuluculuk faaliyetlerini gerçekleştirirken arabuluculuk uygulamaları hakkında olumsuz ifadeler kullanmışlardır. Yazara göre bu durumun nedeni sorunlu aile ilişkilerinin varlığıdır (Weisskirch, 2007).

Dirim (2005) tarafından yapılan değerlendirmede ise iki dilli çocukların çevirilerinin genellikle kabul görmediği ve teşvik edilmediği belirtilmiştir. Fakat çeviri yapan bu çocukların aile üyeleri ve arkadaşları için arabuluculuk faaliyetlerine devam ettiği ve bu faaliyetler sırasında yaşamış oldukları zor koşullara göre de çeşitli stratejiler geliştirmiş oldukları görülmüştür (Meyer vd., 2010: 303).

Çocuk Dil Elçiliği, göçmen çocukların gidilen ülkenin bireyleri ve kendi toplumu arasında dile tam olarak hâkim olmadan yaptığı iletişimi sağlama görevidir.

Kültürleşme, çocuklar bu süreçte yalnızca iletişimi sağlamakla kalmayıp kendi ve misafir olduğu toplum arasında kültür aktarıcısı görevini de üstlenmektedirler.

İkinci Dil Öğrenimi, göçmen çocukların ana dilinden farklı bir dili öğrenmesidir.

Harris ve Sherwood (1978) ikinci dili öğrenen çocukların doğal ve sıradan çeviriler yapmalarının onların öğrenilen dili daha kolay öğrendiklerini belirtmişlerdir. Harris (1980), çocukların öğrenilen dildeki cümleleri yorumlamalarının kelime çözümlene ve öğrenimini kolaylaştırdığını ifade ederken Malakoff ve Hakuta (1991) ise 68 çocuk üzerinde yapmış oldukları çalışmada, çocukların yaptığı şeyin çeviri olmadığını fakat yapılan konuşmaları doğru yorumladıklarını söylemişlerdir.

Göçmen çocuk dil elçiliği ile ilgili yapılan çalışmalar arasında bulunan Lucy Tse'nin '*Language Brokering in Linguistic Minority Communities: The Case of Chinese and Vietnamese-American Students*'(1996) adlı çalışmasında, göçmen

çocukların profesyonel olmayan tercümanlık süreçlerinin farklı dil ve kültürlerin eğitim kurumlarındaki iletişim faaliyetleri üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Crafter ve arkadaşlarının “*Young Adult Language Brokers’ and Teachers’ Views of the Advantages and Disadvantages of Brokering in School*” (2017) adlı çalışmasında ise profesyonel olmayan göçmen tercüman çocuklar üzerinde yapmış oldukları çeviri faaliyetlerinin okul başarıları üzerindeki etkileri konu edinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Göç Nedir?

İnsanların veya toplumların sosyal, siyasi, ekonomik veya doğal nedenlerle coğrafik yer değiştirmesi göç olarak tanımlanabilir. Bu yer değiştirme hareketi bir sınırı geçmek şeklinde olabildiği gibi aynı sınırlar içinde de olabilir. Göçün şekli (gönüllü/zorunlu, geçici/sürekli, iç/dış, bireysel/kitlesel vb.) ne olursa olsun nüfus hareketlerinin her türü göç tanımı içerisinde kendine yer bulur (Adıgüzel, 2018: 3).

Göç, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre; “*Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*” şeklinde ifade edilmektedir (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>).

Göç idaresi ise göçü şu şekilde tanımlamaktadır; “bir kişi veya bir grup göçmenin uluslararası sınırdan geçmesi ya da yaşadığı ülke içinde bir yerden bir başka yere gitmesi şeklinde tanımlanmakta olup şekli, süresi ve neden olduğuna bakılmadan yer değiştirme sürecini meydana getiren göç hareketidir (IOM, 2013: 35-36).

Yaman’a (2019: 20) göre ise göç; bireysel, ekolojik, iktisadi ya da siyasi sebepler nedeniyle yaşadıkları yerlerden başka yerleşim alanlarına doğru gerçekleştirilen kısa veya uzun süreli coğrafi, toplumsal ve kültürel açılarından değişimlerin yaşanmış olduğu yer değiştirme hareketleridir.

İnsan hareketlerinin bir sonucu olan göç, sadece keyfi sebeplere dayanabileceği gibi savaş, kıtlık, hükümet baskısı, maddi sıkıntılar gibi farklı ve zorunlu sebeplere de dayanabilir (Kara ve Öykü, 2015: 10).

1.2. Göç Çeşitleri

Göç olgusu; sayısı, nedeni, zaman, mekân ve hukuk gibi farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Bu çalışmada genel olarak göç kendi içinde iç ve dış göç şeklinde ele alınmıştır.

Göçleri sadece iç ve dış göç diye ayırmamız özellikle farklı ülkeden gelen göçmenlerin iletişim kurarken yaşadıkları zorluklara ve bu sorunu aşmada ailelerin genç bireylerinden yardım alınması konusuna değinilecek olması nedeniyle.

1.2.1. İç Göçler

İç göçler, kırdan kente doğru yapılan göçler olduğu kadar ekonomik, sosyal ve kültürel sebeplerle kentten kente doğru yapılan göçler şeklinde de olabilmektedir. Gerçekleşen göçlerin birçoğu gönüllü olarak yapılan göçlerden ziyade güdümlü göç olarak ifade edilmektedir. Güdümlü göç ile kastedilmek istenen ise devletin çeşitli ekonomik ve sosyal politikalar doğrultusunda aldıkları kararlar neticesinde vatandaşların sürekli bir hareket halinde olmasıdır (Es ve Ateş, 2004: 211).

İç göçün gerçekleşmesine neden olan faktörler itici ve çekici faktörlerden oluşmaktadır. İtici faktörleri; işsizlik, gelir seviyesindeki düşüklük ve tarımsal yetersizlikler oluştururken gelir seviyesinin yüksek olması, iş olanaklarının yüksek olması, kentteki akrabalık ilişkileri ise çekici faktörleri oluşturmaktadır (Çelik, 2006: 151-155).

İç göçler, dört farklı şekilde gerçekleşebilmektedir (Özdemir, 2008: 23);

1. Kentten, kente doğru yapılan göçler
2. Kentten, kırsal alanlara doğru yapılan göçler
3. Kırsal alandan, kentlere doğru yapılan göçler
4. Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan göçler.

1.2.2. Dış Göçler

Dış göçler, kalıcı veya kısmi süreli olarak göç edilen bölgede çalışmak veya kalmak amacıyla bir ülke sınırlarının dışında başka ülkelere doğru yapılan nüfus hareketliliği olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2008: 21).

Dış göçler en kısa tanımı ile bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçler olarak ifade edilmektedir. Dış göçler, gönüllü veya zorunlu olarak yapılan eylemler olabilmektedir. Savaşlar, doğal afetler veya belli ekonomik, sosyal veya siyasi etmenler sonucu yapılan göçler bu kategori içerisinde yer almaktadır.

Türkiye'ye yönelen uluslararası göçleri iki tür olarak sınıflandırmak mümkündür. Daha çok yasal kapsamı içerisinde gerçekleşmiş ve kayıt altına alınmış olan göç eylemleri, düzenli göç olarak adlandırılırken yasadışı ve kayıt dışı olarak yapılan göçler ise düzensiz göç olarak tabir edilmektedir (İçduygu, 2014: 223). Suriye'den yapılan göçler de düzensiz göçler içerisinde bulunmakta ve göç eden kişiler de sığınmacı olarak kabul edilmektedir.

Uluslararası göç olarak da adlandırılan dış göç, teknolojideki ilerlemelerle birlikte ulaşımın hızlanması, kaynakların, insanların ve hizmetlerin ulus ötesini

dolaşımını kolaylaştırmıştır. Bu durum yalnızca az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru bir göçü ortaya çıkarmakla kalmayıp, gelişmiş ülkelerden gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelere de ekonomik kaynaklı göçlere neden olmuştur. Bunun sonucu olarak uluslararası göç, ülkeler için önemli bir konumda olmaya devam etmektedir (Aksoy, 2012: 293).

Dış göçleri iç göçlerden ayıran temel özellik rastgele ve düzensiz olmamasıdır. Diğer özellik ise dış göçlerle gelenlerin iç göç edenlere göre daha dezavantajlı olmaları ve uyum sürecinde de iç göçe nazaran daha zor adapte olmalarıdır. Savaş ya da ayrıldıkları ülkede yaşanan çeşitli sorunlar nedeniyle dış göç yapmak durumunda kalan göçmenlerin gittikleri yerlerde yaşadıkları adaptasyon süreçleri de farklılık göstermektedir.

Türkiye, 1951 tarihinde imza atmış olduğu Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi ile 1967 tarihinde bu sözleşmenin Ek Protokol'ünü imzalayan ülkelere biri olarak göç ve iltica konularında uluslararası yükümlülüklerine göre hareket edeceğini kabul etmiştir. Türkiye'nin şartlı olarak kabul ettiği anlaşmaya göre Avrupa'dan iltica edecek kişilerin bu isteği kabul edilecek ve Avrupa dışından uluslararası koruma kapsamında gelmek isteyenlerin de sığınma talepleri de geri çevrilmeyecektir (Sağiroğlu, 2015: 25).

Türkiye'de yaşayan Suriyeli nüfusun göçmen (immigrant), mülteci (refugee), yerinden edilmiş kişi (displaced person), sığınmacı (asylum seeker), şartlı mülteci (conditional refugee) veya ikincil koruma (subsidiary protection) statüsünde sayılması hukuken mümkün değildir. Aslına bakılırsa Türkiye'de yaşayan Suriyeli nüfusun hukuki konumlandırması YUKK ve 2014 yılında çıkarılan "Geçici Koruma Yönetmeliği"¹ ile açıklığa kavuşturulmuş olup kavram karmaşası sona erdirilmiştir. Sonuç olarak diğer statülere nazaran literatürde daha yeni bir kavram olan geçici koruma (temporary protection) ve geçici korunan (temporary protected) statüleri düzenlenmiştir (Sariteke vd.,2018: 393-394).

¹ Bakanlar Kurulu Kararı: 13/10/2014 No: 2014/6883, Resmi Gazete Yayın Tarihi: 22/10/2014 No: 29153

1.3. Göçmen

Kendi şehrinden veya ülkesinden ayrılarak başka bir yere yaşamak için giden kişilere göçmen denir. Bu durum bazen zorunlu sebeplerden kaynaklanırken bazen de kişisel tercih olarak gerçekleşebilmektedir. Göçmen terimini daha rahat bir hayat yaşamak için sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirmek amacıyla başka bir ülke ya da bölgeye giden kişi için kullanabiliriz. Kalaycı'ya (2014: 4) göre ise göçmen “Ülkelerindeki ekonomik yetersizliklerden veya ekonomik yoksunluklardan dolayı daha iyi yaşam standartları elde etmek ve maddi açıdan içinde buldukları güçlükleri yenmek, ekonomik ve sosyal zorluklara katlanmamak için başka ülkelere iltica eden kişilerdir.”

Adıgüzel, göçmenleri ikiye ayırmıştır: Düzensiz ve Ekonomik Göçmen.

Düzensiz Göçmen: Bir ülkeye yasadışı giriş yapan ya da vize geçerliliği sona erdiği için kalmaya devam ederek bulunduğu ülkede hukuki statüden yoksun olan kişidir.

Ekonomik Göçmen: Daha iyi bir yaşam sağlamak amacıyla kendi ülkesinden başka bir ülkeye ya da bölgeye göç eden kişidir (Adıgüzel, 2018: 4-5).

1.4. Göçün Nedenleri

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan göç hareketleri ilk çağlarda sadece doğa olayları nedeniyle gerçekleşirken; zamanın geçmesiyle birlikte yeni nedenler ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda göçün birçok nedeni sayılabilir. Bunlar sel, deprem, yangın ve benzeri doğal afetler olabileceği gibi ekonomik veya sığınma kaynaklı sebepler de olabilir.

On dokuzuncu yüzyılda meydana gelen emperyalist hareketler ise göçe milli ve dini bir boyut kazandırarak bunları bir göç nedeni olarak karşımıza çıkarmıştır (Karpas, 2015: xxiv). Bunun dışında eğitim ve sağlık gibi faktörler de insanları göç etmeye itmektedir. Teknoloji şimdiye kadar başlıca bir göç nedeni olarak ifade edilmezken teknolojinin gelişmesi de göç hareketlerinin yaygınlaşmasında etkili olmuştur.

1.5. Göçün Sonuçları

Göçün sosyal, ekonomik ve kültürel birçok sonucu bulunmaktadır. Ekonomik sorunlar nedeniyle dış göçler ile başka bir ülkeye göç eden kişiler, gittiği ülkede barınma ve iş bulma gibi problemlerle karşı karşıya kalmışlardır. Bir an önce geçimlerini temin etmek amacıyla hareket eden göçmenler, çok düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda bırakılmışlardır.

Kimilerine göre göç hedef ülkedeki çalışma olanakları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Göçlerle birlikte gidilen ülkedeki mevcut iş olanaklarından faydalanmak isteyen kişilerin sayılarında önemli bir artış olacağı ifade edilmektedir (Es ve Ateş, 2004: 211). Göçmenlerin göç ettiklerinde yapacakları ilk şey, buldukları yerde geçimlerini sağlamak amacıyla iş bulmak olacaktır. Fakat göçmenlerin çoğunluğunun vasıfsız olmasından dolayı iş bulmaları zorlaşmakta ve bunun sonucunda göçmenler güvencesiz, örgütsüz ve geçici işlere yönelip açık işsizlik oluşturmaktadırlar (Taşçı, 2009: 192). Örneğin, çalışma olanaklarının yetersiz olduğu bir yerden çalışma olanaklarının fazla olduğu bir bölgeye doğru yapılan göç her iki taraf için de avantajlar sağlamaktadır. Göç sonucunda kişilerin yaşadıkları bölgelerde yetersiz kalan konut eksikliği nedeniyle görülen gecekondulaşma sorunları, göç edilen yerlerdeki belediye hizmetlerinin yetersiz kalması ve ihtiyacı karşılayamaması sonucu ortaya çıkan diğer sorunlar, gizli işsizlik gibi olumsuz durumlar dikkat çekmektedir (Es ve Ateş, 2004: 211).

Koçak ve Terzi'ye göre göçün ortaya çıkardığı bazı sonuçlar şunlardır (2012: 168);

- Sağlık, eğitim hizmetleri ve alt yapı hizmetlerinde eksikliklerin görülmesi
- Gecekondulaşma ve çarpık kentleşme
- Nüfus dağılımında orantısızlık
- Göç alan bölgedeki hızlı nüfus artışı ve bununla birlikte göç veren bölgede nüfusun azalması
- Göçler sonunda kültürleşme sürecindeki anlaşmazlık.

1.6. Göç ve Çocuk

Göçmen anne babalar, yeni toplumda yol alırken sıklıkla çocuklarına dönebilir; kardeş bakımı, tercümanlık ve savunuculuk dâhil bazen ebeveyn otoritesini baltalayan işler için onlardan yardım isteyebilir. Aynı zamanda çoğu zaman çocukların erken gelişimini teşvik eden ve sık sık yaşlarının ötesinde onlardan bazı sorumluluklar almaları istenir. Ek olarak, göçmen çocuklar ve gençler, ebeveynlerinin değer ve geleneklerini onurlandırırken, alışılmadık bir kültürü yansıtabilecek bir ülkeye ait olma ve kimlik oluşturmanın zorluklarıyla da karşı karşıya kalmaktadır. Bununla birlikte, birçok göçmen kökenli çocuk, gelişim yolculuklarında yol alırken olağanüstü bir dayanıklılık ve beceriklilik göstermektedir.

Orellana vd. (2003), ebeveynleri veya aile üyeleri adına yorum yapan çocuklar için “başka sözcüklerle ifade ediciler” terimini kullanmış ve bu çocukların, başkaları adına ve sosyal hedeflere ulaşmak için konuştuklarını belirtmiştir (Meyer vd., 2010: 305-306).

Çocuk dil elçiliği, yakın zamana kadar pek bilinmeyen bir kavram olmuştur. Bunun nedeni ise göçmenler ile göçmen çocukların, toplumlar içerisinde düşük statülerde yer almalarıdır. Çocukların, çevirmen olarak gelişigüzel tanımlanması 1973 yılında Harris’in, çocuk çevirisinin önemini açıkça tanımlaması ve bu kavramı hem belirli bir başlık hem de daha teorik bir bakış açısıyla tanımlamasıyla değişmiştir. Harris (1976), çocuk çevirmenlerin yaptığı tercüme işlemleri için “doğal çeviri” ifadesini şu sözlerle açıklamıştır: “Özel bir eğitim almamış iki dilli kişiler tarafından gündelik koşullar içinde yapılan çeviri” (Hall ve Guery, 2010: 29-30).

Çocukların dil elçiliği üzerine yapılan araştırmalar son yıllarda bilim adamlarının dünyanın dört bir tarafında, aileleri ve topluluk üyeleri için dilsel ve kültürel araçlar olarak hareket eden çocukların varlığını incelemeye başlamasıyla genişlemiştir (Martinez vd., 2017: 32-33).

Yapılan araştırmalarda çeviri işlemlerinin çocuklar üzerindeki sosyal ve psikolojik etkileri ortaya konulmak istenmiştir. Bazı araştırmacılar (Chao, 2006) bunun çocuklara, bir yetişkinin sorumluluklarını yükleyebileceğini, gelişimlerini etkileyebileceğini ve bu nedenle çocuklar üzerinde stres ve kaygının ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir. Bu görüşün aksine çoğu çalışmada ise dil elçisinin ailelerine yardım edebilme konusunda olumlu olarak etkilendiklerini bildirmiştir. Bilim adamları, çocuk dil aracılığının çocukların, iki kültürlü kültürleşmesine, bilişsel açıdan gelişmelerine ve dil gelişimlerine de pozitif olarak yansıdığını gördüklerini belirtmişlerdir (Martinez vd., 2017: 33).

Harris (1978, 1980)’in çalışmaları, çeviri ve yorumlamaya sosyal gelişmeler yaşatmasının dışında farklı bir bakış açısı da kazandırmaktadır. Harris, “doğal çeviri”de bilginin iletilmesini birincil amaç ve başarı kriteri olarak görürken dilsel ifadeleri, bilgiye müdahale etmediği sürece nispeten önemsiz bulmaktadır.

Harris’ten sonra çocukların çevirmen olarak görülmesi antropolog ve eğitimci olan Shannon (1987) tarafından olmuştur. Çevirmen çocuklar için “Dil aracılığı” terimini uygun gören Shannon, bir çocuğun farklı dil konuşanlar arasında aracılık etme çalışmasının genellikle diller arasında basit bir çevirme olmadığını ve çok daha

fazlasını içerdiğini ve bunun kültürler arası bir hareket olduğunu belirtmektedir (Hall ve Guery, 2010: 31).

Shannon (1987)'un California'da yaşayan beş Latin çocuğunun günlük dil kullanımı üzerine yapmış olduğu iki yıllık etnografik çalışmada, bu iki dilli çocukların, aileleri ile topluluk üyeleri arasında geçici olarak günlük olarak çeviri ve tercüme yaptıkları görülmüştür. Bir diğer önemli nokta da çocukların bu çeviri faaliyetleri esnasında yapmış oldukları tercümelerin basit bir çeviriden daha fazlası olduğunun görülmesidir. İki veya daha fazla konuşmacı arasındaki duygular, tüm yönleriyle bu çeviriler esnasında aktarılıyordu. Shannon, çocukların bir dil aracısı olarak hareket ettiklerini belirtirken yaptıkları tercüme arasında tıbbi, kanuni, mali, ticari alanlar olmak üzere birçok alanın yer aldığını söylemektedir. Yazar, çocukların bu rolleri yerine getirmelerinin aynı zamanda kendilerini, aile üyeleri arasında prestijli bir hale getirdiğini ve kendilerine güven duygularının geliştiğini de açıklamaktadır (Hall ve Guery, 2010: 32).

1.6.1. Göçmen Çocuk Dil Elçiliği

Göç süreci aile için zor ve meşakkatli bir süreçtir. Göçmen aileler gittikleri ülkelerde (beslenme, barınma, çalışma, eğitim, sağlık, kültürleşme ve o ülkede konuşulan dili öğrenmek gibi) birçok sorunla uğraşmak zorunda kalmaktadırlar (Weisskirch, 2010: 68). Aileler geçim derdiyle uğraşırken, çocuklar dil öğrenmeye yatkın olmalarından dolayı gidilen toplumda iletişim kurma görevini aileleri adına üstlenmektedirler. Böylelikle çocuklar aile ve toplum arasında elçilik yapmakta ve ailenin yükünü hafifletmektedir (Weisskirch, 2010: 70). Bu çocuklar gittikleri ülkenin diline tam anlamıyla hâkim olamadıklarından dolayı onlara tercüman demek doğru olmayacaktır. Bu çocukların yaptıkları iş daha çok anladıklarını aktarma olduğu için yorumculuk olarak almak daha yerinde bir adlandırma olacaktır (Tse, 1996).

Çocuklar bunu yaparken kendi toplumu ve bulunduğu toplum arasında köprü vazifesi görmektedirler. Böylelikle ailede pasif konumda olan çocuk sorumluluk almakta ve aktif bir konuma yükselmektedir. Bu çocuklar yaptıkları bu görevler ile ailelerinin toplumla kolay entegre olmasına katkı sağlamaktadırlar. Elçilik görevi üstlenen bu çocuklar bu görevleri süresince farklı tür konulara ve durumlara maruz kalmaktadırlar. Bazen bir komşu ve aile arasında yorumculuk yapma görevi üstlenirken bazen de hastane veya devlet kurumlarındaki dile maruz kalmaktadır.

Ülkeden ülkeye ve kıtalar arasında sürekli olarak artan bir göç hareketine tanık olan küresel dünyada, dil konusunda sıkıntı yaşayan bireylerin sağlık, sosyal ve kamu hizmetleri gibi işlemlere erişimlerini kolaylaştırma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Birçok ülkede göçmenler için merkezi ve yerel yönetimler tarafından sağlanan topluluk tercümanlığı sayesinde bu kişiler, birçok ihtiyacını karşılama imkânına kavuşmuştur. Uzun ve köklü bir kitlesel göç geçmişine sahip olan Birleşik Krallık, İsveç ve Avustralya gibi ülkelerde bu hizmetler mevcutken İtalya ile Güney ve Doğu Avrupa ülkelerinde ise maalesef bu alanda büyük eksiklikler vardır. Profesyonel tercümanların olmadığı yerlerde göçmenler, kamu görevlileri veya doktorlar ile iletişim kurabilmek amacıyla kendi dil topluluklarından bir kişi aracılığıyla bu iletişimi gerçekleştirmek durumunda kalmışlardır (Antonini, 2010: 2).

Herhangi bir profesyonel dil veya tercüme hizmeti bulunmadığında göçmenler, gittikleri ülkenin dilini akıcı bir şekilde konuşma noktasında çocuklardan da yararlanmışlardır. Aileler, yeni bir dilde yetkinleşme ve yeni kültüre daha hızlı uyum sağlama eğilimine sahip olan çocuklarından, dil ve kültür aracısı rolünü üstlenmelerini ve iletişimi sağlamalarını istemişlerdir. Çocuklar da okul, polis karakolu, yerel hükümet ofisleri, mağazalar, hastaneler vb. gibi çeşitli resmi ve özel alanlarda akrabaları, arkadaşları ve topluluk üyeleri için bu görevi üstlenmişlerdir. Çeviri faaliyetleri ile uğraşmak zorunda kalan çocukların maruz kaldıkları konular, terimler, söylemler ve durumlar kendileri üzerinde strese neden olabilmektedir. Dil komisyoncularının çeşitli bağlamlarda ve durumlarda çeviri yapmaları gerekebilir. Bu çocukların üstlenmek zorunda oldukları rol ve sorumluluk; aile ilişkileri, kültürleşmeleri ve öğrenme süreçleri üzerinde önemli etkiler yapabilmektedir (Antonini, 2010: 5-6).

Sağlık hizmetleri alanında çocukların tercüman olarak rollerini ele alan Martinez ve arkadaşlarının çalışmasında çocuk dili aracılığının mutlaka dikkate alınması gerektiği dile getirilmiştir. Dil komisyoncularının sağlık hizmetleriyle ilgili deneyimlerine ilişkin yapılan araştırmalar, tek bir alanda var olan sorunların ve bağlamların çok çeşitli olduğunu ortaya koymaktadır. Karmaşık tıbbi bilgiler ve kurumsal süreçler çocukları oldukça zorlamış ve kendilerinde endişe yaşanmasına sebep olmuştur. Bunun yanında göçmen çocukların, ailelerinin sağlık sigortasına yönelmesinde ve gerektiğinde onların yerine kararlar vermelerinde etkileri olmamıştır. Göçmen çocukların, ailelerinin sağlık sigortası işlemlerini yaptıkları süre boyunca

zengin bilgiler topladığı ve sağlık sigortası yönetiminin işleyişi hakkında bilgi sahibi olduğu görülmüştür (Martinez vd., 2017: 34, 40).

1.6.2. Göçmen Çocuk Dil Elçiliği ve Kültürleşme

Kültürleşme hem göç edenleri hem de göç alan ülkelerdeki toplumları etkilemektedir. Sam (2006), göç nedeniyle beraber yaşamak zorunda kalan farklı kültürlerden insanların etkileşim içinde olduklarını ve bu etkileşimin yol açtığı değişimlerin ise kültürleşmeyle sonuçlandığını ifade etmiştir. Kültürleşme, Flakerud (2007)'a göre “bir grubun başka bir grupta etkileşimi sonucu meydana gelen değişim” olarak tanımlanmıştır.

Göçmenler gittikleri ülkede yeni bir dil, çevre ve kültüre alışmak zorundadırlar. Çocuklar yetişkinlere nazaran yeniliklere daha kolay uyum sağlamaktadırlar. Bunun nedeni ise o ülkenin dilini öğrenen çocuğun o dile yetişkinlere göre daha fazla maruz kalmalarıdır. Çocuklar dil elçiliği görevi boyunca toplumun kültürünü dil aracılığıyla öğrenmekte ve kendi kültürünü ise karşı topluma aktarmaktadır. Bu kültür aktarma süreci çocuklarda strese neden olmaktadır. Bazen bu stres olumlu olarak çocuğun uyum sürecini kolaylaştırırken bazen de olumsuz olarak çocuğun toplumdan kopmasına neden olmaktadır (Weisskirch ve Alva, 2002: 369).

Çocukların yaptıkları bu görev bazen ebeveyn-çocuk arasında kültür çatışması yaşanmasına neden olabilmektedir. Anne-baba kendi değerlerine sahip çıkarken çocuk bulunduğu kültürün değerlerini benimseyebilmektedir. Bu ise kuşak çatışmasına neden olabilmektedir (Weisskirch, 2010; 74).

Berry vd. (2006), göç alan çok uluslu ülkelerde tüm insanların bir arada ve uyumlu bir şekilde yaşamaları ve hayatlarını kolaylaştıracak süreci beraber inşa etmeleri gerektiğini belirterek bu amaç doğrultusunda “kültürleşme” adı verilen bir süreç yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Kültürleşme sürecinde, aralarında gerçekleştirdikleri karşılıklı etkileşimin bir sonucu olarak hem kaynak ülke halkının hem de göç etmiş olan kişilerin dilinde, değerlerinde ve davranışlarında değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimlere karşın, her iki grubun özlerinde birbirlerinden farklı olmayı sürdürdükleri belirtilmektedir (Flakerud, 2007). Kültürleşme süreci her ne kadar hem yerli halkı hem de göç etmiş olanları etkiliyor olsa da araştırma bulguları göç eden bireylerin kültürleşme sürecinden daha çok etkilendikleri yönündedir (Berry, 2006; Flakerud 2007, Rohmann vd., 2008).

Kültürleşme sürecini ele alan iki temel yaklaşım vardır: Tek Boyutlu ve İki Boyutlu Kültürleşme. İki Boyutlu Kültürleşme Modeli, Berry tarafından geliştirilmiştir. Tek boyutlu kültürleşme modelinin aksine kültürleşmeyi daha kapsamlı olarak ele alan bu modele göre, azınlık ya da göçmen gruplar kaynak ülke halkıyla sosyal anlamda gerekli olan ilişkileri sürdürürken bir yandan da öz kültürlerini veya öz kültürel kimliklerini devam ettirebilmektedirler (Berry, 2006).

Çocuk dil elçisi için, ebeveynler ve aile için iletişim konumunda olmak, çocuğu mevcut kültürleşme ortamında güçlü bir konuma getirebilir. Bazıları bunu, çocuğun duygusal veya davranışsal olarak ebeveynlerden sorumlu olduğu “ebeveynleştirmeye” (Peris vd., 2008) veya çocukların otorite olarak hareket ettiği ve ebeveynlerin çocuklara boyun eğdiği “rol değişimine” benzetmiştir. Bunun anlamı, bu tür bir konumda olmanın çocuk ve ebeveynler için zararlı olduğudur. Bunun tersine, bazı araştırmalar, göçmen ailelerde, çocuk dil elçisinin, ebeveynler adına iletişim kurduğunu, ancak ebeveynlerle iş birliği içinde ve uygun rol sınırları dahilinde olduğunu göstermektedir (Dorner vd., 2008). Yani çocuk, anne babaya danışır ve iletişimin içeriğini olduğu kadar onların niyetlerini de doğru bir şekilde iletmek için anne babalarla birlikte çalışır. Kültürel bir göçmen ailenin aile dinamikleri üzerindeki dil aracılığının etkisi, aile ve bireysel olarak çocuk için çeşitli sonuçlar doğurabilir.

Dil aracılığı, yalnızca dil becerileri edinmede değil, aynı zamanda kültürel uygulama ve normlara anlayış geliştirmede de bir kültürle bütünleşme stratejisi olarak hizmet edebilir. Kültürle bütünleşme stratejileri, bireylerin ve grupların kültüre uyum sağlama amacıyla başvurdukları çeşitli yolları içerir (Berry, 2007). Bu stratejiler, bireysel olarak (örneğin, yeni bir dil öğrenmek) veya bir grup olarak (örneğin, ortak etnik grupların olduğu bir bölgede yaşamak) ortaya çıkabilir ve bunda baskın toplumun tutumu da etkilidir (örneğin, çok kültürlülük veya ayrımcılığa karşı). Bu stratejiler, miras dilinin sürdürülmesi ile dengelenmiş ulusal dilin benimsenmesini, yeni ülkeden gelenlerle ve eş-etnik gruplarla etkileşimi, ulusal ve kültürel kurumlara katılımı vb. içerebilir. Dil aracılığı, ebeveynlere ve ergenlere, kaynaklara erişmeleri ve yeni kültüre uyum sağlamada başarı elde etmeleri için alıcı kültür hakkında yeterince bilgi verme amacına hizmet edebilir. Dil elçiliği, ebeveynler ve çocukları için göçmen ailelerin sıklıkla aradığı bir sosyal destek duygusu da sağlayabilir (de Leon Siantz, 1997). Kültürleşme devam ettiği için göçmen ebeveynler, ebeveynlerin yeni dili anlamaları yeterli olsa bile, anlamada fazlalık oluşturmak için çocuklarını dil araçları olarak kullanabilirler (Valdés vd., 2003). Bu durumda ebeveynler, iletişimi

doğrulayarak ve onaylayarak kültürleşmelerini ilerletmek için dil aracılığı kullanmaktadırlar. Kültürlenme devam ettikçe ve dil yeterliliği arttıkça, ebeveynler çocuğun dil aracılığına giderek daha az güvenmektedir (Orellana vd., 2003).

Kültür aracılığı, çocukların başkaları için ve/veya başkaları arasında dili ve kültürü tercüme etmesini ve yorumlamasını içeren bir dizi faaliyeti kapsar. Bu tanım, Tse (1995) tarafından ortaya atılan dil aracısı kavramından biraz daha geniştir çünkü kültür aracılığı terimi, çocukların sadece dilleri değil, farklı kültürlerden kişiler arasında bir irtibat noktası olarak hareket etmedeki önemini daha doğru bir şekilde tasvir eder.

Kültür aracılığı, ebeveynler için potansiyel işler hakkında bilgi edinmekten aile maliyesini yönetmeye kadar uzanan çok çeşitli faaliyetleri içerebilir (Orellana, 2003). Bu faaliyetlerden en yaygın olanı, ebeveynler için tercüme ve/veya tercümanlık yapmaktır. Tipik olarak çeviri, bir dilde yazılı veya statik materyal almayı ve ebeveynlere ana dillerinde sunmayı içerir. Tercümanlık ise aynı dili konuşmayan ve farklı kültürel geçmişlere sahip iki veya daha fazla kişi arasında sözlü dilin anlamını yerinde açıklamayı içerdiğinden çok daha karmaşık ve aktif bir süreçtir (Tse, 1995).

1.6.3. Göçmen Çocuk Dil Elçiliği ve Ebeveynleşme

Ebeveynleşme, çocuğun gelişimine uygun olmayan rol ve sorumluluklar alarak, ebeveyninin fiziksel ve/veya duygusal ihtiyaç ve isteklerini gidermeye çalıştığı bir ebeveyn-çocuk etkileşimidir (Boszormenyi-Nagy vd. 1973; Hooper, 2007; Kerig, 2005).

Ebeveynleşme, çocuğun üstlendiği görev ve sorumlulukların içeriğine göre araçsal (instrumental) ya da duygusal (emotional/expressive) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Araçsal ebeveynleşme, çocuğun ailenin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ailede yetişkin görevleri üstlenmesidir. Bu görevler, ev işleri yapma, alışveriş yapma, faturaları ödeme, çalışıp aile bütçesine katkıda bulunma veya kardeşlere bakma gibi ev işleridir (Aldridge, 2006; Hooper, 2007).

Duygusal ebeveynleşme ise çocuğun ebeveynlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmasıdır (Hooper, 2007). Bu ebeveynleşme türünde, sorun doğrudan çocukla ilişkili olmasa da çocuk ebeveynlerinin duygusal problemleriyle başa çıkmaya çalışır. Örneğin, ebeveynleri için güven ve destek kaynağı olabilir, bir çatışma durumunda aile üyeleri arasında arabuluculuk yapabilir, sır saklayabilir veya kriz durumunu çözmek için müdahalede bulunabilir. Duygusal ebeveynleşme, ebeveynin beklentileri ile çocuğun yaşı, olgunlaşma düzeyi ve anlama kapasitesi arasında tutarsızlık olması ve ebeveynlerini memnun edebilmek için çocuğu kendi istek ve ihtiyaçlarını

görmezden gelmeye zorlaması nedeniyle, çocuğun gelişimi üzerinde en zararlı etkilere sahip ebeveynleşme türü olarak kabul edilmektedir (Aldridge, 2006; Hooper, 2007).

Aileleri adına dil ve kültür aktarıcılığı görevi yapan çocuklarda da benzer şekilde ebeveynleşme görülmektedir. Çocuklar, aileleri ve toplum arasında aldıkları bu önemli görev karşısında bir işe yaramanın heyecanını yaşamaktadırlar. Çocuklar ailelerinin takdiri karşısında gururlanmakta ve önemli bir konumda olduğunu görmektedirler. Bu nedenle karşı toplumla yapılan dil ve kültür alışverişinde çocuk, bazen aile bireylerine sormaksızın soruları cevaplamakta ve aile bireylerini pasif konuma getirebilmektedir. Çocuk, böylelikle kendini anne-babasının yerine koymaktadır (Weisskirch, 2010: 77)

Cinsiyet ilişkileri ve cinsiyetler arası, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kültürel gelenekleri, dil aracılığının nasıl gerçekleşebileceğini şekillendirir. De Ment vd. (2005), kızların anneleri için ve erkeklerin de babaları için dil aracılığı yaptığını tespit etmişlerdir. Chao (2006) ayrıca, kültürel grup ve kuşaksal statüye göre değişkenlik olmasına rağmen, kızların özellikle bekâr anneler olmak üzere anneleri için çeviri yapma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Ayrıca, bu çalışmada Suriyeli gençler arasında, anne ve baba için çeviri yapmak, her bir ebeveynle daha fazla saygı ile ilişkilendirilmiştir Ek olarak, ergenin ebeveynleri için önemli olma algısı, dil aracılığının bina yeterliliği veya külfet olarak algılanıp algılanmadığını da etkileyebilir (Wu ve Kim, 2009). Chao (2001), aile büyüklüğü arttıkça dil aracılığının kardeşler arasında paylaşılma olasılığının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Ayrıca, daha büyük çocuklar, ergenlik çağına girip evin dışına çıktıkça, dil aracılık görevleri küçük kardeşler üzerinde kalmaktadır (Dorner vd., 2008).

Çocuklar, aileler ve yetişkinlerle yapılan klinik çalışmalardan ortaya çıkan bir terim olan ebeveynleştirme, bir çocuğun tipik olarak kardeşlerine veya ebeveynlere veya her ikisine birden bakım verme konusunda ebeveyn sorumluluğunu üstlenmesi anlamına gelir. Winton (2003: 3), göçmenlerin çocuklarının genellikle ebeveynlerinden daha iyi İngilizce becerilerine, araba kullanma becerilerine ve teknoloji becerilerine sahip olduğunu, bu nedenle çevirmen, şoför ve ebeveynler ile dış dünya arasında irtibat görevlisi olarak hizmet ettiklerini belirtmektedir. Bu şekilde ebeveynlerinin bakıcısı olan çocuklar, ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olurlar. Yukarıda belirtildiği gibi dil aracılığı, göçmenlerin çocuklarının yerine getirmesi gereken çeşitli sorumluluklar arasında olabilir. Ayrıca

ebeveynleştirmenin, göçmen ailelerde yaygın bir uygulama olduğunu ve normatif ebeveyn-çocuk ilişkilerini karmaşıklaştırdığı dile getirilmektedir. Chun ve Akutsu (2003), ebeveynleştirmenin çocuğun bireysel gelişimsel dönüm noktalarını karşılama becerisini karmaşıklatabileceğini ileri sürmüştür. Latin çocukları tartışırken, Chamorro şunu kaydetmiştir:

Ebeveynleştirme şu şekillerde hissedilebilir: İngilizceye İspanyolca konuşan ebeveynlerden daha fazla hâkim olmak ve bu nedenle genellikle onlar adına konuşabilecek bir konumda olmak; benimsenen Amerika Birleşik Devletleri kültürüne sinsi davranış, davranış ve değerlerin kurallarını dikkatli bir şekilde öğrenmek ve ebeveynlere tercüme etmek veya aksanlı İngilizcesi onları bir restoranda, sağlık kliniğinde veya check-out standında genellikle küçümseyici bir hizmetle ödüllendiren bir ebeveyni savunmak (Chamorro, 2004: 69).

Ebeveynleştirmenin etkisi, ebeveynleştirmenin uyumlu mu yoksa yıkıcı mı olduğuna bağlı olabilir (Jurkovic, 1997). Uyarlanabilir ebeveynlik, aile krizi (örneğin göç) karşısında ortaya çıkabilir ve aile üyelerinin çocuğun katkılarını fark etmesi, takdir etmesi ve kabul etmesi olarak tanımlanır (Winton, 2003). Yıkıcı ebeveynleştirmede, çocuk bakım verme sorumluluklarıyla aşırı yüklenir ve işi için çok az onay alır veya hiç almaz. Göçmen aileler için dil aracılığı, çocuğun ailenin kültürleşmesine ve özellikle ebeveynlerin refahına nasıl katkıda bulunduğu bir parçası olabilir.

Ebeveynlerin, çocukları meşgul eden dile aracılık etme tepkisi, çocukların uyum sağlayıcı veya yıkıcı ebeveynleştirme deneyimlerine katkıda bulunabilir. Hall (2004: 292-293), dinamiğin istikrarsız doğasına dikkat çekerek çocuk dil elçilerinin, hayatın diğer alanlarında eylemlerine güvensizlik duyma olasılığı daha yüksek olan insanlar tarafından tanınmasını ve kabul edilmesini sağladığını belirtmiştir. Spesifik bir örnek olarak, Latin kökenli ergenler, ebeveynler için çeviri yaparken güçlü öfke, endişe, utanç, utanma, sinirlilik, zorunluluk, korku, rahatsızlık ve endişe duygularının daha sorunlu aile ilişkileriyle ilişkilendirilerek bunun da yıkıcı ebeveynleştirme potansiyeline işaret ettiğini bildirmektedir (Weisskirch, 2007). Oznobishin ve Kurman (2009) ayrıca, örneklemelerindeki aileleriyle birlikte İsrail'e göç eden eski Sovyetler Birliği göçmen öğrencilerin, sıklıkla ebeveynleri adına yapmış oldukları dil aracılığı nedeniyle daha düşük benlik saygısı ve daha düşük öz-yeterlik hissettiklerini belirtmişlerdir.

Öte yandan Bajaj (2008), yaptığı çalışmada, Asya Pasifik Amerikalı gençlerin, sözlü ve yazılı çeviri sağlama durumlarının, göçmen ebeveynleriyle konuşma fırsatları olduğunu belirtmiştir. Ebeveynleri genellikle uzun saatler çalıştığı için gençler için

başka türlü ulaşılamayacak olan bu fırsatlar, gençler tarafından aile konularını tartışma ve aile kararlarına katılma imkânı olarak algılanmıştır. Gençler ayrıca dil aracılığıyla köprü kurmanın, uyumlu ebeveynleşmenin bir göstergesi olduğunu bildirmişlerdir. Trickett ve Jones (2007), Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Vietnamlı ergenlerin ebeveynleştirilmesini incelerken bir "orta yol" bulmuşlardır. Çalışmalarında, kültürel arabuluculuk miktarının yani dil aracılığının, ergenin aile tatmini veya aile uyumu algısıyla ilgisi olmadığını ancak kültürel arabuluculuğun aile uyumuyla ilişkili olduğunu bulduklarını bildirmişlerdir. Kültürel arabuluculuğun aile ile karşılıklı bağımlılığını artırmada ve ergeni, aile ile başa çıkma stratejilerine dâhil etmede rol oynayabileceğini öne sürerek uyarlanabilir ebeveynleştirmenin, bazı ailevi faydalarını göstermişlerdir. Orellana (2003) ayrıca, araştırmasındaki çocukların dil aracılığını evdeki normal, düzenli olaylar olarak görme eğiliminde olduklarını ve bunun sadece ebeveynlerine yardım etmek için giriştikleri rutin görevler olduğunu kaydetmiştir.

Ebeveynleştirmenin patolojisi bakanın gözünde olabilir. Bir yapı olarak ebeveynleştirme, yardıma muhtaç ve ciddi davranışsal ve duygusal zorluklar sergileyen aileleri tedavi eden aile terapistlerinin çalışmalarından kaynaklanmıştır. Sonuç olarak ebeveynleştirme, bir ebeveynin maddeleri kötüye kullandığı, akıl hastası olduğu veya başka bir şekilde bulunmadığı veya müsait olmadığı ve çocuklar için beklenen bakımı sağlayamadığı ailelere uygulanmıştır. Bu nedenle çocukların, yetişkinlerin sorumluluk ve yetki alanlarında ebeveynlerinin yerini almaması gerektiği inancı haline gelmiştir. Bununla birlikte, "emik" bir bakış açısından (yani kültürün içinden), çocukların dil elçileri ve ortak karar vericiler olarak dâhil edilmesi, yeni kültürde kültürleşmeye ve hayatta kalmaya çalışan aile için uyum sağlanmasında etkili olabilir. Yerli ülkede, aile hiyerarşisi bozulmadan kalmış olabilir fakat bununla birlikte kültürleşme ve hayatta kalma ihtiyaçları, ebeveynlerin başarıya ulaşmak için aile yapısı konusunda yenilikçi ve daha esnek olmalarını gerektirebilir. Çocukları dil aracısı olarak kullanan ebeveynler, işlevselliği en üst düzeye çıkarmak için aile olgusunu kullanmaktadır (Dorner vd., 2008). Çocuk için, bazılarının tanımladığı "ebeveynlik", çocuk ve aile tarafından ailenin mevcut koşulları için gerekli olarak algılanabilmektedir.

Akün (2017: 230)'e göre ebeveynleşmenin çocuklar üzerindeki en önemli etkileri bireyin benlik kavramı ve kişilik gelişimi üzerinde görülmektedir. Göçmen çocuklarla yapılan görüşmeler de dil aracılığı etkisinin geleneksel aile hiyerarşilerine etkisi olduğu görülmüştür. Geleneksel olarak çocuklardan ebeveynlerinin

yönlendirmesini takip etmeleri ve yaşam tarzlarının ebeveynleri tarafından belirlenmesi beklenir ve bu anlamda ebeveynler hala çocukları üzerinde liderlik ve otorite uygularlar. Ancak bulgular, dil aracılığı görevini yerine getiren çocukların ebeveynleşme sürecinin, aile dinamiklerinin işlevsel bir parçası olarak kalmış olduğunu ve aile ilişkilerini daha da yakınlaştırdığını göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KİLİS İLİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Ortadoğu toprakları, bölgesel ve tarihi açıdan her zaman Türkiye'nin güncel politik tartışmaları ile günlük yaşamı üzerinde etkisi olan bir coğrafya olmuştur. Gerek Selçuklu gerek Osmanlı ve gerekse de Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde başta siyasi alanda olmak üzere ekonomik, kültürel ve toplumsal alanlar da önemli etkiler yaratabilmiştir (Günel, 2020: 34).

Kilis şehri, Suriye ile kara sınırı bulunmasından dolayı Suriye'de ortaya çıkan iç savaş nedeniyle birçok Suriyeli vatandaşın sınırlarına göç etmesiyle karşı karşıya kalmıştır. Gelen sığınmacılar arasında kadınlar ve çocukların sayısı ön planda yer almaktadır.

2.1. Coğrafi Konum

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batısında yer alan Kilis şehri, 1.412 km'lik bir alanı kapsamaktadır. Şehir, Batı ve kuzeybatıdan İslâhiye, kuzey ve kuzeydoğudan Gaziantep, doğudan Oğuzeli ve güneyden Suriye ile çevrilidir. Güneydoğu ile Akdeniz bölgeleri arasında geçiş konumunda olan şehir, karasal ilkimden Akdeniz iklimine geçiş özelliklerine sahiptir (Karademir, 2020: 28).

2.2. Tarihçesi

Kilis adının kaynağı ile ilgili genel görüşe göre bölgeye Arapların gelmesiyle birlikte "Killiz" ve "Killia" isimleri kullanılırken Osmanlıların hâkimiyet kurdukları dönem itibarıyla Killiz ve Kilis isimleri kullanılmaya başlanmıştır (Karademir, 2020: 109).

Anadolu ile Ortadoğu coğrafyası üzerinde egemenlik sağlamak isteyen birçok medeniyet, verimli Kilis toprakları için de birbirleriyle amansız bir mücadele içerisinde olmuşlardır. Tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar olan süreç içerisinde Hititler, Medler, Asurlar, Romalılar, Sasaniler, Müslüman Araplar, Emeviler, Memlûklüler ve son olarak da Osmanlılar, Kilis ve çevresi üzerinde hâkimiyet sürmüşlerdir (Pamuk, 2021: 4).

Cumhuriyet döneminin başlarında Kilis, Gaziantep iline bağlı bir kaza (ilçe) merkezi konumunda olurken 1995 tarihinde il statüsüne sahip olmuştur (Tuncel, 2002: 7).

2.3. Genel Ekonomik Durumu

Kilis ilinde nüfusun dağılışı genel olarak topoğrafya, su kaynakları, ekonomik imkânlar ve güvenlik şartlarıyla doğru orantılı olmuştur. Merkez ilçesinin yükseltisinin az olması, su kaynaklarının yoğun olması ve ekonomik faaliyetler açısından çeşitlilikler göstermesi nedeniyle Kilis ili nüfusu genel olarak burada toplanmıştır (Karademir, 2020: 138).

2.4. İş Gücü ve İstihdam

Kilis ilinin mevcut tarım potansiyeli, ürün çeşitliliği ve ekilebilir alanlar bakımından bağlı olduğu Gaziantep ve Türkiye ortalamalarının üstünde yer almaktadır. Gaziantep'te karasal iklim hâkimken Kilis'te ise daha çok Akdeniz ikliminin etkileri görülmekte ve bu durum Kilis için tarımsal üretim açısından önemli avantajlar yaratmaktadır (Öğüt ve Karataş, 2012: 56).

2.5. Demografik Göstergeleri

Halep vilayeti salnamelerinde Kilis kazasının nüfusu 1882 yılı için 68.600, 1899 yılı için 73.585 ve 1908 yılı için de 72.803 olarak tespit edilmişken Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılındaki nüfusu da 22.513 kişi olarak kayıtlarda yer almıştır (Karademir, 2020: 106-110).

Kilis'in nüfusu 1950 yılına gelinceye kadar fazla bir artış göstermemiştir. Bu dönemdeki nüfus sayısı 27.550 olarak tespit edilmiş Kilis şehrinin nüfusu 1955 yılında 29.964, 1965 yılında 38.095, 1975 yılında 54.055 ve 1985 yılı nüfus sayımında 59.876 kişi olarak belirlenmiştir (Tuncel, 2002: 7).

Kilis'in nüfusu yakın dönemler için ise şöyle olmuştur: 2018 yılı 142.541, 2019 yılı 142.490, 2020 yılı 142.792 ve 2021 yılı için 145.826 (TÜİK, 16.01.2023).

2.6. Kilis ve Göç

2010 yılında Tunus'ta başlayan ve daha sonra Ürdün, Umman, Yemen, Mısır ve Libya'yı etkileyen Arap Baharı, 2011 yılı itibarıyla Suriye'de de ortaya çıkmış ve Türkiye toprakları için büyük riskler oluşturmaya başlamıştır. Başta Kilis olmak üzere Hatay, Mardin, Gaziantep ve diğer birçok il, Suriye kaynaklı yoğun göç olaylarına

maruz kalmıştır.

Suriye’de yaşanan insani krizin artmasıyla birlikte Türkiye’ye yönelik kitlesel göç hareketlerinde de artışlar gözlenmiştir. Suriye’deki insan hakları ihlallerinin 2012 ve sonraki dönemde yoğunluk kazanmasıyla birlikte insani yardım ihtiyaçları açısından büyük problemler yaşanmasına neden olmuştur. İç karışıklıkların artmasıyla beraber Türkiye Cumhuriyeti Devleti de bu durumdan etkilenmiş olan Suriyeliler için “açık kapı” politikası izlemiş ve sınırlarına göç eden herkesi kabul etmiştir (Adıgüzel, 2018: 91).

Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar, “Geçici Koruma” kapsamındadırlar. Geçici koruma, bireysel uluslararası koruma başvuru mekanizmasının etkin olarak yapılmasının mümkün olmadığı kitlesel göç hareketlerinin yaşandığı durumlarda alınmış olan acil ve geçici bir tedbir faaliyetidir. Uluslararası hukuka göre geçici koruma tedbiri; din, mezhep ve etnik köken fark etmeksizin herkes için üç temel kriter esas alınarak uygulanır: Açık kapı politikası, geri göndermeme ilkesi ve temel ihtiyaçlarının karşılanması (Bostancı, 2017: 204).

Özellikle 2014 yılı başlarından itibaren Irak Şam İslam Devleti’nin (İŞİD) varlığı, bölgede siyasal, toplumsal, etno-kültürel ve ekonomik bir takım farklı sorunların ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Eskiden sadece Esad rejiminin baskıları nedeniyle kaçan Sünni Arapların kaçmak istediği Türkiye’ye son dönemlerde İŞİD’den kaçan Kürt, Nusayri, Ezidi ve diğer başka gruplar da göç etmeye başlamışlardır. Bu durum Türkiye’deki Suriyelilerin etnik-mezhepsel-dinsel çeşitliliğini artırırken aynı zamanda Türk Devleti’nin uygulamış olduğu “açık kapı” politikasının da sadece Sünni Araplara değil, tüm insanlar için uygulanmış ilkesel bir politika olduğunu göstermektedir (Erdoğan, 2015: 317).

Suriyelilerin göç ettiği ülkeler arasında en çok tercih edilen Türkiye olmuştur. Türkiye’den sonra ise sırasıyla Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır en çok göç ettikleri ülkeler olmuştur (Dokuyucu, 2018: 40).

Suriye’de yaşanan kriz ortamının artmasıyla birlikte 300-400 kadar Suriyelinin, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay’ın Yayladağı ilçesinde bulunan Cilvegözü sınır kapısına doğru hareketlenmesiyle Suriye’den Türkiye’ye yönelik toplu nüfus hareketlerinin ilki yaşanmıştır (Bostancı: 2017: 197).

Suriyelilerin hedef ülke olarak Türkiye’yi seçmelerinin ise birden çok nedeni olmuştur. Bunlar arasında ilk sırada yer alan etken Türkiye’nin Suriye ile sınır komşusu olmasıdır. Yaşam alanlarının yok olması neticesinde göç etmek için yeterli

fırsatı güvenli olarak görülen en yakın bölge Türkiye olmuştur. Diğer nedenler arasında iki ülkenin kültürel ve dini benzerlikleri ile iki ülke vatandaşları arasındaki akrabalık bağı gelmektedir (Dokuyucu, 2018: 40).

2011 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılar için önceleri "misafir" tanımlanması yapılmışken 2012 yılı Nisan ayında Başbakanlık tarafından yayımlanan genelgeyle beraber göçmenlerin "geçici koruma" altında oldukları belirtilmiştir (Ertan ve Ertan, 2017: 19).

2012 yılından başlayarak 2022 yılı sonuna kadar olan süreçte Türkiye'ye göç eden ve geçici koruma altında olan Suriyelilerin sayısı İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı sayfasında yıllara göre şöyle gösterilmiştir:

Tablo 1

Yıllara Göre Türkiye'ye Geçici Koruma Kapsamında Gelen Suriyelilerin Sayısı

Yıllar	Suriyeli Mülteci Sayısı
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.519.286
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.426.786
2018	3.623.192
2019	3.576.370
2020	3.641.370
2021	3.737.369
2022	3.535.898

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 12.01.2023.

31.12.2022 tarihi itibarıyla Kilis ilinde yaşamakta olan kayıtlı Suriyeli sayısı 87.686 kişidir. Kilis ilinin genel nüfus sayısı 233.512 kişi olurken, ilde yaşayan kayıtlı Suriyeli sayısının genel nüfus sayısı içerisindeki oranı da %37,55 olarak hesaplanmıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 12.01.2023).

Kilis'teki Suriyeli sığınmacılar genel olarak konteynır kentler ile şehir merkezinde, az da olsa da köylerde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Kilis'te yer alan konteynır yaşam merkezleri 2018 yılında Öncüpınar Kampı ile Elbeyli Kampı

olmak üzere 2 tane iken 2022 yılı sonunda kamp sayısı 1'e düşmüştür. Elbeyli Kampı'nda kalanların sayısı 7.423'tür.

2018 tarihli Kamu Başdenetçiliği Raporu'nda Suriyelilerin Türkiye içerisinde sayıca en fazla olarak bulunduğu 10 il 537.084 kişi ile İstanbul, 462.077 kişi ile Şanlıurfa, 456.761 kişi ile Hatay, 349.039 kişi ile Gaziantep, 191.263 kişi ile Mersin, 170.362 kişi ile Adana, 134.490 kişi ile Bursa, 131.793 kişi ile Kilis, 128.690 kişi ile İzmir ve 99.212 kişi ile de Konya olmuştur (2018: 34). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin ilk 10 il sıralamasında ise 2022 yılı sonunda Kilis şehri yer almamıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 12.01.2023).

Çalışmamız konusuyla ilgili olarak da 2022 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de yaşayan 10-18 yaş aralığındaki erkek ve kadınların sayısı 10-14 yaş için 209.182 erkek ve 196.586 kadın, 15-18 yaş arası için ise 135.373 erkek ve 116.753 kadın olmak üzere toplamda 657.894 kişi olarak hesaplanmıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 12.01.2023).

Başlangıçta gelenlerin önemli bir bölümü sınır bölgelerinde yer alan kamplara yerleştirilmiş olan Suriyeli sığınmacılar, daha sonra sürecin uzaması ve gelen sığınmacı sayısının büyük oranlara ulaşması sonrasında ülke içerisindeki birçok bölgeye gönderilmişlerdir. Suriye sınırına yakın iller başta olmak üzere İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlere yerleşen sığınmacılar, yaşadıkları şehirlerin ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı üzerinde olumlu-olumsuz birçok etkide bulunmuşlardır (Yaman, 2019: 16).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PROFESYONEL OLMAYAN GÖÇMEN ÇOCUK ÇEVİRMENLİĞİ

Çeviri denildiğinde akla ilk gelen yazılı çeviri olsa da sözlü çeviri de çeviri biliminin alt dalları arasında yer almaktadır. Sözlü çeviri, aynı ortamlarda aynı dili bilmeyen iki insan arasında gerekli iletişimin sağlanması amacıyla sadece konuşarak yapılan iletişim türüdür (Koçlu, 2019: 10).

Çeviri sadece anlaşma güçlüklerini ve anlaşma engellerini içermez. Evrensel değerler, ortak anlayışlar ve tarafları birbirleri hakkındaki önbilgileri veya önyargıları da çeviri olgusunun doğal bir parçasıdır (Birkandan, 2000: 10).

Sözlü çevirinin amacı farklı dilleri konuşan insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktır. Farklı dilleri konuşan toplulukların birbirleriyle karşılaşarak iletişim kurduğu andan itibaren sözlü ve yazılı çeviriden söz edilebilir. Çeviri aracılığıyla yalnızca iletişim kurulmaz, aynı zamanda kültür ve düşünce aktarımı ile bilgi paylaşımı gerçekleşmektedir (Kabukçik, 2009: 4).

Sözlü çeviri mesleğinin en belirgin işlevi farklı diller konuşan insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktır. İnsanların, başka insanlarla karşılaştıklarında zorunlu ya da tamamen isteğe bağlı olarak kendilerini ifade edebilme ve anlaşılma beklentisi, toplum içerisinde yaşayan bir bireyin en doğal isteğidir. Kişiler arasındaki iletişim ise dil aracılığıyla mümkün kılınabilmektedir. Farklı dilleri konuşan insanlar, aralarındaki iletişimi gerçekleştirebilmek için bir aracıya ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyacı yazma işlevine ihtiyaç duymadan gerçekleştiren kişiye sözlü çevirmen denilmektedir (Kabukçik, 2009: 43).

Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinden sonra yaşamış oldukları problemler arasında ilk sırada yerli halkla iletişimlerini sağlayacak olan dil problemi yer almıştır. Göç eden kişinin kaynak ülke içerisindeki toplumda yaşamını sürdürebilmesi ve insani ilişkilerini gerçekleştirebilmesi için öncelikle toplumun dilini öğrenmesi gereklidir (Esen, 2020: 36).

Dil aracılığı üzerine yapılan araştırmalar çeşitli yaklaşımlar ve bakış açıları benimsemiştir. Birçok araştırmacı, dil aracılığını stres, özgüven, olgunluk, akademik öz-yeterlilik ve gurur gibi bir kişinin refahıyla ilgili farklı süreçleri incelemek amacıyla ele almıştır. Aynı zamanda dil aracılığı ile göçmen ailelerine yardımcı olma yeteneği de bu çalışmalarda ele alınmıştır. (Buriel vd., 1998; Tse, 1995).

3.1. Profesyonel Olmayan Çevirmenliğin Tanımı ve Kullanıldığı Alanlar

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre “çeviri” kelimesi ilk olarak “bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme” şeklinde bir süreç olarak tanımlanırken, “Bir dilden başka bir dile çevrilmiş yazı veya kitap, tercüme” biçimindeki ikinci tanım ise çeviriyi bir ürün olarak nitelemektedir (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>).

Çeviri, kaynak dil diye adlandırılan birinci dilden, hedef kültürün dili olan ikinci dile aktarım sürecini ifade eder. Bu süreç, gönderici ve alıcı arasındaki etkileşimle gerçekleşir. Çeviri eyleminde, hedef kültürün özelliklerini aktarma görevini çevirmen üstlenmektedir. Çevirmen, toplumların kültür aktarımı sürecinde, önemli bir role sahip olan kişidir. Çevirmenin hem gönderici hem de alıcı olarak gerçekleştirdiği çeviri süreci, üzerinde önemle durulması gereken bir süreçtir.

Lucy Tse (1996), kültürel ve dilsel alanlarda farklı insanlar arasında yorum ve çeviri yapan, ev ve okulda bulunan kişiler dâhil çeşitli durumlarda gerekli iletişimi sağlayan çocuklar için “dil komisyoncuları” terimini kullanmıştır (Orellana vd., 2003: 508).

Çocukların çeviri faaliyetlerine katılması kararına genellikle yetişkinler karar vermiştir. Çeviri eylemleri aileler tarafından, çocuklarının iki dilli ve iki kültürlü gelişimini kolaylaştıracak önemli bir alan olarak görülmüş ve onları bu konuda sürekli teşvik etmişlerdir (Orellana vd., 2003: 521-522).

Göç, aileler üzerinde büyük bir stres yaratmaktadır. Bireyler ve bir bütün olarak aile için barınmanın sağlanması, iş bulunması, eğitim işinin çözülmesi, yeni kültürel adetlerin öğrenilmesi ve gerekli kültürleşmenin bir an önce yapılması ile birlikte toplumla iletişimin sağlanabilmesi için toplumun dilinin öğrenilmesi gerekliliği gibi temel meseleler aileler için baskı unsuru olmuştur. Birçok aile için bu meseleler arasında halledilmesi gereken hususlar arasında ilk sırada dil öğrenimi gelmektedir. Çocukların, yeni bir dili ebeveynlerinden daha hızlı öğrenebilecekleri düşüncesiyle çocukların dil öğrenmeleri ve aileleri adına da çevirmenlik görevini kendilerinin yapmaları istenmiştir (Weisskirch, 2010: 68).

Göçmenlerin çocukları genellikle ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden daha hızlı bir şekilde ev sahibi dilde yetkin hale gelir. Başkaları tarafından tanınan iki dilli ve iki kültürlü beceriler geliştirirler ve sonuç olarak göçmenlerin bu çocukları, ebeveynleri ve diğer yetişkinler adına tercüme yapmaya çağrılır (Suárez-Orozco ve Suárez-Orozco, 2001; Valenzuela, 1999). Çocukların ve ergenlerin başkaları adına çeviri yaptıkları bu sürece “doğal çeviri” (Harris ve Sherwood, 1978), “dil aracılığı”

(Tse, 1995; Vasquez vd., 1994), sözlü çeviri (Valdes vd., 2003) ve “para-phrasing” (Orellana, 2003) gibi tanımlamalar yapılmıştır. Dil komisyoncusu terimi, dilsel ve bilişsel süreçlerin karmaşıklığını en iyi şekilde anlatmakta ve çocuğun aracı rolünü açıkça belirtmektedir (Hall, 2004). Tse (1995)’ye göre dil elçileri, "aktardıkları mesajın içeriğini ve doğasını etkiler ve nihai olarak adına hareket ettikleri aracılardan algılarını ve kararlarını da etkiler".

Çocuk dil aracısı için ebeveynleri ve aileler için iletişimi sağlama konumunda olmak, çocuğu, mevcut kültürleşme ortamında güçlü bir konuma getirebilir. (Peris vd., 2008), bunu çocuğun duygusal ve davranışsal olarak ebeveynlerinden sorumlu olduğu bir role büründürdüğünü ve onları, bir nevi ebeveynleştirmeye dönüştürdüğünü ifade etmektedir. Çocuklarda görülen bu rol değişimi, çocuklarda otorite olma sorununu ortaya çıkardığı gibi ebeveynlerin de çocuklara boyun eğmek durumunda kaldığını ortaya çıkarmıştır (Weisskirch, 2010: 69).

Birkaç araştırma, en büyük çocuk ve kızların ailede çoğunlukla dil aracısı olarak belirlendiğini göstermiştir (Chao, 2001; Morales ve Hanson, 2005). Batılı olmayan pek çok göçmen aile, aile içindeki rütbe ve konumu vurguladığından, en büyük çocuklar, genç meslektaşlarına göre daha fazla sorumluluk üstlenme eğilimindedir. Ek olarak, dilsel olarak, en büyük çocuğun miras dilinde (L1)² kolaylık sağlaması daha olasıdır. Daha sonra, küçük kardeşler miras dilinde daha az kapasite geliştirebilir ve bu durumda dil aracısı olarak hareket etme olasılıkları daha düşük olabilir (Stevens ve Ishizawa, 2007). Daha sonra en büyük çocuklar farkında olmadan küçük kardeşlerini dil aracısından koruyabilirler çünkü küçük kardeşler, kalıtsal dil becerilerini yeterince yüksek düzeyde geliştiremezler ve etkili bir şekilde tercüme edemezler. Çocuklar ergenliğe ve yetişkinliğe geçerken bu dil aracılığının devam edebileceğine dair kanıtlar vardır (Weisskirch, 2006).

Birçok göçmen ailede, kızlar ailenin bakıcısı olarak görülür ve bu da dil aracılık faaliyetlerini içeren bir aile yükümlülüğü duygusu geliştirir (Fuligni vd., 2002; Orellana, 2003; Tseng ve Fuligni, 2000). Spesifik olarak, geçmişe dönük ve ileriye dönük birçok çalışma, kızların erkeklerden daha fazla dil aracılığı ile meşgul olduklarını bulmuştur (Buriel vd., 1998; Chao, 2006). Dil aracılığı deneyimi hakkında olumlu hisseden erkek çocuklar da daha fazla ebeveyn-çocuk bağı bildirmiştir. Kızlar için dil aracılığı ile ilgili olumlu duygular ve daha yüksek eğitim beklentileri de yine

² Language One: Ana Dil

daha fazla ebeveyn-çocuk bağıyla ilgilidir (Buriel vd., 2006). Bazı kültürlerde, kızların erkeklerden daha az yeterli veya bilgili görünmeleri de kabul edilebilir. Örneğin De Ment vd. (2005: 262), birden fazla Vietnamlı Amerikalı kadın katılımcının "cinsiyeti nedeniyle aracılık durumlarında 'itibarını kaybetmeyi' göze alabildiğini" belirttiğini yazmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kültürel görüşler de dil aracılığını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır (Weisskirch, 2010: 73).

3.1.1. Dil Elçiliği Yapılan Alanlar

Dil, kişinin dünyayı anlayışını ve kavramsallaştırmasını yansıtır ve aynı zamanda onu konuşanların kültür ve kimliklerini de yansıtır. Özellikle dillerden biri statüsü ve resmi kullanımı açısından diğerlerine baskınsa, insanları iletişim yoluyla birleştirebilir veya ayırabilir. Dil hegemonyası genellikle seçkinler ve kitleler arasında sosyal tabakalaşmaya neden olur. Bu, belirli bir toplulukta bir dilin diğer dillere hâkim olduğu durumlarda ortaya çıkar. Baskın dil, genellikle eğitim ve iş gibi resmi alanlarda kullanılır ve hâkim dili konuşamayan insanlar bu nedenle genellikle marjinalleştirilir ve ekonomi ve eğitimi içeren toplumun resmi ve resmi faaliyetlerinden dışlanır.

Ebeveynler veya diğer yetişkinler için dil aracısı olma deneyimi, çocuklar ve ergenler için iki dilli ve iki kültürlü varoluşun bir parçası olarak algılanabilir (Orellana, 2003; Vasquez vd., 1994). Yine de dil aracısı olan çocuklar ve ergenler, genellikle katılmayacakları etkileşimlere sokulur veya yetişkin izleyicilere yönelik metinleri çevirmeleri istenir. Genellikle bankalarda, devlet dairelerinde, mağazalarda, restoranlarda, doktor muayenehanelerinde, telefonda ve yüz yüze etkileşimlerde çeviri yaparlar (Buriel vd., 1998; McQuillan ve Tse, 1995; Orellana, 2003; Tse, 1995; Valdes vd., 2003; Weisskirch ve Alva, 2002). Ek olarak, okul notları, tıbbi formlar veya vergi formları gibi değişen zorluk seviyelerindeki materyalleri çevirebilirler (Buriel vd., 1998; Orellana vd., 2003; Valdes vd., 2003; Vasquez vd., 1994; Weisskirch ve Alva, 2002). Bu durumlar ve materyaller, çocuklar ve ergenler için tercüme etmesi oldukça karmaşık ve zorlayıcı olabilir. Birçoğu, anlamı aktarmada bu zorluğu başarıyla karşılar (Valdes vd., 2003), ancak diğerleri anlamakta zorlanırlar ve hatalar yapabilirler (Cohen vd., 1999; Vasquez vd., 1994).

Toplum çevirmenliği alanının tüm nitelikleri bir arada düşünüldüğü vakit, özellikle sağlık alanında gerçekleştirilen bu görev, genellikle hastanın dil bilen bir yakını tarafından gerçekleştirilmektedir. Göçmen çocuklar, ailesi ile sağlık kuruluşları arasındaki iletişimi sağlayan kişiler olarak göze çarpmaktadır (Arslan, 2018: 29-30).

3.2. Çevirmenlik Görevi Çeşitleri

Çocukların aracılık ettiği kişiler arasında ebeveynler, büyükanne ve büyükbabalar, kardeşler, diğer akrabalar, arkadaşlar, öğretmenler, komşular, okul personeli, mağaza personeli ve yabancılar yer alır. Çocukların, dil aracılığı yaptığı yerler arasında veli-öğretmen görüşmeleri, dış hekim muayenehanesi, restoranlar, okul, mağazalar, postane, hastane, banka, ebeveynin işyeri, devlet dairesi ve cami gibi yerler bulunmaktadır. Dil elçiliği yapılan konular arasında ise yasal belgeler, tabelalar, postalar, konuşmalar, TV programları, ev ödevleri, filmler, telefon görüşmeleri, iş başvuruları, kira sözleşmeleri, cihaz kullanım belgeleri vs. işler vardır (Straits, 2010: 20-21).

3.3. Dil Elçiliği Görevinin Toplum İçerisindeki Bazı Etkileri

Dil elçiliği görevi; ticaret, eğitim ve siyaset arasındaki etkileşimin önemli bir parçasıdır. Dil aracılığı görevinin ticaret, eğitim ve siyasetin çeşitli yönleri üzerindeki etkileri ise şöyledir (Wunseh, 2017: 214-215):

Ticaret alanındaki etkileri;

1. Dil, ticaretin temel bir bileşenidir. İş dünyasında farklı dilleri konuşan insanlar arasındaki iletişim, küresel ticaretin büyümesine katkıda bulunur.
2. Birden fazla dil bilen iş insanları, uluslararası pazarlarda daha fazla fırsat yakalayabilirler. İş yapılacak ülkelerde yerel dilde iletişim kurmak, iş ilişkilerini güçlendirebilir.
3. Dil aracılığıyla yapılan ticaret, farklı kültürler arasındaki anlayışı artırabilir ve küresel iş birliğini teşvik edebilir.

Eğitim alanındaki etkileri;

1. Dil, eğitimde önemli bir rol oynar. Öğrencilerin anlama, öğrenme ve iletişim kurma yetenekleri, ana dilleri veya öğrenim gördükleri dillerle yakından ilişkilidir.
2. Dil aracılığıyla eğitim, öğrencilere dünya çapında bilgiye erişim sağlayabilir. İnternet üzerinden dil çevirisi araçları ve eğitim materyalleri, öğrencilerin farklı dillerdeki kaynaklara ulaşmalarını kolaylaştırabilir.
3. Farklı dilleri konuşan öğrenciler arasındaki dil değişimi, kültürel çeşitliliği ve anlayışı teşvik edebilir, aynı zamanda uluslararası iş birliğine zemin hazırlayabilir.

Siyaset alanındaki etkileri;

1. Dil, siyasetin merkezinde yer alır. Siyasi liderler ve vatandaşlar arasındaki iletişim, politika oluşturma ve yönetim süreçlerinin ayrılmaz bir parçasıdır.
2. Birden fazla dil konuşulan ülkelerde, farklı dil grupları arasındaki politik iletişim önemlidir. Dil hakları ve çok dillilik politikaları, toplumsal uyumu ve eşitliği teşvik edebilir.
3. Diplomasi ve uluslararası ilişkilerde dil, barışın korunması ve uluslararası anlaşmazlıkların çözülmesi için kritik bir rol oynar. Dil aracılığıyla iletişim, uluslararası ilişkilerde köprüler kurabilir.

Sonuç olarak dil aracılığıyla ticaret, eğitim ve siyaset, küresel düzeyde önemli etkiler yaratır ve farklı dillerin ve kültürlerin bir araya gelmesini sağlar. Bu alanlarda etkili iletişim ve iş birliği için dilin rolü büyük önem taşımaktadır.

3.4. Çeviri Yaparken Karşılaşılan Genel Sorunlar

Çevirmene, çevirmen özelliğini kazandıran kaynak dil ile kültüre hâkimiyetin yanı sıra hedef dil ve kültür alanlarına olan hâkimiyettir. Çevirinin merkezinde olan çevirmen, çeviriyle ilgili üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeli ve çeviri eylemine başlamadan önce kaynak dil ve kültür hakkında bir araştırma ve öğrenme sürecine girmelidir. Bunun yanında çevrilecek olan dili iyice tanımak, o toplumun kültürel özellikleri ile aktarılacağı toplumun kültürel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak, çevirmenin daha iyi çeviriler yapmasına yardımcı olurken, bunun aksi durumlar, çeviri sırasında çevirmenin karşısına birer sorun olarak çıkacaktır. Çeviri denince akla gelmesi gereken en önemli kavram ise kültürdür. Farklı kültürlerin, farklı sözcüklere, farklı anlamlar yüklemeleri ve hatta bazı kavramların bir toplumun zihninde uyandırdığı anlamların, başka toplumların zihinlerinde karşılık bulamaması, çeviriyi belki de imkânsız kılan önemli sorunlardan birisidir (Boztaş ve Coşkun, 2002: 23).

Bir dilin, başka bir dildeki anlamını tam olarak ifade edememesi ise, çevirmenin karşısına çıkan başka bir sorundur. Farklı diller, farklı düşünce sistemlerini de geliştirir. Bu nedenle çeviri, diller arasında anlamı benzer sözcükler bularak bir aktarım sağlamak değil, düşüncüyü bir başka dile taşımak anlamına da gelmektedir. Birbirinden farklı dillerin sahip oldukları yine birbirinden farklı dilbilgisi yapıları ve dilsel özellikler bazı durumlarda, aynı düşüncelerin aynı vurgularla ve anlam yüklemeleri ile ifade edilmesine izin vermemektedir (Yılık, 2006: 17).

Çevirmen bir kültürden diğerine aktarım yaparken, tarihi de hesaba katmalı ve

kaynak kültürü bulunduğu tarih içerisinde incelemelidir. Kültürleri birbirine bağlayacak köprüler kurma görevini ve sorumluluğunu üzerine almış olan çevirmenin, bu görevi yerine getirirken çok dikkatli olması ve çeviri yapmadan önce ayrıntılı bir araştırma yapması gerekmektedir. Kaynak kültürden hedef kültüre aktarılan ve hedef dilin kalıbına sokulan çeviri, eğer hedef kültürde bir karşılık bulmuyorsa iyi bir çeviriden söz edilemeyeceği de akılda tutulması gereken bir diğer unsurdur (Yılık, 2006: 18).

3.5. Dil Elçiliği Görevinin Göçmen Çocuklar ile Aileleri Üzerindeki Etkileri

Ebeveynlerinin sağlık, toplumsal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesi için adeta bir tercüman gibi hareket etmek durumunda olan göçmen çocuklar, bu görevi yerine getirirken birçok olumlu ve olumsuz durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yapılan araştırmalarda yaşamış oldukları bazı deneyimlerin göçmen çocuklar üzerinde bu işi eğlenceli bir görev olarak hissetmelerini sağladığı, bazı araştırmalarda ise bu sorumluluğun onlar için stresli ve ağır bir yük olarak görüldüğü ortaya çıkarılmıştır (Wunseh, 2017: 35). Çocukların yanı sıra göç eden aileler de gittikleri ülkelerde olumlu-olumsuz bir takım farklı uygulamalarla karşılaşmaktadır.

Dil aracılığı büyük ölçüde olumlu bir uygulama olarak görülebilirken, çalışmanın bulguları aynı zamanda çocuk dil elçilerinin olumsuz duygular ifade ettiklerini de ortaya koymaktadır. Çocuklar bazen ailelerine dil aracılığı yaparken kendilerini yük altında hissederler. İncelemiş olduğum bazı çocuklar (örneğin, K19.) bu iş nedeniyle ailelerinin ihtiyaçlarına bakmak zorunda olduklarından dolayı özel hayatlarında kısıtlamalar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çocuk dil araçları, pratiklik açısından aileleriyle sürekli "seyahat arkadaşları" olmak zorunda kalmışlardır. Bu durum ise çocuklarda olumsuz duyguları tetikleyen faktörlerden biri ve en önemlisi de "çok yorucu" olarak tanımladıkları eylemlerden biridir. Bununla birlikte ortaya çıkan bulgular, dil aracılığı hakkında yapılan olumlu izlenimlerin olumsuz olanlara göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

3.5.1. Dil Elçiliğinin Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkileri

Dil Elçiliği görevi çocukların, ebeveynleri ile olan bağlarının güçlenmesinde önemli katkılar sağlamaktadır. Farklı kültürler arasında iletişimi sağlayan çocuklar, erken yaşlarda sorumluluk bilincine sahip olabilmektedirler. Bu görev çocukların,

ailelerinin gözünde daha değerli bir duruma gelmesine de önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca birden fazla yerel dilde etkileşim kurdukları için bu durum çocukların yeni kültürleri tanımalarına da fırsat yaratmaktadır. (Wunseh, 2017: 35-36).

Martinez ve arkadaşlarının, ABD'deki göçmen Latino aileler üzerine yapmış oldukları araştırmada bu ailelerin yaşamış oldukları coğrafi alanların kendileri üzerindeki sosyal yapı özelliklerinin ve potansiyel kültürel uyum süreçlerinin derecesinin belirlenmesinde çok etkili olduğu gözlemlenmiştir. Örnek olarak Güney Florida, Kaliforniya ve Arizona gibi Latin kökenlilerin sosyal, kültürel, politik ve ticari yerleşim olarak ağırlıkta olduğu yerlerde, göçmen çocuk dil elçileri üzerindeki baskılar daha az olabilmektedir. Kültürel ve dilsel açılardan kendileriyle benzer bireylerin olması, göçmen aileler ile çocuklar üzerinde baskının daha az hissedilmesinde etkili olmaktadır (Martinez vd., 2009: 13).

Çocuk dil aracılığıyla genellikle farklı alanlarda çeviri veya tercüme yapmaları için çağrılırlar ve karşılaştıkları durumlar çeşitli beceriler gerektirebilmektedir. Zamanla bu genç elçilerin yetişkinler arasındaki iletişim faaliyetlerine katıldıkça daha gelişmiş kelime dağarcığına ve problem çözme yeteneklerine ulaştıkları görülmüştür. Bu yetişkin bağlamlara katılım, çocukların bilişsel gelişimlerine katkıda bulunmakta ve gelecekte sorumlu birer yetişkin olmalarına yardımcı olmaktadır.

Kimlik ve dilin kesiştiği yerde, her ikisi de sosyal etkileşimin, akranların ve aile etkisinin, statünün, toplumsal uyumun ve farklı bağlamlara önceden maruz kalma deneyimlerinin etkisi gibi bileşenler aracılığıyla gerçekleşir. Tüm bu faktörler göçmen çocukların kendilerini, kimliklerine dâhil ettiği bir deneyim oluşturur. Her deneyim bir anıdır ve her an, grubu ve bireysel kimlikleri konusundaki tutum ve inançlarını da hafifçe değiştirmektedir.

Dil elçiliği yapmak, bireyin dünyayı kendisi için önemli olan şeylerle ilişkilendirmesi durumu, kendisine olan saygısının artmasını sağlamaktadır.

Ana dil kullanıcıları olan ve daha güçlü dil formlarına erişimi veya kontrolü olan göçmen öğrenciler, toplumsal ve ekonomik açıdan daha başarılı olma eğilimindedirler. Dil becerilerini, dilleri değerli olmayanlara göre daha başarılı bir şekilde sosyal ve kültürel alanlarda sembolik olarak sermayeye dönüştürebilirler.

Özetle, yukarıdaki tartışmadan şu noktaları not edebiliriz: (a) Çocuk dil aracılığıyla kültürel ve dil sınırlarını aşar, böylece çoklu kimlikler oluştururlar. (b) Dil aracılığıyla, çocukların aidiyet duygusunu artırır ve göçmenler arasındaki dayanışmayı güçlendirir. (c) Çocuklar tarafından yapılan dil aracılığıyla, ek dil öğrenimini artırır ve

Türkçe (L2)³ öğrenimi için etkileri vardır. Ayrıca, çocukların sosyal, kişilerarası becerilerini, karar verme ve sorun çözme becerilerini geliştirir.

Göçmen ebeveynlerin çocuklarına olan bağımlılığı da hem ebeveynlerin hem de çocukların dil aracılığının kendilerine saygılarını artırdığının daha fazla kanıtı olarak hizmet etmektedir.

Son olarak, birçok farklı durumda bilgi ve kavramları iletmek üzere çağrılan göçmen öğrenciler, öğretmenlerin tüm öğrenciler için öğrenme deneyimlerine dâhil edebileceği dilbilimsel, kültürel ve dünya bilgisini kazanırlar. Bu eşsiz bir şekilde bilgi sahibi olan göçmen öğrenciler, ev-okul ilişkileri kurma ve geliştirme konusunda ilgilenen eğitimciler için içgörü kaynakları olabilirler. Göçmenlerin akını devam ettiği sürece, birçok göçmen çocuğunun kaçınılmaz olarak ailelerinin belirtilmiş dil araçları olmaları gerekecektir. Bu dil araçları olarak, bu çocuklar, bilişsel ve dil yeteneklerinin ötesinde görevler üstlendikleri ve sorumluluklar üstlendikleri pozisyonlara ve durumlara yerleştirileceklerdir. Bu göçmen çocuklar, görevlerini yerine getirmek için gerekli kaynakları, bilgiyi ve beceriyi arama ve edinme girişiminde bulunamayabilirler. Bu çocukların bir kısmı, ailelerinin ev sahibi ülkedeki başarısına katkıda bulunmak için dil aracısı olarak daha yetkin hale gelmelerine yardımcı olacak kaynakları, bilgiyi ve beceriyi arama ve edinme girişiminde bulunma inisiyatifi alabilirler. Bu süreçte, diğer alanlarda (örneğin, okul başarısı ve sosyal ve bilişsel gelişim alanlarında yetkinlik) faydalı ve yararlı olabilecek değerli beceriler ve bilgiler kazanma olasılıkları da hayli yüksektir.

3.5.2. Dil Elçiliğinin Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Dil elçiliği görevi, genellikle çocuklar için zorlu bir deneyim olarak kabul edilmektedir. Bu çocuklar, çeviri yapmayan yaşlılarına göre büyük sorumluluklar üstlenmişlerdir.

Göç de değişen yaşam koşulları ve yeni bir dile ve kültüre uyum sağlama problemleri nedeniyle, çocuklarda ebeveynleşme duygularını arttıran faktörlerden biridir. Çocuklar okul ve sosyal aktiviteler nedeniyle yeni kültüre daha hızlı uyum sağladıklarından, ailelerinde dil aracılığı (language brokering) ve kültür aracılığı (culture brokering) gibi roller üstlenebilirler. Kültür aracılığı, ebeveynin yeni kültüre

³ L2: Language Two (İkinci Dil)

uyumuna yardımcı olmayı içerirken, dil aracılığı çevirmenlik rolünü ifade etmektedir (Ponizovsky vd., 2012).

Çocukların dil aracılığı ile ilgili psikolojik deneyimleri söz konusu olduğunda ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesi, çocukların çeviri konusundaki yük ve yeterlik duygusunu etkileyebilir. Çocuklar, ebeveynlerinden güçlü bir yabancılaşma duygusuna sahip olduklarında kendisinden koştuklarını ve onların ihtiyaç ve endişelerine yanıt veremediklerini hissedebilirler (Armsden ve Greenberg, 1987). Bu durumdaki ebeveyn-çocuk ilişkisi ise çocuklar üzerinde daha çok baskı oluşmasına ve yeterlik konusunda eksik oldukları duygusuna kapılmasına neden olabilmektedir.

Dil elçiliği süreci, bilgiyi doğru bir şekilde iletmek için henüz yeterli bilişsel veya dilsel becerilere sahip olmayan çocuklar üzerinde baskı oluşturabilir. Aynı zamanda çocuklar, iletişim kuranlar göz önüne alındığında, iletişimin inceliklerini anlamış ve niyeti kibarca iletmek için çeviri esnasında bazı olumsuz ifadeleri değiştirmiş olabilirler (McQuillan ve Tse, 1995).

3.5.3. Dil Elçiliğinin Aileler Üzerindeki Olumlu Etkileri

Wunseh (2017: 216) tarafından Güney Afrika'daki göçmen aileler ve çocuklar üzerine yapılan araştırmada, dil ile yabancı düşmanlığı arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Buna göre dil elçiliği görevi, yerli halk tarafından kendi dillerini konuşamayan kişilerin çeşitli saldırılara maruz kalmasına ve ayrımcılığa uğramalarına neden olabilmektedir. Bu durumda yerel dilleri ailelerinden daha hızlı öğrenen çocuklar, aile üyelerini yabancı düşmanlığından koruyabilmektedirler.

Ebeveynler, çocuklarının dil çevirmenliği görevlerini yönetmelerine ve iki dilde becerilerini daha da geliştirmelerine destek olurlar. Dil çevirme etkinlikleri sırasında çocuklar ve ebeveynler, birbirlerinin öğrenmelerini ve anlamalarını karşılıklı olarak desteklerler ve bu şekilde birlikte birinci ve ikinci dil becerilerini, okuryazarlık becerilerini ve sosyal dünya hakkındaki bilgilerini ilerletirler. Bu bağlamda, giderek artan bir araştırma yelpazesi, çocukların aile içi etkileşimlerde inisiyatif aldığını ve yeteneklerini diğerlerine öğretmek için becerilerini kullandığını göstermektedir (Gregory vd., 2004; Paradise ve Rogoff, 2009). Bu nedenle genç dil çevirmenleri, ailelerinin ve kendi ana dillerinden farklı dilleri konuşan bireyler arasındaki aracılar olarak görülürler. Dil çevirmenleri iki (veya daha fazla) farklı dil arasında iletişimi kolaylaştırır. Çocuklar genellikle farklı bağlamlarda aile üyelerine çeviri yaparlar ve

ayrıca geniş aile üyeleri veya daha geniş toplum üyeleri için de çeviri yapmaları istenebilir.

Bu ebeveynler, çocuklarının dil aracılığı faaliyetlerini, kendi dil gelişimleri ve ev sahibi ülkeye kültürel entegrasyonları için değerli bir kaynak olarak görmektedirler. Bu durum da çocukların mülteci aileler içinde hem dil araçları hem de kültürel arabulucular olarak çift rolü olduğunu göstermektedir.

Kültürleşme, çok dilli bağlamlarda göçmen ailelerinin temel bir yanıtı olmasına rağmen, bazı araştırmacılar, ebeveynler tarafından gücün bırakılmasının çocuğun 'yetişkinleşmesine' ve ebeveynin 'çocuklaştırılmasına' yol açtığını iddia etmektedir (Valenzuela, 1999; Tse ve McQuillan, 1996; Weisskirch ve Alva, 2002).

Göçmen çocuklarla yapılan görüşmeler, dil aracılığı etkisinin geleneksel aile hiyerarşilerine etkisi olduğunu göstermektedir. Geleneksel olarak çocuklardan ebeveynlerinin yönlendirmesini takip etmeleri ve yaşam tarzlarını ebeveynleri tarafından belirlenmesi beklenir ve bu anlamda ebeveynler, hâlâ çocukları üzerinde liderlik ve otorite uygularlar. Ancak bulgular, dil aracılığı görevini yerine getiren çocukların ebeveynleşme sürecinin, aile dinamiklerinin işlevsel bir parçası olarak kalmış olduğunu ve aile ilişkilerini daha da yakınlaştırdığını göstermektedir.

Göçmen çocukların çalışmaları, ailelerinin bilgiye ve kaynaklara erişimini kolaylaştırabilir. Ev ile okul arasında köprüler kurabilir ve çocukların ve kardeşlerinin dil öğrenme ve gelişme fırsatlarını artırabilir. Ayrıca, kendileri için kolaylaştırıcı kimlikler oluşturmalarına yardımcı olabilir ve eğitim ve iş dünyasına geçişlerine katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada görüşme yapılan 20 göçmen dil elçisinden 4'ü, kendilerini "gizli bir kimlik" benimseyerek hem kendilerini hem de aile üyelerini ve ebeveynlerini koruma konusundaki başarılarından bahsettiler. Ayrıca, ebeveynlerinin Türkçe konuşma konusunda bilgisiz oldukları yerlerde aile üyeleri ve ebeveynleri için konuşarak, onların yokluğunda utanç hissedebilecekleri alanlarda bir "kalkan" gibi davranarak aile üyelerine destek olduklarını belirttiler. Bu, Morales ve Hanson (2005) tarafından belirtildiği gibi, dil arabulucusu olarak hizmet eden göçmen çocuklarının, aileleri ve aile üyeleri için "kalkanlar" olarak görülebileceğini göstermektedir. Bu çalışmanın bulguları, bu gözlemin doğruluğunu da ortaya koymaktadır.

Dil aracılığı, aile içindeki çocuklar arasında kalıtsal dil yetkinliğini koruma aracı olarak hizmet edebilir (Tse 1995). Miras dilinin (Anadil – L1) sürdürülmesi, ebeveyn ile çocuk arasında ve aile içinde olumlu ilişkileri sürdürmenin bir yolu gibi

görülmektedir. Örneğin, Tseng ve Fuligni (2000), ABD'de Doğu Asyalı, Filipinli ve Latin kökenli göçmen gençlerin, ebeveynleriyle aynı dilde karşılıklı iletişim kuranların, farklı dillerde iletişim kuranlara kıyasla ebeveynleriyle olan ilişkilerinde daha büyük aile uyumuna sahip olduklarını bildirmiştir. Dahası, Oh ve Fuligni (2010), miras dil yeterliliğini sürdüren Latin ve Asya kökenli gençlerin, miras kültürüyle bağlarını ve saygılarını sürdürdüklerini ve bunun da ebeveynleriyle olan ilişkilerinin kalitesini olumlu yönde etkilediğini ileri sürmüştür. Dil aracılığı, ebeveynler için, miras dilindeki kavramlara sözcük dağarcığı ve anlam sağlayarak çocuğun öğrenme deneyimini desteklemek için bir fırsat olabilir (Orellana vd., 2003).

Dorner vd. (2008), göçmen ebeveynlerin Latin gençlerinin birçoğunun çalışmalarında, dil aracılığı ile miras dilleri ve kültürleri hakkında daha fazla şey öğrendiğini belirtmiştir. Dil elçiliği, ebeveynlerin çocuklara etnik kültür ve uygulamaları açıkça öğrettiği ailenin etnik sosyalleşmesinin de bir parçası olabilmektedir (Umaña-Taylor ve Fine 2004). Etnik kültürü öğretirken, ebeveynler çocuklarında kültürel değerleri ve uygulamaları sürdürmekte ve çocuklarında sağlıklı etnik kimlik gelişimini desteklemektedir (Umaña-Taylor vd., 2009). Miras kültürüne gömülme, dil aracılığının çocuklar tarafından nasıl algılandığını etkileyebilir. Çinli Amerikalı gençler arasında, Wu ve Kim (2009), Amerikan yönelimli olmaktan çok Çin yönelimli ergenlerin dil aracılığı yaparken bir yeterlilik duygusu hissettiklerini, oysa Amerikan yönelimli ergenlerin dil aracılığı yaparken bir yük hissettiklerini bulmuşlardır. Kültürel köklülük, çocuklar ve ebeveynler için dil aracılığının sonuçlarında etkili bir bileşen olabilir.

3.5.4. Dil Elçiliğinin Aileler Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Roche vd, (2014) tarafından yürütülen benzer bir çalışma, dil aracılığının aslında göçmen çocuklarına özsaygı kazandırdığını ve daha fazla özgüven sağladığını belirtiyor. Dil elçisi olarak çocuğun sorumluluğu literatürde vurgulanmakta ve bu durum, rol değişimiyle ilişkilendirilmektedir. (Orellana, 2009) çocukların, anne-babaları veya diğer insanlar için arabuluculuk yapmalarının anne-babaların yeni bir ülkede dil öğrenme sürecinde ebeveynlerin, çocuklarından bir şeyler öğrenebilmek amacıyla sorular sormasına neden olduğunu belirtmiştir. Orellana bu durumun ise, çocuğun bilgi sürekliliğinin yetişkinlere göre daha ileri bir durumda olduğunu ve böylece geleneksel ebeveyn ve çocuk rollerinin de tersine işlediğini açıklar. Ayrıca

çocuk, bazı durumlarda sosyal senaryolarda bile ebeveynlerini temsil eder (Weisskirch, 2005) ve böylece ebeveynlerine karşı güç ve yetki kazanmış olur.

Çocukların dil aracılığı yaparken çeviri yaptıkları ve arabuluculuk yaptıkları güçlü pozisyonları da araştırılmıştır. Love ve Buriel (2007) ile uyumlu olarak, birçok katılımcı özellikle dil aracılığının yetişkinliklerini çocuklarının gözünde zayıflattığına inanan ebeveynler de dâhil olmak üzere utanma hissi ifade etmiştir. Ebeveynler, dil aracılığının kamusal alanlarda utanç kaynağı olduğundan endişeli olduklarını ve bu durumun, ebeveynliklerini veya yetişkin rollerini zayıflattığını ve çocuklarının gözünde kendilerini küçümsediğini düşündüklerini açıklamışlardır.

Dil aracılığı, ebeveynler ile çocuklar arasında iletişim ve anlayış köprüsü olarak hizmet eder. Bazı durumlarda, çeviri yapmak ve yorumlamak bir çocuğun ebeveynlerine daha fazla bağlı hissetmesine yardımcı olabilir. Çocuklar daha sonra ebeveynlerinin "sağ kolu" olarak görülebilir, çünkü tüm aile için kararlar almak veya yardımcı olmak zorundadırlar. Bu aktiviteler çocuğun farklı aile endişeleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasına ve daha yetişkin bir şekilde düşünmesine ve davranmasına olanak tanır. Aynı zamanda, bu tür deneyimler, ebeveyn-çocuk ilişkisi için olumsuz sonuçlar doğurabilir ve ebeveynlerin çocuğa bağımlı hale gelmelerine neden olabilir.

Göçmen aileler için aile sistemi, göçün bir sonucu olarak bir dengesizlik duygusu geliştirir. Tipik ilişki sınırları, yeni kültürün unsurlarına açık olmaktan suskun olmaya ve miras kültürel normları ve uygulamalarına sığınmaya kadar gidip gelebilir. İlişkilerin tipik sınırları, özellikle otorite, güç ve karar verme etrafındaki denge bozulabilir ve çocuklar, dil araçları olarak nispeten güçlü konumdadır ve bu da tüm aile işleyişini etkileyebilir (Coll ve Magnuson, 1997). Aile sistemi, çocuk, aile sistemi ile dış sistemler ve kaynaklar arasındaki teması modüle edecek bir konuma yerleştirildiği için değişir. Örneğin De Ment vd. (2005), görüşülen kişilerin birçoğunun, ebeveynlerin girdilerini atlamayı ve aile üyelerini etkileyen büyük kararlar almayı belirttiğini bildirmektedir. Öte yandan, ebeveynler göçte gerekli olan uyum düzeyini tahmin edebilir ve ailenin gelişmeye devam etmesi için yeterli dengeyi sürdürmek için gerekli olan esnek sınırlar oluşturabilir. Ebeveynler, çocuğun dil aracılığını kültürel olarak beklenen aile yükümlülüğü normları dâhilinde yönetebilir (Tseng ve Fuligni 2000).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmada, Kilis il merkezinde yaşayan 20 Suriyeli çocuğun yerel halk ile kendi aile ve akrabaları arasındaki iletişimi sağlama sürecinde yaşadıkları tecrübeler aktarılmıştır. Görüşme yapılan çocukların yaşları 12-18 yaş arasında değişmektedir. Kasım 2022 tarihinde başlayan görüşmeler, Aralık 2022 tarihinde tamamlanmıştır.

Çalışmada Suriyeli çocukların aile ve akrabaları için Türk komşuları ve esnaf ile yapılan günlük dildeki çeviri örneklerine yer verilmiştir. Çalışma günlük dildeki basit konuşmaların çevirilerine odaklandığı için resmî kurumlarda yapılan çeviriler çalışmada yer almamıştır. Görüşme yalnızca çocuklarla yapılmış olup halkın veya aile üyelerinin görüşleri yer almamıştır. Bunun nedeni bu süre boyunca çocuğun neler yaşadığının çalışma kapsamında değerlendirilmiş olmasıdır. Çalışmada yer alması öngörülen konular ikinci dil öğrenmenin önemi ve profesyonel olmayan tercümanlık görevinin ne olduğunun açıklanması, çocuklarda iki dilliliğin önemi, araştırmanın bulgularının ortaya konması ve değerlendirme olarak verilmiştir.

4.1.1. Araştırmanın Konusu

Göçmen aileler gittikleri ülkelerde bazı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bunların en önemlilerinden biri de o ülkede konuşulan farklı dildir. Göçmen ailelerin gidilen ülkeye daha kolay entegre olabilmeleri için iletişim kurmaları gerekmekte fakat kendi dilinden farklı bir dili öğrenmek yetişkinler için kolay değildir. Çocuklar, bir dili yetişkinlere nazaran daha kolay öğrenebildikleri için bu nedenle gidilen ülke de iletişim kurma görevini çocuklar üstlenmektedir. İletişim kurma görevini üstlenen bu çocuklar dile tam anlamıyla hâkim olamayan fakat iki taraf arasında iletişimi sağlayabilecek dil yeterliliğine sahip bireylerdir. Göçmen çocuklar, profesyonel olmayan tercümanlık yaparken iki farklı toplum arasında iletişimi sağlamanın yanında toplumların kültürleşme sürecine de önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Çocukların yapmış olduğu bu görev, üzerlerinde sosyal ve psikolojik açıdan olumlu-olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bazen bu çocuklar için kendine güvenme veya bir işe yarama duygusu gibi olumlu yönde etki gösterirken bazen de çocuklarda stres, utanma duygusu veya ağır bir sorumluluk duygusu gibi olumsuz

etkiler görülebilmektedir. Bu sürecin çocuktan çocuğa farklı duygular hissettirmesi çocuğun kişisel tecrübesine veya bu görevleri süresince aileleriyle geçirmiş oldukları yaşantılara bağlı değişebilmektedir.

4.1.2. Araştırmanın Amacı

Gerçekleşen bir göç olgusu ile birlikte genellikle kültürel ve sosyal bir değişimin araştırılması da yapılmaktadır. Göç eden kişilerin gitmiş oldukları yerlerde yaşamış oldukları sosyalleşme ve kültürleşme süreçleriyle birlikte ortaya çıkan yeni kimliklerinin araştırılması, global bir değişimin göz önüne konulmasını sağlamaktadır. Göçün kişiler üzerindeki etkileri, yerleştikleri yeni kültür ortamıyla uyumu ve bütünleşmesi, yaşamlarının en baştan kurulması çabaları gibi durumların en açık bir şekilde ortaya çıkarılması için de derinlemesine ve ayrıntılı bir araştırmanın yapılması gerekmektedir (Kümbetoğlu, 2018: 50).

Bu çalışmanın birçok amacı bulunmaktadır. Öncelikle ülkelerindeki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli çocukların, iki farklı dile sahip topluluk arasındaki dil engelinin kaldırılması sürecinde yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumlar ortaya konulmak istenmiştir. Ayrıca profesyonel olmayan çocuk tercümanlık görevinin ne olduğu ve çocukların bu süreçte edindikleri tecrübeler hakkında gerekli bilgilerin verilmesi hedeflenmiştir. Bu çalışma ile göçün görünmez kahramanı olan göçmen çocukların yaptığı bu önemli görevin görünür kılınması ve çocukların, bu görevi yaparken dil öğrenme ve kültürleşme sürecine ne derece katkı sağladıkları da diğer amaçlardandır.

4.1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma Türkiye'de göçmen çocuk tercümanlığı konusunda yapılan çalışmaların az olması nedeniyle araştırma konusu edilmiştir. Göçmen çocuklar konusunda yapılan çalışmaların sadece eğitim ve entegrasyon gibi belirli konular üzerinde yapılmış ve bu konunun ihmal edilmiş olması, bu konuda literatüre katkı sağlamak hedefiyle belirlenmiştir. Konunun önemi, göçmen çocukların yaşadığı duygu değişimlerine yer vermesi ve bu görevin onlara toplumda kazandırdığı rolleri ele alması açısından önemlidir. Profesyonel olmayan çocuk tercümanların günlük yaşamda yapılan iletişim aktarıcılığı görevine değinen çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu çalışma günlük yaşamda kendi toplumu ve misafir toplum arasında iletişim kuran çocukların yaşadıkları tecrübeleri konu edinmektedir. Çalışmada bu görevi

üstlenen çocuklarla görüşülmüş olması ve onların kendi cümle, duygu ve düşüncelerine yer verilmiş olması çalışmaya önem ve özgünlük katması açısından önemlidir.

4.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada çocukların bu görevi yerine getirirken neler hissettiklerine, ne tür konuları çevirirken zorluk yaşadıklarına ve bu görevin onlara kazandırdıkları gibi konulara değinilmiştir. Bu çalışmanın çocuklarla yapılmış olması dikkatlerinin erken dağılmasına ve görüşme sürelerinin uzamasına neden olmuş ve bu durum çocukların erken sıkılıp görüşmelerin yarıda kesilmesine neden olmuştur. Tüm bu nedenlerden dolayı çalışma, 1 yıldan uzun bir zaman almıştır. Ayrıca görüşme yapılan çocukların Türkçeye tam hâkim olamamaları ve Arapça bilmemem gibi durumlar da araştırmayı sınırlandıran diğer nedenler arasında yer almıştır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

4.2.1. Kuramsal Çerçeve

Çocukların çevirmenler olarak rastgele tanımlanması, Harris'in çocuk çevirisinin önemini tanımladığı 1973 yılında değişmiştir. Harris, çocuk çevirisinin olgusunu kavramsallaştırarak hem belirli bir başlık hem de daha teorik bir bakış açısı kazandırmıştır. Makalesinde "*traduction naturelle*" olarak doğal çeviri kavramını tanıtmış ve bu kavramı da daha sonraki çalışmalarında sıklıkla kullanmıştır (Harris, 1973; Harris ve Sherwood, 1978; Harris, 1978).

Harris ve Sherwood'ün (1978) makalesi özellikle çocukların doğal çevirmen olarak birçok örnek sunması nedeniyle oldukça ilginçtir. Bu örneklerden bazıları, çocukların iki dilliliklerini geliştirmek için ebeveynler tarafından kullanılan deneysel prosedürler veya oyunlar tarafından çıkarılmış olsa da diğerleri iki dilli olmayan veya mekanik çeviri yapan çocukların açık örneklerini içermekte ancak aslında dil araçları olarak da faaliyet göstermektedirler. Bu etkinliklerin çoğu ev içinde gerçekleşir ve çoğu çok genç çocukları kapsamaktadır. Bununla birlikte, çocukların aileleri ile dış dünya arasında aracılık yaptığına dair bazı açık örnekler de mevcuttur. Harris ve Sherwood (1978: 156) çalışmalarında sözlü ve yazılı olarak tercüme yapan iki dilli bir öğrenciden bahsetmektedir. Öğrenci telefon görüşmeleri yapmış, mesajlar almış, ziyaretçilerle konuşmuş, posta, gazete makaleleri okumuş, formları doldurmuş ve iş

mektupları yazmıştır. Öğrenci ayrıca diplomat olarak da faaliyet göstermiş, babasının tepkilerini nazik ve daha uygun bir dile çevirmiştir.

Tercüme üzerine yapılan çalışmalar, iki veya daha fazla dil konuşan çocukların bilgiyi doğru bir şekilde tercüme edebileceğini ve yorumlayabileceğini ortaya koymuştur (Harris ve Sherwood, 1978). Daha önce bahsedildiği gibi, dil araçları, okul notları ve mektuplar, banka veya kredi kartı hesap özetleri, iş başvuruları ve devlet ve sigorta formları gibi yüksek düzeyde odaklanma gerektiren belgeleri başarıyla tercüme etme eğiliminde olmuşlardır (McQuillan ve Tse, 1995; Puig, 2002). Benzer şekilde, dil araçlarının, ailelerinin çeşitli ortamlarda tercüme yapmaları istendiği tıbbi bir ofis gibi mekânlarda karmaşık ve zorlayıcı tıbbi terimlerin anlamını bilmeleri beklenen yerlerde yorum yapmaları istenmektedir (Hall ve Sham, 1998; Puig, 2002).

Buriel ve arkadaşlarının (1998) bulguları, dil araçları çocukların bilişsel ve sosyo-duygusal gelişiminin olası bir şekilde ilerleyeceğini önermektedir. Dil araçları çocuklar, kültürler arası etkileşimlere maruz kaldıkça, deneyimledikleri kadar çok aracılık deneyimi yaşarlar ki yüksek düzeyde iki kültürlülük ve sosyal öz-etkililik seviyelerine sahip olurlar. Göçmen çocuklar, ev sahibi ülkede okula gitmeye başladıklarında, ikinci bir kültür ve dil ile ev sahiplerinin kültürünü kendi yerli dil ve kültür pratiklerine dâhil ederek iki dilli ve iki kültürlü kimliklerini geliştirme sürecinin bir parçası olurlar.

Göçmen çocuklar aileleri ve diğer akrabaları için dil aracılığı yapmaya başladıkça, asimilasyon süreci hızlanma eğiliminde olmuştur. Çünkü genellikle kendi yerli kültürleri ve dilleri ile ev sahibi kültür ve dillerini kullanmaları gereken durumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum da dil aracılığının içerisinde iki dillilik ile asimilasyon arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma, Vygotsky'nin Sosyokültürel Kuramı ile uyumlu bir şekilde kendini konumlandırır çünkü bu teorinin temel kavramı dil aracılığıyla sosyal etkileşimdir. Bu, öğrencinin zihninin, dünyayla etkileşim yoluyla geliştiği anlamına gelir. Bu çalışmada göçmen çocuklar, aileleri ve ihtiyaç duyan diğer kişiler için dil aracılığı yaparlar. Ve dil aracılığı kendisi bir dilin diğerine çevrilmesini içerdiğinden, araçların arasında çok fazla etkileşim yaşanır. Türk halkı ile göçmen çocuklar arasındaki günlük etkileşim, onların ev sahibi ülkenin dili ve kültürü hakkında daha fazla şey öğrenmelerini sağlar.

Vygotsky'nin Sosyokültürel Kuramı'ndaki temel kavramlardan biri de aracılı öğrenme kavramıdır. Vygotsky'ye göre (1978), dil aracılığı, öğrencilerin

hayatlarındaki diğer önemli insanların kendilerine sunulan öğrenme tecrübelerini seçip şekillendirerek öğrenmeyi geliştirenlerin oynadığı rolü ifade eder.

Vygotsky, etkili öğrenmenin sırrının farklı düzeylerde becerilere ve bilgiye sahip iki veya daha fazla kişi arasındaki sosyal etkileşimin doğasında yattığını açıklar. Bu, öğreneni bilgi veya anlayışın bir sonraki katmanına taşımak için yardım etmeyi içerir. Cross (2006), dünyayla etkileşimde bulunduğumuzu belirtir ancak bunun aracılık eden araçların, özellikle dilin kullanımı yoluyla gerçekleştirildiğini savunur.

Vygotsky için medya; sorun çözme ve öğrenme sürecinde kullanılan araçlar olan bilgisayarlar, öğrenme etkinlikleri ve doğrudan talimatlar gibi araçların kullanımını temsil eder. Bu araçlar arasında dil en önemli olanıdır. Dil, bireylerin dünyalarını şekillendirmek için diğerleri ile iş birliği yapmalarına izin veren sembolik bir araç olarak kabul edilir. Önemli olan, etkileşim sürecinde bir kişinin eyleminin amaçlı olduğudur; bir kişi sürekli olarak nesnelere dünyasından, bu nesnelere kullanımının bağlamını oluşturan sosyal ilişkiler dünyasına doğru ilerler (Cross, 2006).

Kendi hedeflerine doğru ilerlerken, kişinin kimliğini dengeleme çabası söz konusudur. Bireyin eylemlerini hedefe yönelik olarak anlama, insan gelişiminin bilişsel ve sosyal gelişiminin temelinde yatan temel bir yetenek olarak kabul edilir. Örneğin, göçmen çocuklar diğer çocuklarla etkileşimde bulduklarında ve oyun oynadıklarında, herkes tarafından anlaşılabilen ortak bir dil kullanırlar. Göçmen çocukların Türkçeyi öğrenmeleri ve kullanmaları, aileleri ve ortak dili konuşamayan diğer göçmenler için “dil elçiliği” yapmalarına olanak tanımaktadır. Bu çalışmanın bağlamında, göçmen çocuklar etkileşim yoluyla yeni bir bağlamda kimliklerini oluştururlar.

Feuerstein'in “Aracılı Öğrenme Teorisi”⁴nde olduğu gibi dil aracılığı, Vygotsky'nin Sosyokültürel Kuramı'nın da merkezinde yer almaktadır. Vygotsky (1978), öğrencilerin Yakınsal Gelişim Alanı'na (ZPD)⁵ girmelerine ve bu alan içinde ilerlemelerine yardımcı olan önemli medya araçlarından biri olarak dili görmektedir.

⁴ Reuven Feuerstein (1979) çocukların doğrudan deneyim (nesnelere oynayarak, vb.) ve aracılı deneyim yoluyla öğrendiklerine inanır. Aracılı öğrenme deneyimleri bir yetişkinin bir konunun çok önemli yönleri üzerinde çocuğun dikkatini odaklamak amacıyla dış dünyayı seçmesi, çerçevelemesi ve etiketlemesidir

⁵ Zone of Proximal Development: Vygotsky (1978: 86), Yakınsal Gelişim Alanı kavramını, bir çocuğun bağımsız problem çözme yoluyla belirlenen gerçek gelişim düzeyi ile yetişkin rehberliğinde veya daha yetenekli akranlarla iş birliği içinde çözüme ulaştığı potansiyel gelişim düzeyi arasındaki mesafe olarak tanımlamıştır.

Dil brokırıları iki (veya daha fazla) farklı dil arasında arabuluculuk yapar. Bu nedenle dil aracılığı ve ailenin ve geniş toplumun içinde nasıl gerçekleştirdiği, kültürel kimliklerin gelişimini anlamamıza yardımcı olabilir.

Vygotsky'nin teorisine göre, göçmen öğrenciler, çok kültürlü Türkiye bağlamında dil kullanımı ve diğer öğrenciler ve öğretmenlerle etkileşim yoluyla kendi öğrenmelerine aktif olarak katılmaları beklenir. Bu teori, dilin sembolik bir aracı olduğunu vurgular ve öğrencilerin kendi kültürleri tarafından sunulan medya araçları üzerinde kontrol kazandıklarını savunur. Bu nedenle bu çalışmada Sosyokültürel Teori, göçmen öğrencilerin sosyokültürel gelişimi ile kültürel kimlikler üzerindeki etkilerini keşfetmek için kullanılmıştır.

Vygotsky'ye göre, sosyokültürel çevre çocuğa çeşitli görevler ve talepler sunar ve çocuğu, bazı araçlar vasıtasıyla içerisine dâhil eder. Vygotsky, çocuğun erken dönemlerinde genellikle çocuğun bir şeyi nasıl yapması gerektiğine ve ne yapmaması gerektiğine ebeveynlerinin talimatlar vererek, çocuğun eylemleri üzerinde etkili olduğunu iddia etmektedir. Kültürün temsilcileri olarak ebeveynler, kültürün çocuğa geçtiği araç olarak bu talimatları öncelikle dil aracılığıyla gerçekleştirirler.

Çocukların bu kültürel ve sosyal mirası nasıl benimsediği sorusuyla ilgili olarak Vygotsky, çocuğun ilk adım olarak insanlarla temaslar ve etkileşimler yoluyla bilgi edindiğini (interpsikolojik düzlem), daha sonra ise bu bilgiyi benimseyerek içselleştirdiğini ve kişisel değerlerini eklediğini, bu aşamanın ise "intrapsikolojik düzlem" olduğunu ifade eder.

Vygotsky, öğrenmede interpsikolojik ve intrapsikolojik düzlemler arasında ayırım yapar. Sosyal etkileşimin önce insanlar arasında (interpsikolojik düzlem) gerçekleştiğini, ardından öğrencinin beyninin içinde (intrapsikolojik düzlem) gerçekleştiğini açıklar. Bu, sosyal etkileşimde anlam oluşturma, sosyal ile bireysel arasında birleşen bilişsel bir süreç olduğu anlamına gelir. Başka bir deyişle, sosyal süreç, dilin birey için bilişsel bir araç haline gelmesine olanak tanır.

Bu çalışmanın bağlamında, göçmen öğrencilerin, yeni hedef dili öğrenmek için anadil/bağlı dil bilgisini kullanarak, aileleriyle ve yeni ülkenin diğer üyeleri arasında arabuluculuk yapmalarına yardımcı olacak temel bilgileri kullandıkları söylenebilir. Etkileşim dil aracılığıyla gerçekleştirilir ve göçmen öğrenciler diğer dillerle Türkiye'ye geldikleri için bu temeli kullanarak yeni öğrenilen kelime ve cümleleri, dillerine çevirmelerine olanak tanır. Vygotsky'ye göre bu geçiş, öğrenilenin basit bir kopyası değil, etkileşim yoluyla öğrenilenin kişisel değerlere dönüşümüdür.

Sosyokültürel Teori, öğrencinin herhangi bir öğrenme durumuna aktif bir anlam yaratıcı ve sorun çözücü olarak getirdiği şeyin önemini vurgular. Öğretmenler, öğrenciler ve görevler arasındaki etkileşimin dinamik doğasını kabul eder ve öğrenmeyi diğerleri ile etkileşimlerden kaynaklanan bir süreç olarak sunar. Bu çalışmada, aileleri adına Türkiye’de daha iyi bir gelecek umuduyla motive olan göçmen öğrenciler, hedef dili (Türkçe) öğrenmeye ve dil elçileri olarak görev yapmaya isteklidirler. Aracılık rolü sayesinde öğrencilerin duygusal olgunluğu gelişir ve bu durum kendilerinde iyimserlik, mutlu ve huzurlu olmuşlar. Türkiye’de dil elçisi olarak görev yapan öğrenciler, ailelerinin kendileriyle gurur duyduğunu anladıklarında, ailelerine yardımcı olabilmek için daha hızlı öğrenmek amacıyla daha fazla etkileşime girmeye istekli olmuşlardır.

Sosyokültürel Teori de toplumun, bireylerin gelişimine büyük katkıda bulunduğu fikrinden hareket etmektedir. Vygotsky (1978: 57), çocuğun kültürel gelişimindeki her işlevin ilk olarak toplumsal düzeyde ve daha sonra bireysel düzeyde olmak üzere iki kez görüldüğünü belirtmiştir. McCarthey ve Moje (2002), Vygotsky'nin 'öz ve kimlik' terimlerini kullanmasa da bireylerin zihinsel gelişimini toplum içinde etkileşim halinde oldukları şekilde görme temelini attığını savunmuş ve bu etkileşimlerin sonucu olarak kendileri hakkında uygulamaları, bilgi ve inançları içselleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu bakış açısından hareketle, kimlik konusunda kapsamlı bir teori, öğrenmeyi (dil brokering) toplumsal bir pratik olarak anlama ve uygulama pratiğimizi bilgilendirebilir.

Bu çalışma, dil brokering’i bir toplumsal pratik olarak ele alır ve göçmen çocuklarının ebeveynleri ve akrabaları için tercüman ve çevirmen olarak rol almaya çalışırken yaşadıkları deneyimleri incelemektedir. Ayrıca, bu çocukların Türkçe konusundaki farklı insanlarla etkileşimde bulunurken nasıl yetkinlikler ve kimlikler müzakere ettiklerini ve kendi okulları ile yerel toplumlar içinde nasıl bir yer edindiklerini anlamaya çalışmaktadır.

Cross (2006) tarafından belirtildiği üzere, kimliği anlamak, teori ile uygulama arasındaki rezonans eksikliğinden kaynaklanan bazı sorunları çözmek için yararlıdır. Teori ile pratik arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Uygulamada, sosyal dünyada neler olup bittiğini ve nasıl gerçekleştiğini anlamak için deneysel bir yaklaşım kullanılır. Ancak bu uygulamalar, araştırmayı yönlendiren temel teorik sorular olmadan kendi başlarına ayakta duramazlar. Teori olmadan, farklı gözlemlenen olgular arasındaki ilişkilerin herhangi bir açıklaması olmadan ilginç veriler toplanabilir.

Araştırmalar, farklı kültürlerden ve dillerden gelen çocuk dil araçlarının çeşitli görevler yerine getirdiğini ve arabulucu ve karar verici roller üstlendiklerini göstermektedir (Harris ve Sherwood, 1978; McQuillan ve Tse, 1995; Schieffelin ve Cochran-Smith, 1984, Shannon, 1990). Bu çalışmada daha önce belirtildiği gibi, dil aracılığı yapmak, kültürel ve dil açısından farklı kişiler arasında çeviri yapmayı içerir ve evde ve okulda dâhil olmak üzere çeşitli durumlarda etkileşimleri arabuluculuk yapar (Tse, 1996). Başka bir deyişle, bir aracı, daha iyi yeteneklere sahip bir konuşmacı ile hedef dilde sınırlı yeteneğe sahip bir alıcı arasında bir aracı olarak görev yapar.

Bu, iletişimi kolaylaştırmak ve kişiler arasındaki anlayışı sağlamak için çeviri içerir. Arabuluculuk ve problem çözme sürecinde, arabulucular belirli sonuçlar için çeviriyi değiştirebilirler. Dil aracılığı yapma, başkalarının dil kullanımını düzeltmek de dâhil olmak üzere belirli bir öğretme düzeyini içerme eğilimindedir (Ikeda, 2007). Bu, konuşmacının dilleri anlama yeteneği ve dil ve kültürel sınırlar arasında geçiş yapma yeteneği nedeniyle bilgi bozulmasına yol açabilir.

Bu nedenle dil elçileri, iki dil veya kültür açısından farklı iki taraf arasındaki iletişimi kolaylaştırır. Resmi tercümanlar ve çevirmenlerin aksine, araçlar sadece bilgiyi iletmekle kalmaz, arabuluculuk yaparlar (Tse 1996). Vygotsky için arabuluculuk, problem çözme ve öğrenme sürecine dâhil olan bilgisayarlar, öğrenme etkinlikleri, doğrudan talimatlar gibi araçların kullanımını temsil eder. Bu araçlar arasında dil en önemli olanıdır. Dil aracılığıyla bilgi ve fikirler farklı biçimlerde (tartışmalar, anlatılar ve argümanlar vs.) ifade edilir.

Bu çalışmada, Vygotsky'nin Sosyokültürel Kuramı, dilin, aile üyeleri ile Türkçe konuşan Suriyeliler arasındaki iletişimi arabuluculuk etmeye çalışan göçmen çocuklar tarafından nasıl kullanıldığını açıklamak için bir temel oluşturur. Dil, bireylerin dünyalarını hedeflerine göre şekillendirmek için diğerleriyle iş birliği yapmalarını sağlayan sembolik bir araç olarak görülür. Bu nedenle göçmen çocuklar, çeşitli sosyal alanlarda aileleri ve diğer göçmenler için arabuluculuk eylemleri gerçekleştiriyor gibi görünüyorlar.

Bronfenbrenner (1995), Ekolojik Sistemler Teorisi olarak da bilinen Ekolojik İnsan Gelişimi Modeli'nde gelişimi, bağlamlar içinde ve gelişimin meydana geldiği sosyo-tarihsel çerçeve içinde açıklamaktadır. Gelişim üzerinde yakın ve uzak etkileri olan bir dizi diyalektik sistemi tanımlayan Bronfenbrenner özellikle mikro sistemin, bireyin günlük olarak etkileşimde bulunduğu ve bu nedenle bireyin gelişimi üzerinde

proksimal bir etkiye sahip olan unsurları içerdiğini belirtmiştir. Örneğin ebeveynler, bir çocuk için mikrosistemin unsurlarıdır. Mezosistem, bireyin gelişimini doğrudan daha az etkileyen (örneğin, bir öğretmen-veli görüşmesi) mikrosistem öğelerinin etkileşimlerini içerir. Ekzosistem, bir ebeveynin çalışma saatleri gibi çocuğu dolaylı olarak etkileyen daha uzak unsurlar veya süreçlerdir. Makrosistem, gelişme sırasındaki genel sosyo-tarihsel ve kültürel ortamdır. Örneğin, günümüzde pek çok çocuk, bilgi ve iletişimin kolayca erişilebilir olduğu oldukça teknolojik bir zamanda gelişiyor. Kronosistem, gelişimin meydana geldiği tarihsel zamandır. Örneğin, Müslüman Arap göçmenlere yönelik tutumlar, 11 Eylül olaylarından ve müteakip bombalama girişimlerinden sonra özellikle zor olabilir. Ekolojik sistemler perspektifi, kalkınma bağlamına ve gelişmeyi etkileyen çeşitli bağlamlar arasındaki karşılıklı ilişkilere değer verir. Bu nedenle model, dil aracılığının bir çocuğu ve göçmen aileyi nasıl etkileyebileceğini göstermeye yardımcı olur.

Bir çocuk için, göçmen ebeveynler mikro sistem içinde kalır ve ebeveyn ile çocuk arasındaki dinamik etkileşimler birbirlerinin gelişimini etkiler. Dil elçiliği, çocuklara sorumluluk görevleri verildiği için çocukların gelişimini şekillendirebilir, ancak aynı zamanda ebeveynlerin devam eden uyumu da çocuk dil aracısı ile olan etkileşimlerinden etkilenir. Wong ve Tseng (2008), gençlerin genellikle seçmen kılavuzları ve örnek oy pusulaları gibi siyasi materyalleri göçmen ebeveynlerine çevirdiklerini ve bunu yaparken ebeveynlerini Amerika Birleşik Devletleri'ndeki siyasi süreçlere ve yapılara sosyalleştirmeye çalıştıklarını bulmuşlardır. Ebeveynlerin aile dışındaki kişilerle veya aile dışındaki belgeler veya süreçlerle (hepsi mezosistem içinde) etkileşimleri çocuğu etkileyebilir. Örneğin, göçmen ebeveyn, bir iş arkadaşından konut yardımı programını öğrenebilir ve ardından çocuğu program hakkında bilgi istemeye yönlendirebilir. Dış sistemden, çocuğun gelişimi, iş yükümlülükleri, ulaşım erişim veya diğer kültürel topluluk üyeleri nedeniyle ebeveynlerin daha uzun süre yokluğundan etkilenebilir. Kültürdeki farklılıkların çoğu ve kültürel iletişimin nüanslarının anlaşılması makro sistemden kaynaklanıyor olabilir. Göçmen grubun alıcı toplum için değerine ilişkin ince mesajlar, kronosistemin bir parçası olarak ortaya çıkabilir ve örneğin çocuğu toplum içinde Arapça konuşmayı sınırlamaya sevk edebilir.

4.2.2. Araştırma Tekniği

1990'lı yıllarla birlikte göç ile ilgili yapılan araştırmalarda niteliksel yöntem ve derinlemesine görüşmeler gibi araştırma teknikleri, öznel gerçekliklerin ortaya konulması amacıyla araştırmacılar tarafından tercih edilmektedir. Göç eden bireylerin göç hikâyelerini, yerleşim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları, göçün sosyal ve kültürel etkilerini yapılan bu görüşmeler neticesinde elde etmek mümkün olabilmektedir (Kümbetoğlu, 2018: 61).

Çalışmanın araştırma olanakları olarak Suriyeli çocuklar ile yapılan görüşme sonuçları ile basılı materyallerden (kitap-tez-makale-bildiri vb.) yararlanılmış olup derinlemesine görüşme yapılacak bölge Kilis ilinin merkez ilçesi ile sınırlıdır. Çalışma 2022 yılı içerisinde gerçekleştirilmiş olup çalışmanın yapıldığı dönem ve daha öncesi yapılan çalışmalar literatüre dâhil edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönem boyunca çocukların tecrübelerine de ayrıca yer verilmiştir.

4.2.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada hem Suriye'den yapılan göç konusunda ülkemizin önemli noktalarından biri haline gelmiş hem de yüzölçümü ve nüfusu (142.541 kişi) göz önüne alındığında bünyesinde en yoğun Suriyeli nüfusu (116.155 kişi) barındırdığından dolayı Kilis araştırma ili olarak seçilmiştir. Araştırma verileri, bu görevi üstlenen Kilis ilinin merkezinde ikamet eden 20 Suriyeli çocukla derinlemesine mülakat yapılarak elde edilmiştir. Görüşmeler, çocukların kendilerini daha rahat hissetmeleri için kendi evlerinde gerçekleştirilmiştir. Çocukların konuşulan konuları nasıl yorumladıkları ile ilgili bilgilere katılımcılarla yüz yüze yapılan derinlemesine görüşmelerde onlara yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış sorular yöneltilerek ulaşılmıştır. Görüşmelerin tamamı kayıt altına alınmıştır. Araştırmada, çocukların bu süreçte neler hissettiklerini, ne tür konuların onlara ilginç geldiğini veya bu görevleri esnasında ne tür yanlış anlaşılmalarda yaşandığını öğrenmek için görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çocuklara sorulacak sorular genel olarak; bu görevi gönüllü veya zorunlu olarak mı yaptıkları, bu görevi yerine getirirken neler hissettikleri, konuşulan şeyin ne olduğunu anlamadıklarında ne yaptıkları, ailesine mahcup olmamak adına yanlış da olsa konuşmaları yorumlayıp yorumlamadıkları ve bu görev esnasında unutamadıkları bir anlarının olup olmadığı şeklinde belirlenmiştir.

4.3. Bulgular ve Yorumlar

4.3.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Araştırmanın hedef kitlesini Kilis il merkezinde yaşayan 12-18 yaş arası Suriyeli çocuklar oluşturmaktadır. Katılımcıların %65'ini kız çocuk, %35'ini erkek çocuk oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun kız çocuğu olmasının en önemli nedenleri arasında erkek çocukların okuldan sonra bir işte çalışmaları sebebiyle evde bulunmamaları ve görüşme yapmayı kabul etmemeleri gelmektedir. Aşağıda verilen tabloda görüşülen Suriyeli çocukların cinsiyet dağılımı görülmektedir:

Tablo 2

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kız Çocuk	13	%65
Erkek Çocuk	7	%35
Toplam	20	%100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.3.2. Katılımcıların Yaş Durumlarına Göre Dağılımı

Görüşmeye katılan Suriyeli çocukların %40'ı 8 (sekiz kişi) 12, %15'i 3 (üç kişi) 13, %5'i 1 (bir kişi) 14, %10'u 2 (iki kişi) 15, %15'i 3 (üç kişi) 17 ve yine %15'i de 3 (üç kişi) 18 yaşındadır. Katılımcıların 12-18 yaş arasında farklı dağılımlar göstermesi dil elçiliği görevi esnasındaki duygularının ve tecrübelerinin farklı yaş grubundaki çocuklar üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılmasını hedeflemektedir. Aşağıda verilen tabloda görüşme yapılan Suriyeli çocukların, yaş grubuna göre dağılımlarının sayısal ve yüzde olarak verileri gösterilmektedir:

Tablo 3

Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaşı	Sayı	Yüzde
12	8	%40
13	3	%15
14	1	%5
15	2	%10
17	3	%15
18	3	%15

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.3.3. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Toplam 20 katılımcıdan %95'inin 19 (on dokuz) eğitim hayatına devam ederken %5'inin 1(bir) kişi (K16. Kız Çocuk-18 yaş) ise lise terk durumundadır. Çocuklardan ilkokul düzeyinde hiçbir öğrenci olmazken, %70'inin 14(on dört) ortaokul düzeyinde, %25'inin 5(beş) lise düzeyinde ve %5'inin 1(bir) yükseköğrenimine devam ettiği görülmektedir. Eğitim hayatına devam eden öğrencilerden %65'i olan 13(on üç) tanesi kız çocuk ve %35'i olan 7(yedi) tanesi de erkek çocuktur. Ortaokul eğitimine devam eden %70 öğrencinin %45'i 9 (dokuz) kız çocuk, %25'i 5(beş) erkek çocuk; lise eğitimi devam eden %20 öğrencinin %15'i 3 (üç) kız çocuk ve %5'i 1 (bir) de erkek çocuktur. Üniversite eğitimi alan tek kişi erkek çocuğu ve Lise eğitimine devam etmeyen tek öğrenci ise kız çocuğudur.

Tablo 4
Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Sayı	Yüzde
İlkokul	0	-
Ortaokul	14	%70
Lise	5	%25
Üniversite	1	%5
Toplam	20	%100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.3.4. Katılımcıların Doğduğu Yere Göre Dağılımı

Görüşme yapılan çocuklardan %95'i oluşturan 19 (on dokuz) kişinin doğum yeri Suriye iken sadece %5'i olan 1 (bir) tanesi Türkiye topraklarında doğmuştur. Suriye'de doğan çocuklara Suriye ile ilgili sorulara çocuklar çok küçük yaşta Türkiye'ye göç ettiklerini ve Suriye'yi hatırlamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5
Doğduğu Yere Göre Dağılımları

Doğduğu Yer	Sayı	Yüzde
Suriye	19	%95
Türkiye	1	%5

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.3.5. Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

Görüşmeye katılan çocukların %35'inin 4 (dört), %15'inin 5 (beş), %10'unun 6 (altı), %25'inin 7 (yedi), %10'unun 8 (sekiz) ve %5'inin 11 (on bir) kardeşinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Görülmektedir ki birinci sırada %35 oranla 4 kardeş sahibi katılımcıların fazla olduğu ve bu sıralamayı %25'inin yedi ve %15'inin beş kardeşten oluştuğu sıralamanın takip ettiği görülmektedir. Araştırma sonucu elde edilen bilgilere göre ortalama kardeş sayısının 5 olduğu verisine ulaşılmaktadır. Araştırma sonucuna göre kardeş sayısının fazla olması çocukta görev sorumluluğunu arttırmaktadır. Birçok katılımcı çocuk eğitimine devam etmenin yanında kardeşlerinin sorumluluğunu da üstlenmektedir.

Bulgular, çocuk tercümanlığı yapan katılımcıların kardeş sayısının çok fazla olduğunu, kardeş sayısının çok olmasının ailede dil elçiliği görevini yapan çocuk sayısı ihtimalini arttırdığını göstermektedir. Ayrıca bu nedenle katılımcıların tercüme yapma sıklıkları ile alanlarının sınırlı olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6

Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Dağılımı

Kardeş sayısı	Sayı	Yüzde
4	7	%35
5	3	%15
6	2	%10
7	5	%25
8	2	%10
11	1	%5
Toplam	20	100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.3.6. Katılımcıların Ebeveynleri İle İlgili Bilgiler

Görüşme yapılan çocukların ebeveynlerinin hayatta olma durumlarına bakıldığında, annelerin %100'ünün sağ olduğu, babaların %90'ının sağ olduğu %10'unun ise vefat ettiği bulgusu edinilmiştir. Vefat eden babaların hastalık nedeniyle hayatını kaybettiklerini görüşme esnasında belirtmişlerdir.

Tablo 7*Katılımcıların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Ait Bulgular*

Ebeveynlerin Hayatta Durumu	Anneler		Babalar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sağ	20	100	18	90
Ölü	0	0	2	10
Toplam	20	100	20	100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.**Tablo 8***Anne ve Babaların Eğitim ve İş/Meslek Durumlarına Ait Bulgular*

Özellikler	Anneler		Babalar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Eğitim Durumu				
Okuryazar	4	20	1	5
Okuryazar değil	7	35	1	5
İlkokul mezunu	8	40	5	25
Ortaokul mezunu	1	5	8	40
Lise	-	-	4	20
Üniversite	-	-	1	5
Toplam	20	100	20	100

İş/Meslek

Terzi	3	15
Bahçıvan	2	10
İşsiz	1	5
Oto Yıkamacı	1	5
Mühendis Yard.	1	5
Kasap	1	5
İnşaat	1	5
Fırıncı	1	5
Aşçı	1	5
Bakkal	1	5
Toptancı	1	5
Boyacı	1	5
Ticaret	1	5
Demirci	1	5

Serbest Meslek			1	5
Manav			1	5
Çiftçi			1	5
Ev Hanımı	20	100		
Toplam	20	100	20	100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ebeveynlerin eğitim durumları açısından bakıldığında annelerden %35'inin, babaların %10'unun okuryazar olmadıkları, annelerin büyük çoğunluğunun (%85) ev hanımı olduğu, babaların %75'inin ise farklı alanlarda çalıştığı görülmektedir. Babaların genellikle terzi ve bahçıvan gibi alanlarda çalışarak ailesinin geçimini sağladıkları bilgisine ulaşılmıştır.

4.3.7. Çocuk Dil Elçilerinin Türkiye'ye Göç Etme Sebepleri

Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacıların Kilis'e yerleşme nedenleri ile yapmış oldukları göç sonucunda aile içerisinde görev ve sorumlulukların etkilenip etkilenmediğine dair soruya karşılık verilen cevaplar incelendiğinde Kilis ilinin tercih edilmesinde iki etmen ön plana çıkmıştır: Kilis'in Suriye'ye yakın olması ve Kilis'te akrabalarının olması.

Göç sonucunda aile içerisindeki görev ve sorumluluklar noktasında herhangi bir değişim yaşanıp yaşanmadığı konusunda ise genellikle değişim olmadığı görülmektedir.

Tablo 9

Suriyeli Göçmen Çocuklar Tarafından Kilis İlini Tercih Etme Sebepleri ve Göç Sonrasında Aile İçerisindeki Görev Dağılımlarına Yönelik Sorulara Karşılık Verilen Cevaplar

Kilis'e göç etme nedenleri	Sayı	Yüzde
Yakınlık	7	35
Akrabaların olması	10	50
Babanın iş bulmuş olması	3	15
Toplam	20	100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Suriyeli ailelerin büyük çoğunluğunun %50'sinin akrabalarının Kilis'te bulunması en önemli tercih nedeni olmuştur. Ayrıca Kilis'in Suriye'ye yakın olması

ve babanın akrabalar aracılığıyla iş bulması Kilis'in tercih edilmesinin sebepleri arasındadır.

4.3.8. Göç Öncesi ve Sonrasında Aile İlişkilerinde Değişim Yaşanıp Yaşanmadığına Dair Bilgiler

Tablo 10

Aile İçerisindeki İlişkilerde Kimin Ön Planda Olduğuna Dair Soruya Karşılık Verilen Cevaplar

Ailede sözü geçen kişi	Sayı	Yüzde
Anne	2	10
Baba	12	60
Anne/Baba	6	30

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılara yöneltilen ‘Ailede kim son sözü söyler?’ sorusuna çoğunluk %60’ı olan 12 (on iki) kişi baba demiştir. Bunu %30’u 6 (altı) kişi olan iki ebeveynin de ailede sözünün geçtiği yanıtı takip etmektedir. Kadının sözünün geçtiği %10’luğu 2 (iki) kişi olanların babalarının vefat ettiği ailelerde görülmektedir. Zorunlu yapılan göçler ve yeni bir kültürle tanışan Suriyeli sığınmacılar, aile ilişkilerini genellikle aynı düzende devam ettirmişlerdir. Ataerkil toplumlara özgü olarak Suriyeli sığınmacılar arasında da babanın sözü genellikle geçerli olmuştur.

4.3.9. Göçmen Çocukların, Türkçe ve Türkçe Öğrenimi Hakkındaki Düşünceleri

Türkçe öğrenimi ile ilgili sorular karşısında göçmen çocuklar, Türkçeyi %75’i gibi çoğunlukla 15 (on beş) çocuk okulda öğrendiğini belirtmiştir. Bunun yanında %10’u olan 2 (iki) çocuk çalıştığı yerde öğrendiğini belirtirken geriye kalan %15’i olan 3 (üç) kişi ise kurslara giderek ve özel ders alarak öğrendiğini belirtmiştir.

Türkçe’nin kolay ya da zor olup olmadığıyla ilgili soruya ise %55’i olan 11 (on bir) çocuk, kolay öğrendiğini söylerken %45’i olan 9 (dokuz) çocuk ise zor olduğunu ifade etmiştir. K12. (Kız Çocuk-17 yaş) ise ilkokulda Türkçe bilmediği için 2 yıl sınıfta kaldığını ailesinin Türkçe öğrenmek için özel dersler aldığını bu sürecin çok yıpratıcı olduğunu psikolojik tedavi gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 11
Türkçe İle İlgili Sorulara Karşılık Vermiş Oldukları Cevaplar

Türkçeyi nerede öğrendiği	Sayı	Yüzde	Türkçe nasıl bir dil	Sayı	Yüzde
Okul	15	75	Kolay	11	55
İş	2	10	Zor	9	45
Diğer	3	15			

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ayrıca çocuklara ailede kendisinden başka Türkçe bilen var mı diye yöneltilen soruya genellikle “kardeşim” cevabı verilmiştir. Bunun nedeni ise küçük yaşta dil öğreniminin kolay olması ve eğitim alıyor olmalarıdır. Dile daha fazla maruz kalmak öğrenimi kolaylaştırmaktadır. Sayı az da olsa babaların da Türkçe bildiğini belirten çocuklar da bulunmaktadır. Babaların Türkçeyi öğrenmesi genellikle bir işte çalışıyor olmaları ve Türkçeye daha fazla maruz kalmalarından kaynaklanmaktadır. Görüşmeler sonunda edinilen verilere göre annelerin Türkçeyi bilmediği ve bunun nedeninin ise sürekli evde bulunmaları ve dile maruz kalmamalarından kaynaklanmaktadır.

Buna ek olarak aile bireylerinin Türkçe öğrenmek isteyip istemediği sorusuna tüm çocukların evet cevabını verdiği görülmüştür. Bunun için çocuklar aile bireylerinin Türkçe öğrenmesine destek olmakta ve özellikle annelerine yardım edebilecek derecede dil öğrenmelerinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Hiç Türkçe bilmeyen bu anneler, her yere Türkçe bilen çocuklarıyla gitmek zorunda kalmaktadır.

Tablo 12
Aile ve Toplum Arasında İletişimi Sağlama Görevini Yaptığı Süreye Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar

Süre	Sayı	Yüzde
1 yıl	6	30
2 yıl	6	30
3 yıl	1	5
4 yıl	2	10
5 yıl	5	25
Toplam	20	100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aile ve toplum arasında iletişimi sağlama görevini ne kadar süredir yaptığı sorusuna ise %30 oran ile en çok 1 ve 2 yıl cevabı alınmıştır. Bunu %25 oranı ile 5 yıl cevabı takip etmektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi çocuklar aileleri için bu görevi uzun zamandır sürdürmektedir.

Tablo 13

Ailede İletişimi Sağlayan Başka Birinin Olup Olmadığına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar

İletişimi sağlayan	Sayı	Yüzde
Var	17	85
Yok	3	15
Toplam	20	100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çocuklara ayrıca ailede senden başka bu görevi yapan var mı sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %85'i olan 17 (on yedi) çocuk, evet cevabını vermiştir. İletişimi sağlayan bu gönüllüler genellikle abi veya ablalardan oluşmaktadır. Abiler genellikle çalıştığı için iletişimi sağlama görevinde fazla görev almamışlardır. %15'i olan 3 (K3. (Kız Çocuk-12 yaş), K4. (Kız Çocuk-12 yaş) ve K5. (Kız Çocuk-12 yaş)) çocuk ise hayır cevabını vermiştir. K3. (Kız Çocuk-12 yaş) evde en iyi Türkçe'nin kendisinin olduğunu, K4. (Kız Çocuk-12 yaş) ve K5. (Kız Çocuk-12 yaş) evde Türkçe bilen büyük birinin olmadığı için bu görevin onlara kaldığını belirtmişlerdir.

Tablo 14

Aileleri İçerisinde Kimler İçin İletişimi Sağladıklarına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar

Aile Bireyi	Sayı	Yüzde
Anne	4	20
Baba	1	5
Anne-Baba	10	50
Diğer	5	25
Toplam	20	100

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Göçmen çocukların, bu görevi kimler için yaptığı sorusuna katılımcıların %50'si olan 10 (on) çocuk, anne ve baba cevabını vermişlerdir. %25'i olan 5 (beş) çocuk ise diğer cevabını vermiştir. Bunlar abi, abla, kardeş ve teyze gibi aile üyelerinden oluşmaktadır. %20'si olan 4 (dört) çocuk anne cevabını verirken %5'i olan 1 (bir) çocuk da bu görevi sadece babası için yaptığını belirtmiştir. Sadece babası için

iletişimi sağlayan (K10.) (Erkek Çocuk-13 yaş) babasının yanında çalıştığı için Türk müşterilerle baba arasında iletişim sağlama görevini yürütmektedir. Ayrıca kardeşinin öğretmeni için (K5.) (Kız Çocuk-12 yaş), teyzesi için (K12.) (Kız Çocuk-17 yaş) ve komşuları için (K16.) (Kız Çocuk-18 yaş) de bu görevi üstlendiğini belirten öğrenciler olmuştur.

Tablo 15

Çevirmenlik Görevini Nereelerde Yaptıklarına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar

Katılımcı	Hastane	Okul	Pazar	Komşu	Diğer
K1				+	+
K2	+		+	+	+
K3			+		
K4	+	+		+	+
K5	+	+			+
K6	+		+	+	
K7	+		+	+	
K8	+		+		
K9	+	+	+		
K10	+	+	+		+
K11	+	+	+	+	
K12	+		+		+
K13	+		+	+	
K14	+		+		+
K15	+		+	+	+
K16	+	+		+	+
K17		+	+		+
K18	+		+		+
K19	+			+	+
K20				+	+

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 15’te görüldüğü gibi çocuklar aileleri için iletişimi daha çok hastanelerde sağlamışlardır. Dil elçiliği görevinin yapıldığı yerler arasında ayrıca kamu kurumları

(hastane, okul ve mahkeme) ile sosyal ve kültürel ortamlar (çarşı, pazar, bakkal, market, komşular) ön planda olmuştur. Bunun yanı sıra babalarının iş yerinde (K1. (Erkek Çocuk-13 yaş) -K5. (Kız Çocuk-12 yaş) ve ev sahibiyile (K6. (Kız Çocuk-12 yaş) -K19. (Kız Çocuk-17 yaş) yapılan konuşmalar arasında iletişimi sağlamak için destek olmuşlardır. Ayrıca K20. (Erkek Çocuk-12 yaş) annesi için bir Türk dizisi çevirdiğini belirtmiştir. Ayrıca K3. (Kız Çocuk-12 yaş) sadece pazarda annesi için iletişimi sağladığını belirtmiştir.

Tablo 16

Çeviri Yaparken Hangi Alanda Kolaylık ve Zorluklar Yaşadıklarına Dair Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar

Katılımcı	Hastane	Okul	Pazar/Market	Komşu / Ev sahibi	Diğer
K1				Kolay	Zor
K2	Zor			Kolay	
K3			Kolay		
K4	Kolay			Zor	
K5	Kolay				Zor
K6	Zor		Kolay		
K7	Zor			Kolay	
K8	Zor		Kolay		
K9	Zor		Kolay		
K10			Kolay		Zor
K11	Zor		Kolay		
K12	Zor		Kolay		
K13	Zor		Kolay		

K14		Kolay	Zor
K15	Zor	Kolay	
K16	Zor	Kolay	
K17		Zor	Kolay
K18		Kolay	Zor
K19		Kolay	Zor
K20			Zor

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 16'da görüldüğü gibi çocuklar çoğunlukla komşu/ ev sahibi ile yaptıkları görevin daha kolay olduğunu belirtirken pazar da yapılan iletişim görevinin ise daha kolay olduğunu belirtmişlerdir. Bunun nedeni katılımcılara sorulduğunda ise genel olarak sebze-meyve isimlerinin bilinmesi ve minimal düzeyde kelime kullanılmasının olduğunu belirtmişlerdir.

Genel olarak verilen cevaplara bakıldığında gündelik dilde yapılan selamlaşma gibi basit düzeyde dil gerektiren konuşmalar çocuklara kolay gelirken resmî kurumlarda yapılan konuşmaların ise hem sorumluluğun ağırlığı hem de mesleki terimlerden dolayı görüşme yapılan çocukları daha çok zorladığı ortaya çıkmaktadır.

4.4. Göçmen Çocukların Dil Elçiliği ile İlgili Görüşleri ve Kendilerine Yöneltilen Sorulara Vermiş Oldukları Yanıtlar

4.4.1. İletişimi Sağlama Görevinin Katılımcılara Neler Hissettirdiğine Dair Görüşleri

Görüşmeye katılan 19 çocuk bu soruya iyi ve mutlu hissettiriyor cevabını verirken 1 çocuk hem olumlu hem olumsuz duygulara kapıldığını ifade etmiştir. Ayrıca bu görev çocukla kendini büyümüş ve işe yarar hissettirmektedir. Aşağıda çocukların bu soruya vermiş olduğu cevaplar kendi cümleleriyle verilmiştir.

K1. (Erkek Çocuk-13 yaş) *“Hoşuma gidiyor başkalarının bilmediği şeyi bilmem kendimi iyi hissettiriyor. Kendimi büyümüş gibi hissediyorum.”*

K3. (Kız Çocuk-12 yaş) “*Bu görev beni mutlu ediyor. Anneme yardım ettiğim için mutlu oluyorum.*”

K5. (Kız Çocuk-12 yaş) “*İyi hissediyorum. Babamın yanında gitmek beni büyümüş ve işe yarar hissettiriyor.*”

K8. (Erkek Çocuk-13 yaş) “*Mutlu oluyorum anneme yardımcı olduğum için kendimi büyük gibi hissediyorum.*”

K12. (Kız Çocuk-17 yaş) “*Türkçe öğrenmek benim için çok zordu ve bu zorluğu başarmış olduğum için kendimi çok mutlu ve başarılı hissediyorum.*”

K16. (Kız Çocuk-18 yaş) “*Çok iyi hissediyorum. 2 yılda bu kadar güzel şeyler başardığım için kendimle gurur duyuyorum.*”

K19. (Kız Çocuk-17 yaş) “*Farklı duygular ediniyorum. Bazen kendimi kötü hissediyorum. Neden ben bu görevi yapmak zorundayım diye sorguluyorum. Sorumluluk sahibi olmak zorundasın bu da bir çocuk için zor bir görev.*”

4.4.2. Bu Görevin Aileleri İle İlişkilerini Nasıl Etkilediğine Dair Görüşleri

K4. (Kız Çocuk-12 yaş) “*Annem ve babam beni gittikleri yere götürüyor. Önceleri annem bana kızardı ama şimdi hiç kızmıyor.*”

K6. (Kız Çocuk-12 yaş) “*Olumlu yönde etkiledi. Türkçeyi öğrendiğimden beri annem ve babam beni her yere götürüyor benden büyük kardeşlerim evde kalıyor ben gidiyorum.*”

K9. (Kız Çocuk-15 yaş) “*Değişim yaşanmadı önceden nasılsa öyle devam ediyor.*”

K11. (Kız Çocuk-14 yaş) “*Olumlu yönde etkiledi. Annem hep daha iyi olmamı istiyor. Türkçe’yi daha iyi öğrenmemi istiyor.*”

K12. (Kız Çocuk-17 yaş) “*Olumlu etkiledi ailede herkes beni çok önemsiyor ve değer veriyor. Ailede bazı kararları ben alıyorum.*”

K13. (Kız Çocuk-12 yaş) “*Bu görev annemle beni yakınlaştırıyor. Annemin takdirini topluyorum bu da beni çok mutlu edip iyi hissettiriyor.*”

K15. (Erkek Çocuk-18 yaş) “*Olumlu etkiledi annem benimle gurur duyuyor iki dil bildiğim için.*”

K18. (Kız Çocuk-17 yaş) “*Olumlu etkiledi. Annemle arkadaş gibiyiz.*”

K20. (Erkek Çocuk-12 yaş) “*Olumlu yönde hissediyor. Türkçeyi boşa öğrenmediğimi hissediyorum. Kendimi büyümüş hissediyorum.*”

Dil elçiliği görevi, göçmen çocuklar üzerinde bazen olumlu bazen de olumsuz birçok sonuç doğurmaktadır. Özellikle bu görevleri sonrasında aile üyeleri ile aralarındaki ilişki ve hayata bakış açısı da değişime uğramıştır. Bu görev ile çoğu çocuk ailesinin gözünde bir itibar kazandığını, aileleri tarafından fark edildiklerini ve kendilerini işe yarar hissettiklerini belirtmişlerdir.

Daha önce ailelerinin gözünde değersiz olduklarını söyleyen çocuklar (K3. (Kız Çocuk-12 yaş)-K6. (Kız Çocuk-12 yaş) bu görev ile birlikte anne babalarının kendilerini, nereye giderse gitsinler yanlarında götürmek zorunda kaldıklarını açıklamışlardır. Bunun yanında bu görev sonrasında hayatlarında hiçbir değişimin olmadığını söyleyen (K1. (Erkek Çocuk-13 yaş)- K14. (Erkek Çocuk-15 yaş) kişileri de mevcuttur.

4.4.3. Katılımcıların “Unutamadıkları Olay Olup Olmadığı” Sorusuna Vermiş Oldukları Yanıtlar

Çalışmayla ilgili en önemli nokta ise göçmen çocuk dil elçilerinin, bu görevleri esnasında etkilenmiş oldukları olumlu ve olumsuz durumların olup olmadığı, unutamamış oldukları olayların yaşanıp yaşanmadığı olmuştur. Bunun sonucunda çocuklar yaşadıkları ve unutamadıkları olayları kendi cümleleriyle aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

K1. (Erkek Çocuk-13 yaş), tatil günlerinde babasının yanında çalıştığını ve kasap dükkânında yaşadığı bir anısını paylaşmıştır. Olayı anlatırken bile hatırlamadığı ‘kıyma’ kelimesiyle ilgili anısını şu şekilde ifade etmiştir:

“Babamın çalıştığı kasap dükkânında yardım ettiğim bir gün gelen Türk müşteri yumuşak et ‘kıyma’ istedi ama ben bu kelimeyi bilemediğim için yan komşumuzu çağırdım o müşteriye yardım etti sonradan okula gidince öğretmenime sordum ve kelimenin ne olduğunu öğrendim.”

K4. (Kız Çocuk-12 yaş), ev sahibi ve ailesi arasında geçen ailenin sorumluluğunu almaktan gurur duyduğunu belirttiği tercümanlık anısını ise gözlerinin içi parlayarak şu şekilde ifade etmiştir:

“Ev sahibi çocuklarıyla birlikte geldi ben ailem ve onlar arasında tercümanlık yaptım. Annem ve babam hayranlıkla izledi beni. Ev sahibiyle görüşmelerde bazı konuları aileme sormadan ben cevaplıyorum annem sana güveniyorum bize sormana gerek yok diyor.”

K5. (Kız Çocuk-12 yaş)'in baba ve amcasının işleri için yaptığı ve kendisini derinden etkilediğini heyecanlı bir şekilde ifade ettiği tercümanlık örneği *“Babam ve amcam kıyafet alıp İstanbul’ a yollamak için gittiler ama konuşamadıkları için anlayamadılar. Babam sonraki gün beni götürdü ve konuşup anlaştık bu olay beni etkiledi. İşe yarar hissettirdi.”* şeklinde gerçekleşmiştir.

K8. (Erkek Çocuk-13 yaş), bazen bu görevin zor olduğunu belirterek yaşadığı olayı şu şekilde ifade etmiştir:

“Bir gün dişim ağrıyordu babamla hastaneye gittik. Babam Türkçe bilmediği için ben konuşmak zorundaydım. Hem diş ağrısı hem de konuşmak zorunda olmak beni kötü hissettirdi.”

Bu olaylar arasında annesinden takdir ve aferin almak için tercümeyle bilerek farklı yapan öğrenci (K9. (Kız Çocuk-15 yaş), yaşadığı olayı şöyle anlatmıştır:

“Annem okula geldi derslerimi sormak için Din Kültürü öğretmenim ve annem arasında iletişimi sağladım. Öğretmenim dersimin kötü olduğunu söyledi ama ben anneme iyi olduğunu söyledim. Annem bana ‘aferin’ dedi. Annemin takdirini kazanmak güzel bir duyguydu”.

K11. (Kız Çocuk-14 yaş) ise duygularını baskıcı bir annesinin olduğunu ve ondan takdir beklediği için bu yola başvurduğunu belirttiği cümleleri ise şu şekildedir.

“Annem Türkçeyi çok iyi öğrenmem konusunda çok baskı yapıyor. Okula durumumu sormaya geldi öğretmenim ve annem arasında tercümanlık yaptım. Öğretmenim anneme Türkçe yazma konusunda iyi olmadığını söyledi annemden çekindiğim için iyi olduğumu söyledim. Annemin takdirini kazanmak istedim sadece.”

K12. (Kız Çocuk-17 yaş)'de, çalıştığı işyerinde bilmediği bir kelimeyi yanlış kullanmış olması nedeniyle kendisini çok kötü hissettiğini belirtmiştir:

“Kuaförde çalışırken bir müşteriye eyeliner çektim sonrasında nasıl oldu diye sordu ‘çok yakıştı ‘diyecekken ‘çok yakışıklı oldun’ dedim çok utandı, bende çok utandım herkes bana baktı. Sonra annesi ‘biz çok güzel oldu’ diyoruz dedi. Bu olayı unutamıyorum, hayatımda hiç bu kadar utandığımı hissetmemiştim”.

Son olarak K20. (Erkek Çocuk-12 yaş), Türkçeyi öğrenmeye başladığı dönemlerde yaşadığı bu olayı gülerek anlatmıştır. Artık her nasılsın sorusunda aklına bu anının geldiğini belirtmiştir:

“Türkçeyi yeni öğreniyorken ev sahibinin kızıyla yolda karşılaştık. Selamlaşma sonrası ‘nasılsın’ dedim ‘iyiyim sen’ diye cevap verdi ben ‘sen’ demenin soru

olduğunu bilmediğim için eve girdim bu kelimenin soru olduğunu ve cevap gerektirdiğini öğrendiğimde o gün kabalık etmiş olduğumu dşnip zldim.”

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnsanoğlu var olduğundan beri hayatını sürdürebilmek için çeşitli nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalmıştır. İlk dönemlerde tarımcılıkla geçinen insan yeni ve verimli topraklar bulmak amacıyla göç ederken, teknolojinin gelişmesiyle farklı nedenlerden dolayı göç etmektedir. Göç insanın yaşadığı ülke veya şehirde maruz kaldığı olumsuz durumdan kurtulmak amaçlı olabildiği gibi bazen de daha iyi yaşamak ya da keyfi nedenli de olabilmektedir. Göç olgusunun en önemli unsuru olan birey bu süreçte göçmen diye adlandırılmaktadır. Göç, sayısı (bireysel ve toplu), nedeni (gönüllü ve zorunlu), zaman (kalıcı ve geçici), mekân (iç ve dış), hukuk (yasal ve yasa dışı) gibi farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Göçün nedenleri sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel olarak farklılık gösterebilirken göçün sonuçları göçmen ve gidilen bölge için olumlu veya olumsuz olabilmektedir.

Göçmenlerin özellikle dış göç yapan birey ve toplulukların gidilen ülkeye uyum süreci zor olabilmektedir. Bunun nedeni gidilen yerin, dilin ve kültürünün alışılmış olandan farklı olmasıdır. Göçmenin hayatta kalabilmesi için beslenme ve barınmanın yanında o ülkeye uyum sağlaması da önemlidir. Uyum sürecini hızlandıran en önemli etken ise dildir. Gidilen ülkede eğitim çağındaki göçmen çocuk dile yetişkinlere nazaran daha fazla maruz kalmakta ve dili daha kolay öğrenebilmektedir. Bu nedenle çoğu ailelerde gidilen ülke vatandaşlarıyla iletişim kurma görevini çocuklar üstlenmektedir.

Çocuklar bu görevi yaparken ailelerinin yükünü azaltmayla kalmayıp aynı zamanda o toplum ve kendi toplumu arasında kültür aktarımı görevini de üstlenmektedirler. Bu durumda anne-baba konuşulanları anlamadığından sessiz kalıp pasif konumda iken çocuk iletişimin yöneticisi olarak aktif konumdadır.

Çocuk bu görevi yaparken bazı konularda kendi karar almak zorunda kalmaktadır. Bu da çocuğun anne-baba ile rolleri değiştirmesine neden olmaktadır. Bu durum çocuğu duygusal yönden etkilemekte ve çocukta ebeveynleşme belirtileri görülmektedir.

Genel olarak araştırmacılar çocuk dil elçiliği görevinin çocuğun akademik kariyerine başarı sağladığı yönünde olumlu etkilerinin olduğu kadar çocuğun duygusal ve fiziksel olarak olumsuz etkilendiğini de vurgulamışlardır. Yapılan çalışmalar bu görevin çocukların omuzunda bir yük olduğunu ve o küçük omuzların bu yükü taşıyamayacağını göstermiştir.

Bu araştırmada, Kilis il merkezinde yaşamakta olan 12-18 yaş arası göçmen çocuklar arasından 13'ü kız çocuk ve 7'si erkek çocuk olmak üzere toplam 20 çocuk ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların çoğunluğunun kız çocuğu olmasının en önemli nedenleri arasında erkek çocukların, okul sonrasında iş hayatlarının olması nedeniyle evde bulunmamaları ve görüşme yapmayı kabul etmemeleri gelmektedir.

Katılımcılardan 8 kişi 12, 3 kişi 13, 1 kişi 14, 2 kişi 15, 3 kişi 17 ve 3 kişi de 18 yaşındadır. Katılımcıların yaş aralığının farklı olması, dil elçiliği görevi esnasında çocukların duygularının ve tecrübelerinin farklı yaşlar üzerindeki etkilerinin hangi düzeyde olduğunun ortaya konulmasını hedeflemektedir.

Görüşme yapılan Suriyeli göçmen çocuklardan 14'ü Ortaokul eğitimi almış veya almaya devam etmektedir. 5 öğrenci lisede eğitim görürken üniversitede okuyan kişi sayısı 1'dir.

Suriyelilerin, Kilis'e göç etme sebepleri arasında Suriye'ye yakın olması ve özellikle de akrabalarının burada yaşıyor olması çok etkili olmuştur. Göçle birlikte sosyal ve kültürel açıdan farklı uygulamalarla karşılaşmış olan Suriyeli aileler, bazı konularda geleneklerini devam ettirirken bazı konularda ise değişimler yaşamışlardır. Göç öncesinde aile içerisindeki görev ve sorumluluklar genellikle devam ederken aile içerisinde son söz de babanın olmaya devam etmiştir.

Türkçe'nin öğrenilmesi konusunda ilgili verilere göre çocukların geneli okulda Türkçeyi öğrendiklerini söylerken çalıştıkları iş yerinde de öğrenenlerin olduğu görölmektedir. Ayrıca özel ders olarak Türkçe öğrenen çocuk da mevcuttur.

Türkçe'nin kolay ya da zor öğrenilmiş olduğuna yönelik soruya 11 öğrenci kolay cevabını verirken 9 öğrenci ise bu sürecin zor olduğunu belirtmiştir.

Aile üyeleri arasında genellikle kardeşlerin Türkçeyi bildiği görülürken anne babaların, dil elçiliği görevine büyük ihtiyaç duydukları görölmüştür. Ebeveynlerin genelinin de Türkçeyi öğrenmek istediklerini söylemişlerdir. Göçmen çocuklar, dil elçiliğinin yanında aile bireylerinin Türkçe öğrenmelerine de yardımcı olmuşlardır.

Dil elçiliği görevini ne zamandan beri yaptıkları sorusuna karşılık Türkçeyi öğrendiğimden beri yaptıklarını söyleyen 3, 1 yıldır yaptığını söyleyen 4, 2 yıldır yaptığını söyleyen 6, 3 yıldır yaptığını söyleyen 1, 4 yıldır yaptığını söyleyen 4 ve 5 yıldır yaptığını söyleyen 2 çocuk olmuştur. “Aile içerisinde kendisinden başka bu görevi yapan var mı?” sorusuna ise genellikle kardeşim cevabı verilmiştir. Benden başka yapan yok diyen 2 kişi olmuştur.

Dil aracılığı görevini genellikle anne-babaları için yaptıklarını söyleyen çocuklar, komşuları için de çeviri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Çeviri görevinin yapıldığı yerler arasında devlet kurumları ile hastaneler ilk sırada yer alırken çarşı, pazar, bakkal ve market gibi yerler de ağırlıkta olan yerler arasında olmuştur. Ev sahipleri ile ilgili gerekli konuşmaları yapan çocuklar, bazen de babalarının iş yerlerinde veya anneleri için dizilerin tercümesini yapmışlardır.

Dil elçiliği görevinin nerelerde kolay veya zor olduğuyula ilgili ise kamu kurumları ve özellikle de hastaneler zorluk yaşanan yerler arasında ilk sırada gelmiştir. Çeviri işlerinin en kolay yapıldığı veya görüldüğü zamanlar ise çarşı ve marketlerde yapılan iletişim aracılıkları olmuştur.

İletişim aracılığı görevi çocuklar üzerinde genellikle olumlu etkiler bırakmıştır. Severe bu işi yaptıklarını belirten çocuklar, bu görev sayesinde çok mutlu olduklarını ve ailelerinin gözünde değerli bir hale geldiklerini de eklemiştir. Bunun yanında çocuklardan 1 tanesi ise bazen kendisini kötü hissettiğini, neden bu işi yapmak zorunda olduğunu sorguladığını ve kendisi için sorumluluk sahibi olmak zorunda kaldığını söylemiştir.

Araştırmanın en dikkat çeken yönü ise çocukların, dil elçiliği görevini yaparken unutmadıkları bir olay olup olmadığıyla ilgili sorunun cevaplandırılmasında bazı Türkçe kelimelerin ve ifadelerinin anlamlarını tam olarak bilemediklerinden dolayı sıkıntılar yaşamaları olmuştur. “Kıyma, estetik, öğrenmek, sen-siz” gibi kelimeleri anlamada ve ifade etmede sıkıntı yaşayan çocuklardan K12., “Kuaförde çalışırken bir müşteriye eyeliner çektim sonrasında nasıl oldu diye sordu ‘çok yakıştı ‘diyecekken ‘çok yakışıklı oldun’ dedim çok utandı, bende çok utandım herkes bana baktı. Sonra annesi ‘biz çok güzel oldu’ diyoruz dedi. Bu olayı unutamiyorum, hayatımda hiç bu kadar utandığımı hissetmemiştim” ifadelerini kullanmıştır.

Ailesinin, Türkçeyi öğrenme konusunda kendisine çok baskı yaptığını söyleyen K11. ise, okula durumunu sormaya gelen annesi ile öğretmen arasında yapmış olduğu aracılık görevinde öğretmenin, kendisi için “durumu kötü” ifadesini “durumu iyi” olarak değiştirmek zorunda kaldığını belirtmiştir.

Sonuç olarak Kilis’e gelen göçmen çocuklar, ailelerinin, yeni yaşam alanlarında karşılaşmış oldukları ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında çok önemli işler yapmışlardır. Bu görevleri esnasında olumlu ya da olumsuz olarak birçok olaydan etkilenen çocuklar, yine de bu görevi yapmaktan genel olarak mutluluk duymuşlardır.

Bu çalışmada, Vygotsky'nin Sosyokültürel Kuramı, dilin, aile üyeleri ile Türkçe konuşan Suriyeliler arasındaki iletişimi arabuluculuk etmeye çalışan göçmen çocuklar tarafından nasıl kullanıldığını açıklamak için bir temel oluşturmuştur. Göçmen çocuklar, aileleri ve akrabaları için dil elçiliği yapmaktan gurur duymaktadırlar. Elçilik görevi neticesinde ailelerinin mutlu olması, onları daha çok motive etmiş ve kendilerine olan özgüvenlerini kazanmalarını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve Kültürlerarası etkileşim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* (20): s. 293-303.
- Akün, E. (2017). Çocukluktaki ebeveynleşme yaşantılarının özellikleri ve birey üzerindeki etkileri. *Nesne Psikoloji Dergisi* (10): s. 219-246.
- Aldridge, J. (2006). The experiences of children living with and caring for parents with mental illness. *Child Abuse Review*, 15 (2): s. 79-88.
- Armsden, G. C. ve Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence* 16 (5): s. 427-454.
- Arslan, R. K. (2018). *Toplum çevirmenliği ve kurumsal alan ilişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Antonini, R. (2010). The study of child language brokering: Past, current and emerging research. *mediAzone* (10): s. 1-23.
- Bajaj, R. (2008). Recording voices: Stories of Asian Pacific American youth as language brokers in New York City. *The Coalition for Asian American Children and Families-Policy Brief*. <http://www.cacf.org>.
- Berry, J. W. (2006). Acculturation: A conceptual overview. In M. H. Bornstein ve L.R Cote (Eds.), *Acculturation and Parent-Child Relationships: Measurement and Development*. New Jersey, Lawrence Erlbaum: p. 13-30.
- Berry J. W., Phinney, J. S. ve Sam, D. L. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity and adaptation. *Appl Psychol* (55). p. 303-332.
- Berry, J.W. (2007). Acculturation strategies and adaptation, in J. E. Lansford, K. Deater-Deckard ve M. H. Bornstein (eds) *Immigrant Families in Contemporary Society*. New York: Guilford Press: p. 69-82.
- Birkandan, İ. (2000). *Uluslararası iletişimde çevirmenin rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Bostancı, M. (2017). *11 Eylül'den günümüze Ortadoğu ve Suriye Suriyeli sığınmacı sorunu ve basına yansımalar*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Boszormenyi-Nagy, I. ve Spark, G. M. (1973). *Invisible Loyalties: Reciprocity in*

- Inter-generational Family Therapy. Harper ve Row, Inc.
- Boztas, İ. ve Coskun, H. (2002). *Çevirmenin El Kitabı*, Hacettepe Tas, Ankara.
- Buriel, R., Perez, W., De Ment, T.L., Chavez, D.V. ve Moran, V.R. (1998). The relationship of language brokering to academic performance, Biculturalism, and self-efficacy among Latino Adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* (20): p. 283-297.
- Buriel, R., Love, J.A. ve De Ment, T.L. (2006). The relation of language brokering to depression and parent-child bonding among Latino adolescents, in M. Bornstein ve L. Cote (eds). *Acculturation and parent-child relationships: Measurement and development*. Mahwah (NJ): Lawrence Erlbaum, p. 249–270.
- Chao, R.K. (2001). The role of children’s linguistic brokering among immigrant Chinese and Mexican families, in V. Tseng (Chair) *Families of Color: Developmental Issues in Contemporary Sociohistorical Context*, paper presented at the Society for Research on Child Development (Minneapolis, MN: April).
- Chao, R. K. (2006). The prevalence and consequences of adolescents language brokering for their immigrant parents, in M. Bornstein ve L. Cote (eds) *Acculturation and parent-child relationships: Measurement and development*, Mahwah (NJ): Lawrence Erlbaum, 271–296.
- Chamorro, R. (2004). “Mentoring the parentified child: The professional development of the Latina(o) psychologist”, *Journal of Hispanic Higher Education* (3): p. 64-72.
- Chun, K.M. ve Akutsu D. (2003). Acculturation among ethnic minority families, in K.M. Chun, B. Organista, ve G. Marín (eds). *Acculturation: Advances in theory, measurement and applied research*. Washington: American Psychological Association: p. 95–119.
- Christoffels, I., Groot, K., Annette, M. B. ve Kroll, J. F. (2006). Memory and language skills in simultaneous Interpreters: The role of expertise and language proficiency. *Journal of Memory and Language* (54): p. 324-345.
- Cohen, S., Moran J. E. ve Smaje, C. (1999). Children as informal interpreters in GP consultations: Pragmatics and ideology. *Sociology of Health and Illness* 21 (2): p. 163-186.
- Coll, C. G. ve Magnuson, K. (1997). The psychological experience of immigration: A

- developmental perspective, in A. Booth, A. C. Crouter, ve N. S. Landale (Eds.), *Immigration and the family: Research and policy on U.S. immigrants*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc: p. 91–131.
- Crafter, S., Cline, T. ve Prokopiou, E. (2017). Young adult language brokers' and Teachers' views of the advantages and disadvantages of brokering in school, in Robert S. Weisskirch (Ed.). *Language Brokering in Immigrant Families: Theories and Contexts*, Routledge: p. 1-30.
- Cross, R. (2006). *Identity and language teacher education: The potential for sociocultural perspectives in researching language teacher identity*. Unpublished draft.
- Çelik, F. (2006). İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (27): s. 149-170.
- De Leon Siantz, M.L. (1997). Factors that impact developmental outcomes of immigrant children, in A. Booth, A. C. Crouter, ve N. Landale (eds). *Immigration and the family: Research and policy on U.S. immigrants*. Mahwah (NJ): Lawrence Erlbaum Associates Publishers: p. 149-161.
- De Ment, T.L., Buriel, R. ve Villanueva, C.M. (2005). Children as language brokers: A narrative of the recollections of college students, in R. Hoosain and F. Salili (eds) *Language in Multicultural Education*, Greenwich (CT): Information Age Publishing, 255-272.
- Dokuyucu, E. (2018). *Zorunlu göçe maruz kalan Suriyelilerin Türkiye'de yaşadıkları barınma sorunları: Kilis örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Gaziantep.
- Dorner, L.M., Orellana, M.F. ve Jiménez, R. (2008). It's one of those things that you do to help the family: Language brokering and the development of immigrant adolescents. *Journal of Adolescent Research* (23): p. 515-543.
- Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye'ye kitlesel göçlerde son ve dev dalga: Suriyeliler. M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya (Der.), içinde *Türkiye'nin göç tarihi 14. yüzyıldan 21. yüzyıla Türkiye'ye göçler*: s. 315-347. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Ertan, K. A. ve Ertan, B. (2017). Türkiye'nin göç politikası. *İktisat ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar* 1 (2): s. 7-39.
- Es, M. ve Ateş, H. (2004). Kent yönetimi, kentleşme ve göç: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* (48): s. 206-248.

- Esen, S. (2020). *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu ve Yaşanan Sorunlar (Konya İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Feuerstein, R., Rand, Y., Hoffman, M., Hoffman, M. ve Miller, R. (1979). Cognitive modifiability in retarded adolescents: Effects of instrumental enrichment. *American Journal of Mental Deficiency* 83(6): p. 539–550.
- Flaskerud, J. H. (2007). Cultural competence column: Acculturation. *Issues Ment Health Nurs* (28): p. 543-546.
- Fulgini, A. J., Yip, T. ve Tseng, V. (2002). The impact of family obligation on the daily activities and psychological well-being of Chinese American adolescents. *Child Development*, January/February 2002, 73(1): p.302–314.
- Gregory, E., Susi, L. ve Dinah, V. eds. (2004). *Many pathways to literacy: Young children learning with siblings*. New York: Routledge.
- Günel, N. İ. (2020). *Türkiye’de bulunan Suriyeli ailelerin karşılaştıkları sosyal sorunlar ve bu sorunlarla baş etme yöntemleri: Gaziantep örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Hall, N. (2004) The child in the middle: Agency and diplomacy in language brokering events, in G. Hansen, K. Malmkjær ve D. Giles (eds), *Claims, changes and challenges in translation studies: Selected contributions from the EST congress, Copenhagen 2001*, Amsterdam: John Benjamins: p. 285-296.
- Hall, N. ve Guery, F. (2010). Child language brokering: Some considerations. *Rivista Online di Studi Interdisciplinari su Lingue e Culture* (10): p. 24-46.
- Hall, N. ve Sham, S. (1998). Language brokering by Chinese children, paper presented at Annual Conference of the British Educational Research Association: Dublin.
- Hall, N. ve Sham, S. (2007). Language brokering as Young people’s work: Evidence from Chinese adolescents in England, *Language and Education* 21(1): p. 16-30.
- Harris, B. (1973). La traductologie, la traduction naturelle, la traduction automatique et la sémantique. *Cahier de Linguistique* (2) p. 133-146.
- Harris, B. ve Sherwood, B. (1978). Translating as an innate skill, in D. Gerverand H.W. Sinaiko (eds), *Language interpretation and communication*, New York: Plenum Press, p. 155-170.

- Harris, B. (1980). How a three-year-old translates, in *Patterns of Bilingualism* (RELC Anthology Series 8), Singapore: National University of Singapore Press.
- Hooper, L. M. (2007). The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *The Family Journal* (15): p. 217-223.
- IOM (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. 2. Baskı. No: 31.
- İçduygu, A. (2014). Türkiye'ye yönelen uluslararası göç hareketleri. Ahmet İçduygu, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya içinde *Türkiye'nin uluslararası göç politikaları 1923-2023: Ulus-devlet oluşumundan Ulus-ötesi dönüşümlere*: s. 222-264.
- Jurkovic, G. J. (1997). *The Plight of The Parentified Child*. New York: Brunner Mazel Inc.
- Kabukcik, S. (2009). *Sözlü çeviri sürecinde çevirmenin yaşadığı anlama ve aktarma süreçleri üzerine kuramsal ve yöntemsel bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Kalaycı, S. (2014). *Sığınmacıların korunmasına yönelik Türk sivil toplum kuruluşları*. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. http://insamer.com/tr/siginmacilarin-korunmasina-yonelik-turk-sivil-toplum-kuruluslari_55.html.
- Kara, D. ve Öykü, C. (2015). *Göç bağlamında uluslararası iş birliği ve Türkiye'nin politikaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi: Çanakkale.
- Karademir, D. (2020). *Kilis ilinin beşerî ve ekonomik coğrafyası*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Karpat, K. (2015). *Türkiye'nin göç tarihi 14. yüzyıldan 21. yüzyıla Türkiye'ye göçler*, M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya (Der.) içinde (s. xxiii-xl). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Kerig, P. K. (2005). Revisiting the construct of boundary dissolution: A multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5 (2-3), p. 5-42.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* (3): s. 163-185.
- Koçlu, S. (2019). *Göç ve çeviri ilişkisi bağlamında toplum çevirmenliğine üst bakış: Sakarya örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.

- Kümbetoğlu, B. (2018). Göç çalışmalarında “Nasıl” sorusu. S. Gülfer Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), içinde *Küreselleşme çağında göç kavramlar, tartışmalar*: s. 49-85. İstanbul: İletişim.
- Love, J. A. ve Buriel, R. (2007). Language brokering, autonomy, parent-child bonding, biculturalism, and depression: A study of Mexican American adolescents from immigrant families. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 29 (4): p. 472-491.
- Malakoff, M. ve Hakuta, K. (1991). Translation skill and metalinguistic awareness in bilinguals, in E. Bialystok (Ed.), *Language processing in bilingual children* (p. 141-166). Cambridge: Cambridge University Press.
- Martinez, C. R., McClure, H. H. ve Eddy, J. M. (2009). Language brokering contexts and behavioral and emotional adjustment among Latino parents and adolescents. *The Journal of Early Adolescence* 29 (1): p. 71-98.
- Martinez, K., Orellana, M. F., Murillo, M. A. ve Rodriguez, M. A. (2017). Health Insurance, from a Child language broker’s perspective. *Internal Migration* 55 (5): p. 31-43.
- McCarthy, S.J. ve Moje, E.B. (2002). Identity matters. *Reading Research Quarterly*, (37): p. 228-238.
- McQuillan, J. ve Tse, L. (1995). Child language brokering in linguistic minority communities: Effects on cultural interaction, cognition, and literacy. *Language and Education* (9): p. 195-215.
- Meyer, B., Pawlack, B. ve Kliche, O. (2010). Family interpreters in hospitals: Good reasons for bad practice?. *mediAzone* (10): p. 297-324.
- Morales, A. ve Hanson, W.E. (2005). Language brokering: An integrative review of the literature. *Hispanic Journal of the Behavioral Sciences* (27): p. 471-503.
- Oh, J.S. ve Fuligni, A.J. (2010). The role of heritage language development in the ethnic identity and family relationships of adolescents from immigrant backgrounds, *Social Development*, p. 1-19.
- Orellana, M.F. (2003) Responsibilities of children in Latino immigrant homes. *New Directions for Youth Development* (100): p. 25- 39.
- Orellana, M. F., Dorner, L. ve Pulido, L. (2003). Accessing assets: Immigrant youth’s work as family translators or “Para-Phrasers”. *Social Problems* 50 (4): p. 505-524.
- Ozankaya, Ö. (1980). *Toplumbilim terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları: Ankara.

- Oznobishin, O. ve Kurman, J. (2009). Parent-child role reversals and psychological adjustment among immigrant youth in Israel. *Journal of Family Psychology* (23): p. 405-415.
- Öğüt, T. ve Karataş, A. R. (2012). Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kilis'in iktisadi ve sosyal yapısı. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* 4 (6): s. 35-58.
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de iç göç olgusu: nedenleri ve Çorlu örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Edirne.
- Pamuk, B. (2021). Osmanlılar zamanında Kilis kazası (1867-1908). *Zeytin Dalı*. Ocak-Haziran 11 (101-102): s. 4-7.
- Paradise R. ve Rogoff, B. (2009). Side by side: learning through observing and pitching. *Ethos* (37): p. 102-138.
- Peris, T., Goeke, S., Morey, M. C., Cummings, E. M. ve Emery, R. E. (2008). Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: Empirical support for the parentification construct. *Journal of Family Psychology* (22): p. 633-642.
- Ponizovsky, Y., Kurman, J. ve Roer-Strier, D. (2012). When role reversal and brokering meet: Filial responsibility among young immigrants to Israel from the former Soviet Union. *Journal of Family Psychology* 26(6): p. 987-997.
- Puig, M. E. (2002). The adultification of refugee children: Implications for crosscultural social work practice. *Journal of Human Behavior in the Social Environment* (5): p. 85-95.
- Roche, K. M., Lambert, S. F., Ghazarian, S. R. ve Little, T. D. (2014). Adolescent language brokering in diverse contexts: Associations with parenting and parent-youth relationships in a new immigrant destination area. *J Youth Adolescence* (44): p. 77-89.
- Rohmann A., Piontkowski U. ve Van Randerborgh, A. (2008). When attitudes do not fit: discordance of acculturation attitudes as an antecedent of intergroup threat. *Pers Soc Psychol Bull* (34): p. 337-352.
- Sam, D. L. (2006). Acculturation: conceptual background and core components. In *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*, 2nd edition (Eds DL Sam, JW Berry): p. 11-26. Cambridge, Cambridge University Press.
- Sağiroğlu, A. Z. (2015). Türkiye'nin değişen göç karakteri. *Sosyoloji Divanı* (6): s. 9-30.
- Sariteke, İ., Kahraman, Ö. F. ve Aydın, A. (2018). Türkiye'deki Suriyeli nüfusun

- hukuki statüsü ile ilgili bir analiz. *Turkish Studies* 13(7): s. 383-396.
- Schieffelin, B. B. ve Cochran-Smith, M. (1984). Learning to read culturally. in H. Goelman, A. Oberg, ve F. Smith (Eds.), *Awakening to Literacy*. Exeter, NH: Heinemann Educational Books: p. 3-24.
- Shannon, S. M. (1987). *English in el barrio: A sociolinguistic study of second language contact*. Ph.D. dissertation, Department of Education, Stanford University.
- Shannon, S. (1990). English in the barrio: The quality of contact among immigrant children. *Hispanic Journal of Behavioural Science* 12(3): p. 256-276.
- Stevens, G. ve Ishizawa, H. (2007). Variation among siblings in the use of a non-English language. *Journal of Family Issues* (28): p. 1008-1025.
- Straits, K. J. E. (2010). *Language brokering in Latino families: Direct observations of brokering patterns, parent-child interactions and relationship quality*. Utah State University PhD Thesis: Utah.
- Suárez-Orozco, C. ve Suárez-Orozco, M.M. (2001). *Children of immigration*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Taşçı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş Dergisi* (4): s. 177-204.
- T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu. (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler – Özel rapor*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- TDK Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekeli, İ. (2011). Göç ve ötesi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Trickett, E.J. ve Jones, C.J. (2007) Adolescent culture brokering and family functioning: A study of families from Vietnam. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology* (13): p. 143-150.
- Tse, L. (1995). Language brokering among Latino adolescents: Prevalence, attitudes, and school performance. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* (17): p. 180-193.
- Tse, L. (1996). Language brokering in linguistic minority communities: The case of Chinese-and Vietnamese-American students. *Bilingual Research Journal* 20 (3-4), p. 485-498.
- Tseng, V. ve Fuligni, A.J. (2000). Parent-adolescent language use and relationships among immigrant families with East Asian, Filipino, and Latin American backgrounds. *Journal of Marriage and Family* (62): p. 465-476.

- Tuncel, M. (2002). Kilis. *TDVİA* (26): s. 5-8.
- TÜİK, Kilis İli Nüfusu. Erişim tarihi 16.01.2023. <https://cip.tuik.gov.tr/>.
- Umaña-Taylor, A.J. ve Fine, M.A. (2004). Examining ethnic identity among Mexican-origin adolescents living in the United States. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* (26): p. 36–59.
- Umaña-Taylor, A.J., Alfaro, E.C., Bámaca, M.Y. ve Guimond, A.B. (2009). The central role of familial ethnic socialization in Latino adolescents cultural orientation. *Journal of Marriage and Family* (71): p. 46-60.
- Valdes, G., Chavez, C. ve Angelelli, C. (2003). A performance team: Young interpreters and their parents, in G. Valdes (Ed.), *Expanding definitions of giftedness: The case of young interpreters from immigrant countries*, p. 63-97). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Valenzuela, A. (1999). Gender roles and settlement activities among children and their immigrant families. *American Behavioral Scientist* (42): p. 720-742.
- Vasquez, O. A., Pease-Alvarez, L. ve Shannon, S. M. (1994). *Pushing boundaries: Language and culture in a Mexicano community*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind and society: The development of higher mental processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Weisskirch, R.S. (2005). The relationship of language brokering to ethnic identity for Latino early adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* (27): p. 286-299.
- Weisskirch, R. S. ve Alva, S. A. (2002). Language brokering and the acculturation of Latino children. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* (24): p. 369-378.
- Weisskirch, R. S. (2007). Feelings about language brokering and family relations among Mexican American early adolescents. *The Journal of Early Adolescence* (27): p. 545-561.
- Weisskirch, R. S. (2010). Child language brokers in immigrant families: An overview of family dynamics. *mediAzioni* (10:) p. 68-87.
<http://mediazioni.sitlec.unibo.it>, ISSN 1974-4382, 20.02.2019.
- Williams, M. ve Burden, R. (1997). *Psychology for language teachers*. Cambridge University Press.
- Winton, C.A. (2003) *Children as caregivers: Parental and parentified children*. Boston: Allyn and Bacon.

- Wong, J. ve Tseng, V. (2008). Political socialisation in immigrant families: Challenging top-down parental socialisation models. *Journal of Ethnic and Migration Studies* (34): p. 151-168.
- Wu, N. ve Kim, S.Y. (2009). Chinese American adolescents perceptions of the language brokering experience as a sense of burden and sense of efficacy. *Journal of Youth and Adolescence* (38): p. 703-718.
- Wunseh, Q. K. (2017). *Language brokeing and identity construction: Exploring immigrant children 's language practices in a multilingual South African context*. Language and Literacy in the Faculty of Education at the University of the Western Cape PhD Thesis: South Africa.
- Yaman, F. (2019). *Göç ve toplum Dünyada ve Türkiye 'de değişen nüfus hareketleri*. İstanbul: Ketebe.
- Yılık, M. (2006). *Çevirmen odaklı çeviri modeli*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

EKLER

EK 1: HMKÜ Etik Kurul Onayı, Görüşme Formu ve Sorulacak Sorular

Evrak Tarih ve Sayısı: 13/10/2022-3726

18/10/2022

Konu : Kilis Valiliği Araştırma İzni Hakkında...

Dağıtım Yerlerine

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (HMKÜ) Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun vermiş olduğu kararla, Dr. Öğr. Üyesi Tülay ATAY (danışman) koordinatörlüğünde yüksek lisans öğrencisi Aysel ÇELEM tarafından gerçekleştirilecek "Kültürlerarası Etkileşimi Sağlayan İletişim Gönüllüleri: Göçmen Çocuk Dil Elçileri" başlıklı yüksek lisans tezi için hazırlanan materyaller Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında değerlendirilmiş olup Kilis Valiliği ile Kilis İl Göç İdaresi Müdürlüğünden izin alınması suretiyle uygulanmasının uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

HMKÜ Göç Araştırmaları Anabilim Dalı Başkanlığının ve Sosyal Bilimler Enstitüsünün, araştırma izinlerinin alınabilmesi adına Kilis Valiliği ile Kilis İl Göç İdaresi Müdürlüğü ile gerekli yazışmaları yapabilmesi için konuya ilişkin yazışmalar ekte sunulmuştur.

Gereğini ilgililerinize saygılarımla arz ederim.

e-İmzadır
Dr. Öğr. Üyesi Tülay ATAY
Öğretim Üyesi

EK :
1- HMKÜ-SBBBAYE Kurulu (12/10/2022-220422) Yazısı (2 Sayfa)
2- Veri Toplama Formu Bilgi Metni (2 Sayfa)

DAĞITIM
E-İmza Elektronik İmzalar
Göç Araştırmaları Anabilim Dalı Başkanlığı (Öğretiler ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne)
Başkanlığına

Üzerinde doküman numarası bulunmayan dokümanlar kontrolsüz dokümandır.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
VERİ TOPLAMA FORMU BİLGİ METNİ

GÖRÜŞME FORMU

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Göç Araştırmaları Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlayacağım "Kültürlerarası Etkileşimi Sağlayan İletişim Gönüllüleri: Göçmen Çocuk Dil Elçileri" konulu araştırmada sizin görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada kişisel bilgileriniz (adınız soyadınız, adres bilgileriniz ya da telefon numaralarınız vs.) alınmayacak, görüşmenin gizliliği korunacak ve vereceğiniz bilgiler sadece bu bilimsel çalışma için kullanılacaktır.

Araştırmanın başarılı olabilmesi, vereceğiniz içten ve güvenilir yanıtlara bağlı olacaktır. Vereceğiniz yanıtlar bilimsel amaçlar çerçevesinde bilimsel yöntemlerle değerlendirilecek ve tamamen gizli tutulacaktır. Sami ve içten cevaplarınız için çok teşekkür ederim.

Araştırma Gönüllülük Beyanı:

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkında sahipsiniz. Soruları yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onay verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu araştırmadan elde edilecek veriler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Üzerinde doküman numarası bulunmayan dokümanlar kontrolsüz dokümandır.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
VERİ TOPLAMA FORMU BİLGİ METNİ

GÖRÜŞME YAPILACAK ÇOCUKLARA SORULACAK AÇIK UÇLU SORULAR

A. Sosyo- Demografik Bilgiler

1. Cinsiyet:
2. Yaş:
3. Doğum yeri:
4. Eğitim durumu:
5. İkamet ettiği mahalle:

B. Aile Sosyo- Demografik Bilgileri

6. Anne yaşıyor mu?
7. Baba yaşıyor mu?
8. Anne baba birlikte mi yaşıyor?
9. Anne eğitim durumu?
10. Baba eğitim durumu?
11. Anne iş durumu (meslek) nedir?
12. Baba iş durumu (meslek) nedir?
13. Kardeş sayısı?
14. Ailenizde kimin sözü geçer? Daha öncesi ile şimdi arasında bir değişim var mı?

GÖÇ İLE İLGİLİ SORULAR

15. Türkiye'ye ne zaman geldiniz? Buraya geleli kaç yıl oldu?
16. Göç etmeyi siz mi istediniz yoksa zorunlu göç mü yaptınız?
17. Yerleşmek için neden Kilis'i tercih ettiniz?
18. Göçle birlikte aile içindeki görev ve sorumluluklar değişti mi? Nelerdir?

DİL ELÇİLİĞİ İLE İLGİLİ SORULAR

19. Türkçeyi nerede öğrendin?
20. Türkçe öğrenmek senin için kolay/zor muydu?
21. Aile üyeleri Türkçe biliyor mu/ öğrenmek istiyor mu?
22. Aile bireylerinin Türkçe öğrenmesine yardımcı oluyor musun?
23. Daha önce ailen için Türkçe iletişim sağladın mı?
24. Ne zamandır ailen ve toplum arasında iletişim sağlıyorsun?
25. Aile de senden başka iletişim sağlayan birileri var mı?
26. Şimdiye kadar kimler için iletişimi sağlama görevini üstlendin?
27. Nerelerde Türkçe konusunda ailene destek oldun?
28. Hangi alanda iletişim kurmak senin için daha zor oluyor?
29. Hangi alanda iletişim kurmak senin için daha kolay oluyor?
30. İletişimi sağlama görevi sana neler hissettiriyor?
31. Bu görev ailen ile ilişkini hangi yönde etkiledi?
32. Seni etkileyen/unutamadığın bir olayla karşılaştın mı? Anlatır mısın?

Doküman No: 901-01-FR-008

İlk Yayın: 22.09.2020

Rev. Tarihi: 08.02.2021

Rev. No: 01

Sayfa No: 1/1

EK 2: Kilis Valiliği Onay Yazısı

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Göç İdaresi Başkanlığı
Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü
Göç Politika ve Projeleri Daire Başkanlığı

04.11.2022

Sayı : E-62103649-000-124005
Konu : Görüş Talebi (Aysel ÇELEM)

KILIS VALİLİĞİNE
(İl Göç İdaresi Müdürlüğü)

İlgi : 24.10.2022 tarih ve 48255195-000/22928 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Aysel ÇELEM tarafından "Kültürlerarası Etkileşimi Sağlayan İletişim Gönülleri Göçmen Çocuk Dil Elçileri" konulu tez çalışması kapsamında anket yapmak için izin talep edilmektedir.

Bu çerçevede, söz konusu talep tarafımızca değerlendirilmiş olup bahsi geçen çalışma, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94'üncü maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndaki ilgili hususlara dikkat edilmesi; çalışmaya konu yabancılardan ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, telefon, eposta adresi, ikametgâh adresi, dini mezhepsel bilgiler, etnik köken, belli bir toplumsal gruba, mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi; çalışma esnasında fotoğraf, ses/video kaydı alınmaması; çalışma sonuçlarının çalışma amacı dışında kullanılmaması ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili birimlerinden de gerekli izinlerin alınması kaydı ile uygun bulunmuş olup çalışma sonuçlarının Başkanlığımız ile de paylaşılması hususunda gereğini rica ederim.

Dr.Gökçe OK
Bakan a.
Genel Müdür

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: bL6o/E-fB1FBO-NIS9OQ-7Sbjlo-gwkpWZPp Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Lalegül Çamlıca Mahallesi 122.Sk. No: 4, 06370 Yenimahalle/ Ankara
Telefon No: (312)422 05 00 Faks No: (312)422 09 00
e-Posta: proje@goc.gov.tr İnternet Adresi: <https://www.goc.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Elif Ciran BOZKURT
Göç Uzmanı
Telefon No:

EK 3: Göç İdaresi Başkanlığı Onay Yazısı

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Göç İdaresi Başkanlığı
Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü
Göç Politika ve Projeleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-62103649-000-124005
Konu : Görüş Talebi (Aysel ÇELEM)

04.11.2022

KİLİS VALİLİĞİNE
(İl Göç İdaresi Müdürlüğü)

İlgi : 24.10.2022 tarih ve 48255195-000/22928 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Aysel ÇELEM tarafından "Kültürlerarası Etkileşimi Sağlayan İletişim Gönülleri Göçmen Çocuk Dil Elçileri" konulu tez çalışması kapsamında anket yapmak için izin talep edilmektedir.

Bu çerçevede, söz konusu talep tarafımızca değerlendirilmiş olup bahsi geçen çalışma, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94'üncü maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndaki ilgili hususlara dikkat edilmesi; çalışmaya konu yabancılardan ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, telefon, eposta adresi, ikametgâh adresi, dini mezhepsel bilgiler, etnik köken, belli bir toplumsal gruba, mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi; çalışma esnasında fotoğraf, ses/video kaydı alınmaması; çalışma sonuçlarının çalışma amacı dışında kullanılmaması ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili birimlerinden de gerekli izinlerin alınması kaydı ile uygun bulunmuş olup çalışma sonuçlarının Başkanlığımız ile de paylaşılması hususunda gereğini rica ederim.

Dr.Gökçe OK
Bakan a.
Genel Müdür

EK 4: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Onay Yazısı

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Ek-1

2.509/2023

Sayı : 73595336-605.01[605.01] – 358
Konu : Bilimsel Araştırma Talebi (Aysel ÇELEM)

BAKANLIK MAKAMINA

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Göç Araştırmaları Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Aysel ÇELEM'in "Kültürlerarası Etkileşimi Sağlayan İletişim Gönüllüleri: Göçmen Çocuk Dil Elçileri" konulu tez çalışmasını Kilis Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı kuruluşlardan hizmet alan ve Kilis İlinde yaşayan Suriyelilere uygulama talebi Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından uygun görülmüştür.

Çalışmanın, İl Müdürlüğünün koordinasyonunda, kuruluş idarelerinin gözetim ve denetiminde, yapılacak araştırmaya katılım hususunda gönüllü olan bireylerin yazılı onamlarının alınarak, uygulamalarda elde edilecek kimlik bilgilerinin gizliliğine ve kuruluş yönetmeliğinde belirtilen gizlilik kurallarına riayet edilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın ve fotoğraf çekimine izin verilmeksizin, kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak şekilde gerekli tedbirler alınarak, kuruluş işleyişini aksatmayacak şekilde mesai saatleri içerisinde gerçekleştirilmesi, araştırmaya ilişkin makale, bildiri vs. oluşturulduğunda herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması araştırmanın bitiminde "pdf" birer örneğinin Başkanlığımıza ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne teslim edilmesi ve taahhütname imzalatılması koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;
Olurlarınıza arz ederim.

- Ek: 1-17.08.2023 tarihli ve E.8211769 sayılı yazı. (1 Sf.)
2-Taahhütname (1 Sf.)
3-11.07.2023 tarihli ve E.7864541 sayılı yazı. (1 Sf.)
4-14.06.2023 tarihli ve E.7635553 sayılı yazı. (1 Sf.)